

Eesti Mets

METSANDUSAJAKIRI • ILMUNUD AASTAST 1921

SUVI 2/2020

Lendorav paneb Alutagusel metsaomaniku elu seisma, riik maad ära ostma ei soostu

**Jaanus Aun: ega meil metsade majandamisest pääsu ole
Tudengipõlve unistus oma talumetsast läbski täide
Isetehtud kendama**

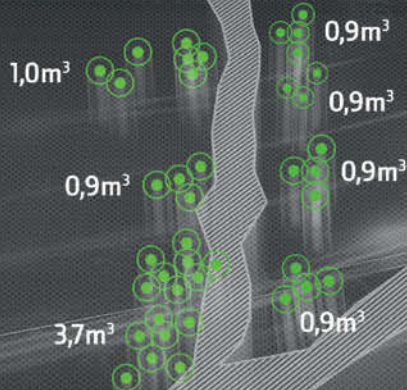
HIND 4.90€

9 771406 665001

JOHN DEERE

KOKKU 428m³
KUUSE PABERIPUUD 86m³

TÄIELIK ÜLEVAADE

Märgitud teel 16,5 m³ kuuse paberipuud.
Iga noti asukoht kaardil.

Lõpp oletustele.

TimberMatic™
Kaardid

INTRAC

Intrac Eesti AS

Tartu mnt 167, Rae vald

Harjumaa 75312

info@intrac.ee

www.intrac.ee

14

40

44

52

3 Uudised

6 Probleem

AIN ALVELA

Keskkonnaministeerium lubab kaitsealuseid maid riigile osta siiski valikuliselt

Lendorav paneb Alutagusel metsa-omaniku elu seisma, riik aga maad ära ostma üldse ei soostu.

10 AIN ALVELA

Oma kaitsealust maatükki riigile müües peaks omanik saama selle eest õiglase hinna

14 Intervjuu

KRISTIINA VIIRON

Jaanus Aun: metsaomanikuks on pigem need, kes tahaks pike-mas perspektiivis ka omanikud olla

Sihtasutuse Erametsakeskus juht Jaanus Aun ütleb, et ega meil metsade majandamisest pääsu ole, kui tahame olla jõukas tänapäevane ühiskond.

18 Graafik

Eesti on metsamaa

20 Metsandus

MERLE RIPS

Tudengipõlve unistus oma talumetsast läkski täide

EPAs diplomitööd koos kirjutades

unistasid Kadri-Aija ja Vahur Viik, et küll oleks vahva, kui neil ka millalgi oma talu ja mets oleks. Ei kulunudki kaua aega, kui see unistus täitus.

24 Intervjuu

MARI KARTAU

Professor Hardi Tullus: usun, et keskkonnakaitse ja metsade majandamise vastandamise periood möödub

Metsa majandamist ja keskkonnakaitset on hakatud põhjendamatult vastandama, ütleb Eesti maaülikooli metsakasvatuse ja metsaökoloogia professor Hardi Tullus. Ta on veendunud, et Eesti majandusmetsad on enamasti poollooduslikud kooslused, mille eelis ongi võimalus ühildada puiduvarumine ja elurikkus.

30 100 aastat eestikeelset metsandusharidust

TOIVO MEIKAR

Tartu ülikooli metsaosakonnas õppijail kulus esialgu diplomi saamiseks aastaid

36 Metsatoode

SANDER SILM

Puiduhakkest ja -koorest multšist on saanud aedniku tänuväärne abimees

40 Metsaannid

GRETHE RÕÖM

Kolm sõsarat teavad, kuidas

mets patta panna

Metsaannid annavad Lüllemäele restorani loonud kolme sõsara roogadele sageli oma erilise hõrgu meki.

44 Uuring

KALJO VOOLMA

Hüvasti, kuusikud!?

Üraskirüüste ja selle tagamaad Kesk-Euroopas

50 Loodusemees pajatab

VAHUR SEPP

Kuuse-kooreürask, kuuskede kuivataja

52 Loodusvaatlus

KARL ADAMI

Noorendikud kui paljude lindude meelispaigad

58 GRETHE RÕÖM

Kendama kutsub meisterdama ja katsetama

60 Üks küsimus ja üks vastus

Milline on Eesti looduskaitse läbi 110 aasta?

64 In memoriam

Toomas Tiits

24. august 1943 – 10. märts 2020

Ülo Tamm

24. märts 1935 – 9. mai 2020

53. aastakäik. Nr 2/2020
Metsandusajakiri, ilmunud 1921. aastast

Toimetus:

PEATOIMETAJA

KRISTIINA VIIRON

tel 5199 1549

kristiina@loodusajakiri.ee

KEELETOIMETAJA

MERLE RIPS, merlerips@hotmail.ee

KÜLJENDUS

RAUL KASK, raul@ww.ee

INFOGRAAFIKA

Himanto OÜ

VÄLJAANDJA:

MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, 10122 Tallinn, 610 4105

www.loodusajakiri.ee

www.facebook.com/EestiMets

TEGEVJUHT, REKLAAM

RIHO KINKS

tel 508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

TURUNDUSJUHT

MARILIIS KESKÜLA

tel 501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

TELLIMINE

www.tellimine.ee/loodusajakirjad

tel 617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub

Keskonnainvesteeringute Keskuse
toetusel

KESKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Mets®, 2020

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on põlti
säilitatult majandatud
metsast ja kontrollitud
allikatest

PEFC®

PEFC/19-3-3

www.pefc.ee

TRÜKK AS Printall

Kaanefoto:
Arno Mikkor

Foto: Sven Arbet

Nii edulugu kui ka probleemid

SEEKORDSES ajakirjanumbris on kokku saanud kaks vastandlikku teemat. Ühelt poolt looduskaitse edulugu, tähistame ju tänavu Eesti looduskaitse 110. aastapäeva, ja teiselt poolt metsaomanike mured seoses looduskaitsealuste maade riigile ostmisega.

Et eestlased on oma looduse suhtes vägagi hoolivad ja kaitsvad olnud, saab veenduda igaüks, kes võtab ette ajakirjas oleva neljaleheküljelise graafiku.

Kui aastal 1991. kuulus looduskaitse alla 7,3 protsenti maismaast, siis mullu oli sama näitaja 19,4 – vähem kui kolmekümne aastaga peaaegu kolm korda rohkem.

Kuna looduskaitse tähendab üldjuhul erinevaid majandamispiiranguid, sealhulgas selliseid, mille puhul ei tohi metsast võtta mitte üks pirrutikk, kerkib üles ka mitmesuguseid probleeme.

Ühed neist, kel kaitsealune mets justkui vesikivi kaelas, on Virumaa mees Marko Tumanov ja tema ema.

Mehe arvutuste kohaselt on mets väärt ligi kaks miljonit eurot, kuid majandada seda ei tohi. Veelgi enam, seda maad ei saa nad isegi riigile müüa. Ema ja poeg peavad sellist olukorda äärmiselt ebaõiglasaks, nad on kulutanud kohtuuksi, paraku asjata.

Ent ka nende seas, kellelt riik on valmis looduskaitsealust maad ära ostma, on rahulolematuid. Põhjuseks eelkõige hind, mida riik on valmis maa eest maksta. Metsatervenduse osaühingu juhatuse liige Ants Erik toob välja mitu kitsaskohta metoodikates, kuidas looduskaitsealusele maale hind leitakse. Mõtlemiskohti siinkohal jagub.

Samuti jagub lugemist erinevatel teemadel. Kirjutame multšist, Viikide metsandusperest, noorendikulindudest, metsahariduse algusaastaist, üraskitest ning usutleme Hardi Tullust ja Jaanus Auna.

Head lugemist!

Kristiina Viiron

Võistlusel „Noored Euroopa metsades” tuli finaalsiks veebi kolida

Laura Pihlak, Jürgen Aosaar

Kui mulluse teadmisteproovi „Noored Euroopa metsades” külmas paduvihmas toimunud ülesannete järel tundus, et olud metsas võistlemise osas enam hüllemaks minna ei saa, siis käesolev aasta üllatas hoopis uue väljakutsega – pandeemiast tingitud eriolukorras tuli leida viis, kuidas veebiviktoriini paremad võistkonnad finaalis oma teadmisi näidata saaksid.

Märtsikuu eelvooru viktoriinis osalenud 110st Eesti koolide võistkonnast pääses finaali 15, kelle hulgas oli nii juba varasema kogemusega kui ka täiesti uusi osalejaid. Tublisti oli esindatud Tallinna Gustav Adolfi gümnaasium, kust jõudis finaali lausa kaheksa võistkonda.

Kuidas minna metsa?

Eelvoor peetud, seisid korraldajad dilemma ees, kas ja kuidas eriolukorra tingimustes finaali läbi viia? Otsustati kasutada ära e-võimalusi ja korraldada see veebi vahendusel, nii nagu eelvoorgi.

Traditsiooniliselt on finaali koosnenud kolmest osast: viktoriin, praktiliste ülesannete lahendamine metsarajal ja posterettekande esitlus aktuaalsel metsanduslikul teemal. Koostatud ülesannetele pidid võistkonnad vastused esitama video vahendusel, kuid kuna kohustus oli kinni pidada 2+2 reeglist, tuli välja mõelda ülesanded, mille lõpplahenduse salvestamine ei nõuaks võistkonnaliikmete omavaheolist kohtumist.

Suuremat nuputamist nõudis finaali teise vooru korraldamine – tuli ju metsaraja ülesanded üles ehitada nii, et mitmel pool Eestis paiknevatel võistkondadel oleksid tingimused võimalikult võrdsed.

Aprillis toimunud finaalis pidid noored tundma puu- ja taimeliike, puuvõrsete sise- ja välisehitust,

Pandeemiast tingitud eriolukorras tuli leida viis, kuidas veebiviktoriini paremad võistkonnad finaalis oma teadmisi näidata saaksid.

Ülesannetele pidid võistkonnad vastused esitama video vahendusel.

loomade tegutsemise jälgi ja oskama kasutada metsaregistrit, et ette antud metsaeraldise kohta infot leida. Samuti pidi neile tuttav olema võrdsete kolmnurkade meetod puu kõrguse hindamiseks. Kõige tipuks pidid nad kõik selle tekstidokumendi või videona esitama.

Võitsid Karantiini Poisid

Kõigi kolme osa peale – viktoriin, „veebirada” ja ettekanne, osutus tugevaimaks päevakajalise nimega võistkond Karantiini Poisid Tallinna inglise kolledžist, kes edestasid napilt Gustav Adolfi ja Tartu Hugo Treffneri gümnaasiumi võistkondi. Tulemustega

on võimalik tutvuda Eesti metsaseltsi lehel (metsaselts.ee).

Võitjavõistkond peaks sügisel Eestit esindama minema rahvusvahelisele finaali võistlusele Ukrainasse, kuid praegu pole veel selge, kas see toimub.

Ootamatult tekkinud kriisiolukorras on positiivne, et Eesti võistlus sai teenäitajaks, kuidas saaks seda ka interneti vahendusel läbi viia. Võistlejatel laekunud tagasiside oli igati positiivne ning veebiformaat oli uudne ja põnev ka korraldajatele.

On aga selge, et internet ei asenda loodust ja metsanduslik võistlus peaks toimuma ikka metsas. Ehk on järgmisel aastal nii ja võistkonnad saavad rinda pista vahetus konkurentsis.

Auhinnalaud oli viirusest tuleneva olukorra tõttu tavapärasest kasiinam, kuid samas toetas see korraldajate soovi vähendada võistluse keskkonnamõju. Loodetavasti ei tulnud keegi võistlusele osalema auhindade pärast. Siiski, metsanduse huvi hoidmiseks ja lugemisharjumuse tekkimiseks premeeriti esikolmiku võistkondade õpilasi ja õpetajaid ajakirja Eesti Mets aastatellimusega.

Võistlus toimus metsaseltsi egiidi all ja seda viis läbi osaühing Metsaharidus. Võistluse korraldamist toetas keskkonnainvesteeringute keskus. 🌲

Lembitu Twerdianski 80

Metsa- ja kirjamees Lembitu Twerdianski saab oma juubelisünnipäeva tähistada kahel aastal – ametlikult alles järgmisel, kuid tegelikult käesoleval aastal.

Paberite järgi on Lembitu sündinud 3. juunil 1941, kuid päriselt tuli poiss ilmale aasta varem. Nimelt lootis tema isa Sergei Tarang (enne eesistamist Twerdianski), kes töötas sõja algusaastail kaitseväge haiglas arstina, et rinna lapsega meest ehk sõtta ei mobiliseerita. Sergei hävitas poja sünnitunnistuse ja Lembitu sai sünniaastaks 1941. Segasel ajal jäi sünniaeg kontrollimata ja nii jäigi poiss paberite järgi aasta nooremaks.

Paraku luhtus Sergei lootus – arstid värvati esmajoones punaväkke.

Kooliaastatel – Lembitu õppis Silla 7klassilises koolis – huvitus poiss loodusest, korjas kivistisi, kogus liblikaid ja linnumune ning koostas herbariumi rohkem kui saja liigiga.

Pärast Silla kooli läks Lembitu õppima Tallinna polütehnikumi elektriasjandust, sealt siirdus ta Tallinna merekalandustehnikumi, mille lõpetas 1960. aastal tehnik-mehaanikuna.

Merele ei saanud ta halveneva silmanägemist pärast jääda ja nii läks Lembitu Tartusse metsandust õppima. Algul kaugõppesse, edasi läbi ettevalmistuskursuste päevasesse õppesse, mille jooksul tuli läbida ka kolmeaastane Vene kroonu aeg.

Akadeemia lõpetamise järel 1971.

Foto: erakogu

aastal sai temast Suure-Jaani metsamajandi metsakultuuride insener, seejärel Luua metsatehnikumi õppe-direktor, Kaarepere metsakatsejaama metsaülem, Läänemaa metsamajandi direktor ja Lääne maavalitsuse kesk-konnaosakonna juhataja. Hiljem jätkas ta tegutsemist metsakonsulendina.

1996. aastal sai Lembitu Põhja-maade Ministrite Nõukogult stipendiumi Stockholmi haldus- ja ühiskonnateaduse instituuti kaheaastaseks keskkonnaalaseks täiendõppeks. Järgnes tegevus pärandkultuuri, kodukandi uurimise ja loometöödega ning kultuuriökoloogia magistriks saamine.

Lembitu on metsanduse pärandkultuuri inventeerimise algataja. Kaasatulistajate ja toetajate abiga suutis ta sihikindla teavitustööga kujundada omaette koolkonna koos mitmesuguse pärandvara inventeerimise, väärtustamise ja omanikuhoiuga.

Tema avaldatud uurimistööd näitavad, kui rikkalik ja eriilmeline on olnud maakasutus. Lembitu on olnud

innukas lugeja, vaimuvara talletaja ja tegus kirjutaja. Tema mälestusteraamatud, näiteks 2016. aastal ilmunud „Mälestusi Eesti metsaloo radadelt“, aitavad tunda eelnenud põlvete töid ja tegemisi.

Lembitu on tuntud vana metsamehe blogi pidajana, nüüd jagab ta mõtteid ja erisugust teavet oma eluteelt peamiselt Facebookis.

Lembitule on huvi pakkunud ka võõrpuude kasvatamine koos dendroloogiaga, tema puittaimede kollektsioonis on registreeritud enam kui viissada liiki.

Lembitu mitmekesisest tegevusest on tunnustatud palju, talle on antud Valgetähe V klassi teenetemärk 2003., metsanduse elutööpreemia 2013. ja Läänemaa teenetemärk 2014. aastal. Tänavu pälvis Lembitu Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluule peapreemia kogumistöö eest aastatel 2010–2019.

Kogu oma mitmekülgse juures on Lembitu olnud korralik perehoidja ja muidu üks mõnus mees, kellega on meeldiv suhelda.

Lembitu perekonnanimega on aga säärane lugu, et aastal 2013 taastas ta oma isapoolse suguvõsa varasema perenime Twerdianski, mis isa isikutunnistusel küll v-tähga kirjutati. Ka Lembitu perenimi on dokumentides Tverdianski, sest w-tähga nimekuju ei peetud Eesti keelereeglitele vastavaks.

Palju õnne, Lembitu!

Heldur Sander

Eesti Mets soovib palju õnne sünnipäevaks!

- Erametsakeskuse toetuste üksuse juht **Maris Tõnuri** 40, 17. mai.
- Metsa- ja kirjamees **Lembitu Twerdianski** 80, 3. juuni.
- Metsandusajakirjanik **Viio Aitsam** 65, 25. juuli.
- RMK Tartumaa metsaülem **Toomas Haas** 60, 30. juuli.
- MTÜ Ühinenud Metsaomanikud juhatuse liige **Olavi Udam** 55, 29. juuli.

UUS VÕIMAS ROHULÕIKUR EESTI TURUL

STIHL

**FS
235**

- töömaht 1.55 kW
- võimsus 36.3 cm³
- reduktori nurk 30°
- 2-MIX mootor
- kaal 6.8 kg
- STIHL antivibratsioonisüsteem

449€
~~599€~~

**VÕIT
150€**

MS 180

**VÕIT
40€**

199€
~~239€~~

169€
~~199€~~

**VÕIT
30€**

MS 170

MS 231

399€
~~449€~~

**VÕIT
50€**

**VÕIT
50€**

449€
~~499€~~

MS 251

FS 38

**VÕIT
30€**

159€
~~189€~~

FSA 45

**VÕIT
30€**

119€
~~149€~~

FS 55 R

**VÕIT
40€**

199€
~~239€~~

VEEL HÄID KEVADPAKKUMISI **WWW.STIHL.EE**

Probleem

Keskkonnaministeerium lubab kaitsealuseid maid riigile osta siiski valikuliselt

Ain Alvela

**Lendorav paneb Alutagusel metsa-
omaniku elu seisma, riik aga maad ära
ostma üldse ei soostu.**

Alutaguse mail 150 hektarit suguvõsa igipõlist maad, sealhulgas 130 hektarit metsamaad, omavat Eva Roostari esindab asjaajamistes poeg Marko Tumanov. Ta ütleb, et tants ja trall emale kuuluvate Männasaare ja Mõurasaare katastriüksuste ümber on kestnud oma paarkümmend aastat, nüüd jäävad need maatükid kaks aastat tagasi asutatud Alutaguse rahvuspargi piiridesse.

Kõigepealt tuli juba 1996. aastal õigusjärgseks pärijaks tunnistanud emal, abiks poeg, üheksa aas-

tat võidelda maade reaalse tagasi-
saamise eest, sest riik surus neile
vägisi peale erastamisväärtpabereid
ehk EVPsid. Sellega nõustumise kor-
ral oleks maa läinud riigile, ja nagu
Marko Tumanov nüüd arvab, oleks
sellest saanud üks killuke hiljem lok-
kama löönud maadevahetuse saagast.

Aastal 1997 muutus senine sookaitseala Muraka looduskaitsealaks, mis hõlmab Muraka rabamassiivi koos rabalaamade vahele ulatuvate metsadega. Männasaare ja Mõurasaare maaüksused jäid sihtkaitsevööndisse, mis moodustati ennekõike seal-

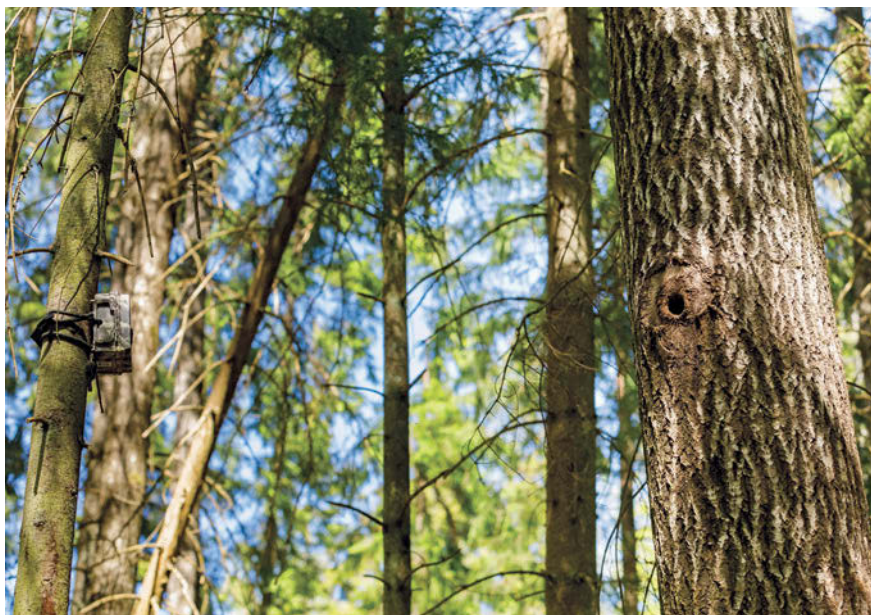
sete soo- ja metsakoosluste pärast. Sealsetes 90–180 aasta vanustes metsades elutseb hulgaliselt kaitsealuseid looma-, linnu- ja taimeliike, teiste hulgas ka üksnes Alutaguse metsades elav lendorav.

Roostar ja Tumanov EVPdega nõus ei olnud ja käisid üheksa aastat riigiga kohut, kuni lõpuks 2009. aastal otsustas Riigikohus, et maad on ebaseaduslikult riigi omandisse jäetud.

Keskkonnaministeerium menetles otsust kaks ja pool aastat, enne kui maad kinnistusraamatusse Eva Roostari nimele kanti.

◀ Marko Tumanov oma vanavanaaisa kodukohas, millest nüüd annab tunnistust vaid sinna ammusel ajal istutatud vahtrapuu. Siin ei tohi maaomanikud mingist ehitustegevusest isegi mõelda.

Lendorava pesapuu, mida seirab spetsialistide väljapandud kaamera. Marko Tumanovi sõnul võib lendoravat seal ka silmata, kui jälgijal juhtub piisavalt kannatust jaguma.

liku, liigilise mitmekesisuse ja ökoloogilise väärtusega metsamaa, aga vastused on jäänud ühesuguseks – ei. Põhjenduseks viidatakse taas ja taas eelnimetatud käskkirjale. Samale otsusele jäi ka kaks kohtuastet. Eva Roostarile heideti sisuliselt ette soovi liigrikastuda, Riigikohus Tumanovi kaasust menetleda ei võtnudki.

Maaomanikud soovisid mõni aeg tagasi ka kohtumist keskkonnaminister Rene Kokaga, ent kohtumisele tuli viimase nõunik Gert Villard ning lähtepunkti kaugemale selle jutuajamisega ei jõutud.

Tumanov tunneb, et ta on sisuliselt koos emaga pandud ühte patta spekulantidega, kes püüdsid omal ajal kaitse all olevaid maid kokku osta ja neid siis linnadesse kümneid kordi kallima hinnaga kinnistute vastu vahetada ning kelle tegevuse vastu kunagi mainitud käskkiri 808 ilmselgelt tehti. Eelnevalt nimetatud kohtuotsuste kohta on Tumanovi sõnul nii õiguskantsleri büroo kui ka mitmed juristid, samuti mitmed poliitikud tunnistanud, et tõenäoliselt tegi kohtunik kahetsusväärse vea ega süvenenud

lõpuni konkreetse loo asjaoludest, sest Männasaare ja Mõurasaare maaüksusi ilmselgelt ei ostetud, vaid tagastati endisaegsete omanike järeltulijale kui õigusvastaselt võõrandatud vara.

Omanik küll, aga vaid näiline

Nii ongi praegu Virumaal elav Marko Tumanov ja tema ema nüüd olukorras, et ei saa unistadagi kaitsealal asuva vanavanaisa rajatud talukohta taastamisest. Vähe sellest, nad ei tohi oma metsast tikkugi murda. Kuna suurem osa tööga teenitud rahast on kulunud kohtuskäimise ja advokaatide palkamise peale, ei ole jaksu taastada ka teist talu, Eva Roostari sünnikodu, mis ei asu küll kaitsealal, aga millest on alles vaid ahervare.

Elmisel aastal tehtud metsakorralduskava järgi on metsade puidutagavara üle 42 000 tihumeetri. Hinnates selle keskmiseks turuhinnaks 50 eurot tihumeetrist, arvestab Tumanov kasvava metsa väärtuseks enam kui kaks miljonit eurot.

„Inimesed ilmselt mõtlevad, et

Keskkonnaminister, tol ajal Heiki Kranich, andis samal ajal välja kuri-kuulsa käskkirja number 808, mille paragrahv 20 lõige 1 ütleb, et kaitsealuseid maid ei saa riigile võõrandada inimesed, kes teadsid enne maa ostmist sel lasuvatest piirangutest. Kuid kahe ja poole aasta jooksul läks ühtlasi mööda tähtaeg, mil võis säärase maade riigile ostmiseks avaldusi esitada.

Pärast seda kõike on Marko Tumanov teinud keskkonnaametile korduva avaldusi, et riik siiski ostaks tema emalt ära suure loodus-

Vormilt küll erinevate, kuid sisult sarnaste pöördumiste peale keskkonnaministeeriumist saadetud mitmed vastused võib kokku võtta ühega, mille on allkirjastanud ministri nõunik Gert Villard. Ta märgib, et ministeerium saab kindlalt väita, et kehtiva looduskaitseaduse alusel ei saa riik endale osta Männaasaare ja Mõurasaare kinnistuid, mille omandamisel oli isik neil lasuvatest piirangutest teadlik. Viidates rahandusministeeriumi riigivara osakonna selgitustele, nendib Villard, et väitel, nagu oleks riik asunud sarnaseid maid ostma, ei ole mingit alust.

Nimetatud selgituses öeldakse, et riigile ostmise teises järjekorras on kinnisasjad, mille esitajad teadsid kinnisasja omandamisel sellel kehtivatest looduskaitsealistest piirangutest ja on esitanud avalduse enne 2013. aasta aprilli. Valitsuse 8. juuli 2004. aasta määruse nr 242 § 12 lõike 4 järgi menetletakse sellised avaldused lõpu ni nende laekumise järjekorras pärast seda, kui ülejäänud (esimeses nimekirjas olivad) omandamise avaldused on lahendatud.

Teise järjekorra osas tuleb Villardi sõnul tähele panna kahte asjaolu: sinna

ei lisandu looduskaitseaduse alusel enam ühtegi avaldust (Männaasaare ja Mõurasaare kinnisasju selles järjekorras ei ole) ning selle järjekorra tegelemiseni veel jõutud ei ole, kuna eelnevalt tuleb omandada kõik niinimetatud esimese järjekorra kinnisasjad.

Ta selgitab, et teine järjekord on lühenenud seetõttu, et keskkonnaamet (ja varem maa-amet) hoiab jooksvalt järjekorral silma peal ja kui näiteks kinnisasi vahetab omanikku, siis kaob alus sellise kinnistu omandamiseks ja menetlus lõpetatakse.

Keskkonnaameti looduskaitse osakonna juhataja Tarvo Roose vastab Marko Tumanovi kui oma ema volitatud esindaja arvukatele pöördumistele sisuliselt ühte moodi. Viimati selle aasta 20. veebruaril.

„Selliste maade omandamise kaalumise võimalus oli looduskaitseaduse enne 01.04.2007 omandatud maade osas, selliseid on omandamise järjekorras hetkel 44 ja need ootavad järjekorras seni, kuni pärast omandamist kaitse alla võetud maad on omandatud. Praegu selliste maade omandamiseks uusi avaldusi vastu ei võeta,” teatab Roose. „Eva Roostari kuuluvate kinnistute osas ei ole seadus ega meile teadaolevalt ka

muud asjaolud muutunud ning need siiski looduskaitseaduse § 20 alusel riigile omandamisele ei kuulu.”

Ka keskkonnaministeerium on järjekindel. Ajakirjaniku käskkirja 808 kohta hiljuti esitatud konkreetsete küsimuste peale teatatakse, et tegu ei ole laiemat regulatsiooni sätestava käskkirjaga, vaid see määratleb konkreetsete kinnisasjadega seotud otsuse. Ministeeriumi ametnikud kordavad üle, et käskkiri vaidlustati kohtus ja nii Tallinna halduskohus kui ka ringkonnakohus otsustasid, et käskkiri on õiguspärane ja Riigikohus kassatsiooni kaebust menetlusse ei võtnud.

„31.05.2018 pöördus Männaasaare ja Mõurasaare omaniku esindaja keskkonnaameti poole taaskord (juba mitmes kord) kinnisasjade omandamise taotlusega ja keskkonnaamet on omalt poolt põhjalikult selgitanud, et selleks puudub alus, kuna kinnisasjade omandamisel oli isik neil lasuvatest piirangutest teadlik,” kirjutab ministeeriumi avalike suhete peaspetsialist Kadri Kauksi vastuses. „Eespool viidatud 2010. aasta käskkiri on jõus ja kuna uusi asjaolusid võrreldes selle andmise ajal kehtinud olukorraga ei ole, siis ei ole KKM-i hinnangul põhjust seda ka ringi vaadata.”

Marko Tumanovi ema sünnikodu, mida ta unistab taastada. Suure metsamaa omanikuna pole tal aga võimalust oma valdustest aiataivastki võtta. Kogu tööga teenitud raha kulub kohtuskäimisele.

vaata, kus rikas mees, selline suur mets käes. Tegelikkus on selline, et ostsin just äsja ahjupuid kuuskümend eurot ruum,” nendib mees.

Tumanovil on kavas otse pöörduda praeguse keskkonnaministri Rene Koka poole.

„Sest kui üks minister sai anda välja käskkirja, siis pole see ju ometi nagu aamen kirikus, seda saab muuta, vajadusel sõnastust täpsustada või tühistada, seda enam, et tänapäeval pole omal ajal selle väljaandmise tinginud teemad enam kuigi aktuaalsed,” põhjendab ta. „See kõik on just ministri pädevuses.”

Tumanov tegi ka ettepaneku, et äkki oleks võimalik mingile osale kinnistust kehtestada leebemad piiran-

gud, kus teatud majandamine oleks võimalik. Hiljuti keskkonnaameti tehtud ekspertiisi põhjal aga tuli ametnikelt veendunud „ei”, mingeid leevendusi ei maksa loota ega oodata. Ka selle ettepanekuga ei nõustunud, et vahetada kaitsealune tükk mõne riigi omanduses oleva võrdväärse kinnistu vastu. See võimalus kustutati pärast maadevahetuse skandaali.

Marko Tumanov siiski loodab, et Eesti on õiglane riik ja et õiglus toob ka Eva Roostari murele lõpuks lahenduse ning nad ei pea selleks uut kohtuteede ette võtma.

Eks nüüd on asi juba põhimõttes, tõdeb Tumanov. Ja ka selles, et täita oma 63aastase ema unistus – näha taas ülesehitatud kodumaja. ☺

PARIMA VALIKU MAASTIKU- RATTAID

Leiad mängleva
kergusega

UURI JÄRELMAKSU
INFOT FIXUS
KAUPLUSTEST

Sinu kodu lähedal
www.fixus.ee

Teenusepakkujaks on Holm Bank AS. Iga laen on finantskohustus. Kaalu oma otsust hoolikalt – tutvu laenulepingu tingimustega ja vajadusel pea nõu asjatundjaga. Krediidi kulukuse määr on 46,29 % järgmistel näidistingimustel: kauba/teenuse maksumus 319 €, lepingu periood 12 kuud, fikseeritud intressimäär 16% laenusummalt aastas, lepingutasu 20€, haldustasu 0€, krediidisumma 319€, maksete kogusumma 390,05€ ja tagasimaksete summa 390,05€.

Metsatervenduse osaühingu juhatuse liige Ants Erik nimetab looduskaitseliste maade riigile ostmise puhul mitut kitsaskohta.

Oma kaitsealust maatükki riigile müües peaks omanik saama selle eest õiglase hinna

Eraomandis olevaid kaitsealuseid maid ostetakse igal aastal keskkonnaameti ja riigimetsa majandamise keskuse kaudu riigi omandisse. Siiski on mitukümmend maaomanikku, kes pakutava hinna ja maa hindamise metoodikaga nõus ei ole. Seadus kauplemisruumi keskkonnaametile aga ei jäta.

Ain Alvela

Küsimusi metsaomanikes tekitab ka kaitsealuste maade kompenseerimise ehk toetuse suuruse metoodika, õigemini selle metoodika puudumine. Nii saavad praegu sihtkaitsevööndi eest ühtemoodi toetust 110 eurot hektari eest kõik maaomanikud, asugu kaitseala siis näiteks rabamännikus, kõrgeima boniteedi kuusikus või laialehises metsas. Esimesed piltlikult öeldes hüppavad rõõmust, sest kidurate rabamändidega ei ole majanduslikult niikuinii midagi peale hakata, teised

kiristavad hambaid ja tunnevad iga ihukarvaga, kuidas nende palgimetsa puud sinetama hakkavad.

Riik manipuleerib oma otsustega

Kõige õiglasem hind maad riigile müües oleks turuhind, mitte ostjale sobiliku metoodika ja keeruliste arvutuste tulemusel saadud number. Õigluse kriteeriumiks võiks olla see, et maatüki müügist saadud raha eest oleks võimalik turult osta samaväärne majandatav maatükk.

Metsatervenduse osaühingu juhatuse liige Ants Erik märgib, et

kui riigile müüakse kaitsealune kinnistu, millel kasvamas keskealine 0,8 täiusega puistu, siis omanik saabki üldjuhul õiglase või vähemalt normaalse hinna, sest maa väärtuse ja kasvava metsa arvestus võtab arvesse harvendusraiate ja lõppraie tegemisest saadava tulu ning jooksva juurdekasvu kogu puu küpsusvõime seni välja.

Teisiti on lood aga näiteks siis, kui tegemist on küpse metsaga, mis ei asu linnas. Sel juhul arvutab keskkonnaameti Exceli-tabelil põhinev metoodika hinna maaomaniku kahjuks ja omanikule ei anta võimalust alustada isegi läbirääkimist hinna üle.

Kui tegemist on aga linnas (tiheasustusalal) asuva maaga, võetakse väärtuse arvutamisel aluseks selle piirkonna elamumaa turuhind. Hindajaks on kinnisvarafirma ning

hinda saab kaubelda ja lõplik number sünnibki läbirääkimiste käigus.

Ants Erik näeb nendes erinevustes selget ebakõla maaomaniku, keda on „õnnistatud” kaitsealaga, kahjuks – väärtustatakse küll maa kinnisvaralist väärtust, aga seal kasvava metsa tegelikku väärtust mitte.

„Keskkonnaameti Exceli-tabelis on palju vigu. Näiteks see, et riik arvutab maha metsa uuenduskulu, kui eraldise suurus ületab poolt hektarit. Laias laastus on see ligi 1300 eurot hektar. Kui ma nüüd müüksin riigile kinnistu, mis on just ära raiutud, näiteks kümme hektarit lagedat ala, siis tuleb välja, et selle eest peaks peale maksma,” arutleb Erik. „Et kui ma lähen täna turult ostma kümne hektari suurust lagedaks raiutud kinnistut, siis ütlengi, et maa hind on umbes tuhat eurot, võtame uuendamise kulu 1300 eurot maha ning anna maa ja 300 eurot hektari eest lisaks. See on ju nonsens! Uuenduskulu ei tohiks riik maha arvutada, sest turul tehinguid tehes seda ju ei tehta. Lisaks metsauuendusele võib seal ette tulla näiteks teisigi kulusid: maaparandussüsteemid tahavad uuendamist, taristut on vaja ehitada ja korrastada.”

Teine ebaloogiline koht kaitsealuse metsamaa riigile võõrandamise juures on Eriku sõnul väljaveokauguse arvutamine – aluseks võetakse see, kas põhikaardile on kantud kruusakattega tee või mitte. Kui kinnistu juurde kruusakattega teed ei lähe, siis liidab riik kohe juurde ekstra väljaveokulu, selle, mis kulub traktoriga materjali vedamiseks kruusateeni.

„Tegelikult on reaalne elu midagi muud. Raie võidakse teha talvel või kuival ajal, metsaveomasinad sõidavad kinnistu juurde mööda külmunud või kuiva pinnasteed,” selgitab Erik.

Lisaks ei arvestata halli lepa juures palgi väljatulekut, vaid kõik läheb küttepuidu arvestusse, küttepuidu mahu arvutamisel lahutatakse maha kooremaht, mis tegelikult ei vasta praktikale ning raiejäätmetest saadavat tulu ei arvestata.

„Ühtepidi on õige, et arvutuses on väga paljusid asjaolusid arvesse võetud, aga teisalt ei saa panna tabelisse asju,

Kaitstava riigimaa pindala üha suureneb

LKS § 20 alusel looduskaitsealuste maade omandamised riigile

Allikas: keskkonnaamet, keskkonnaministeerium

KAITSEALAD JÕUAVAD RIIGI OMANDUSSE AEGLASALT

Alates 2014. aastast on riik ostnud eraomanikelt, kes selleks ise soovi avaldavad, 1938,74 hektarit kaitsealust maad, selleks on kulunud ligi 18,5 miljonit eurot. Menetluse pikkus on poolteist kuni kaks aastat, praegu on töös 2018. aastal sisse antud avaldused.

Kaitsealuse maatüki müügi järjekorras ootab sadakond maaomanikku, neist pooled seisavad eelisjärjekorras.

53 omanikku olid aga maad ostes teadlikud, et seal asub kaitseala ja kehtivad majandamispiirangud. Seaduse järgi tegeldakse nii-öelda teise järjekorraga siis, kui esimene on lahendatud.

Lisaks pole 32 maaomanikku olnud nõus keskkonnaameti maa hindamise tulemusega, hinnas pole kokkuleppele jõutud või on menetlus mingil muul põhjusel peatatud.

Ees seisab ka kohtuvaidlus nimetatud maa hindamise metoodika asjus, ent nendega, kes pakutud hinnaga nõus, teeb amet tehinguid edasi.

Praegu on järjekord umbes poolteist aastat pikk, nii et kui täna anda avaldus sisse, peaks maa müüdud

saama eeldatavasti 2021. aasta teises pooles.

Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonna juhataja Taimo Aasma loodab 2020. aasta jooksul jõuda avalduste menetlemisele ja kaitsealuse maa omandamisele kuluva ajaga ühe aasta piiresse.

Viimase kuue aastaga on sel moel riigile juurde tulnud ligi 2000 hektarit erineva kaitse all olevaid maid.

Eramaaal asuvate sihtkaitsevööndite ehk karmima võimaliku kaitsega maa-alade osakaal on Eestis suhteliselt väike – umbes 35 000 hektarit (riigimaal ligi 432 000) ja kõigile selliste kinnistute omanikele makstakse toetust maaelu arengukavas selleks eraldatud rahast. Küll aga ei saa toetust nende piiranguvööndite eest, mis asuvad väljaspool Natura alasid. Eramaal asub selliseid piiranguvööndeid ligi 12 000 hektarit.

Praegu käivad läbirääkimised 2021. aastal algava Euroopa Liidu eelarveperioodi rahaeralduste üle. Taimo Aasma kinnitab, et keskkonnaministeeriumi jaoks on Natura metsatoetuste maksimine prioriteet.

mis tekitavad vigu ja neid just maa müüja kahjuks,” ütleb Ants Erik.

Hinnang ja otsus olgu kiire ja õiglane

Riigile võõrandataval kaitsealusel kinnistul võetakse kasvava metsa väärtuse arvestamisel aluseks RMK viimase kolme aasta materjalimüügi keskmised hinnad. Ka seda peab Ants Erik ebaõiglaseks, sest paljud maaomanikud tegid oma müügi-soovi keskkonnaametile teatavaks kuus kuni kaheksa aastat tagasi, mil metsamaterjalile kehtisid võib-olla hoopis teistsugused hinnad. Praegu on näiteks hinnad all, aga maa ja metsa omanik pannakse osadel juhtudel fakti ette, et müüa tuleb just nüüd, sest järjekord jõudis sinuni ja hiljem uuesti avaldust teha ei ole võimalik.

„Kui järjekorda ei oleks, siis oleks selline süsteem adekvaatne – teen avalduse, riik teeb mulle pakkumise ja ma siis vaatan, kas sobib või mitte. Nüüd on aga nii, et kui mulle ei sobi, võin oma avalduse tagasi võtta, aga siis teatud juhtudel ei saa ma seda enam uuesti esitada,” räägib Erik. „Riik paneb inimese olukorda, kus ta ei saa turuhinda ega selle üle üldse kaubelda (kui, siis vaid kohtus), sest müüma peab siis, kui see õnnis järjekord kätte jõuab. Kuigi seaduses on sõnastus ja mõte selgelt teisiti.”

Eriku sõnul muudab selline olukord riigile eriti kasulikuks teha tehinguid ajal, kui puiduhinnad on olnud aastaid madalseisus ehk kui saab osta alla turuhinna.

Idealis näeb ta neid tehinguid nõnda, et kui inimene teeb täna avalduse, siis mõne kuuga võiks olla riigi pakkumine laual ja poole aastaga tehing tehtud. Kusjuures hinna arvutamise aluseks peaks olema antud hetke turuhind ehk võimalus tellida vajadusel akrediteeritud kinnisvarabüroost hindamine nii, nagu ülejäänud kinnisvara puhul tehakse.

„Ega seadus keela ka praegu kaitsealuste metsamaade hindamiste puhul mõne kinnisvarafirma teenust kasutada, aga keskkonnaamet ajab lihtsalt oma joont, väites, et see on nende hästi

HIND TEKITAB PALJU VAIDLUSI

Alates 2018. aastast kuulub looduskaitsealuste piirangutega maade riigile ostmise korraldamine keskkonnaameti pädevusse.

Raha selleks tuleb RMK eelarvest, praegu viis miljonit eurot aastas.

„Kõige suurem töö on hinnas kokkuleppele jõudmine,” tunnistab keskkonnaameti looduskaitse osakonna juhataja Tarvo Roose. „Kui omanik eeldab oma maa väärtust kõrgemalt, kui meie pakutud hind, siis võib kokkulep-

pe saavutamine keeruliseks osutuda.”

Keerulisemad juhtumid on olnud läbirääkimiste staadiumis oma poolteist aastat.

Roose märgib, et sageli on maaomaniku suurema ootuse argumentide seas ka maa niinimetatud emotsionaalne väärtus. Seda on teadagi keeruline õiglaselt hinnata.

„Kui kokkuleppele ei jõuta, siis jääb asi endistviisi,” kinnitab Roose, et riik väevõimuga maad enda pakutud hinnaga ära ei osta.

LOODUSKAITSELISTE PIIRANGUTE LEEVENDAMINE ERAMAAOMANIKELE

- Maamaksusoodustus – sihtkaitsevööndis 100-, piiranguvööndis ja hoiualal 50protsendiline soodustus.
- Kaitsealuste maade riigile omandamine. RMK eelarves on selleks tänavu viis miljonit, järjekorras on 114 kinnistut.
- Natura metsatoetus. Natura aladel 110 eurot/ha sihtkaitsevööndis ja 60 eurot/ha piiranguvööndis.

- Alates 2017. aastast makstakse toetust ka sihtkaitsevööndis, mis ei asu Natura alal – 110 eurot/ha aastas.
- Taotluste maht on 67 600 ha.
- 2019. aastal maksti toetust 4,4 miljonit eurot.
- Eelarve aastateks 2014–2020 on ligi 29 miljonit eurot (MAK).

Allikas: keskkonnaministeerium, keskkonnaamet

toimiv praktika, pole põhjust seda muuta ja meie teiega hinna üle läbi ei räägi,” ütleb Erik. „Metsatervendus on ka ühe sellise juhtumiga kimpus. Meilgi on Alutaguse kandis üks 70 hektari suurune kinnistu, mille tagavara on 17 600 tihumeetrit ja millel on looduskaitsepiirangud. Tehti pakkumine selle riigile müümiseks hinnaga umbes 350 000 eurot, ise oleksin sellise kinnistu valmis turult ostma 470 000 euro eest. Erinevus tulebki nendest kirjeldatud asjaoludest. Näiteks oli hinnast maha võetud hüpoteetiline metsauuenduskulu 80 000 eurot.”

Nii on ameti menetluses praegu 32 kaitsealuse maa võõrandamise avaldust, millega seondub mingisugune vaidlus või erinev arusaamine pakutavast hinnast. Kõige vane-

ma avalduse kohta algatati menetlus juba 2013. aastal.

„Looduskaitsealuste maadega omanikule kaasnevate piirangute kohese ja õiglase hüvitamisega ei lähe see metoodika kuidagi kokku,” nendib Ants Erik.

Tegelikult ei peaks maaomanik üldse oma kinnistut maha müüma, isegi riigile mitte, aga sihtkaitsevööndis asuva maa eest makstav hüvitis 110 eurot hektari eest ei ole Eriku meelest õiglane, sest seda on inflatsioon juba tosin aastat närinud ja tarbijahinnaindeks on muutunud selle ajaga 43 protsenti. See ongi peamine põhjus, miks otsustatakse maast loobuda.

„Kas otsustajad ja teised riigi esindajad on valmis naasma kaheteistkümne aasta taguse palganumbri juurde?” küsib Erik. ☛

PROFI - PÕLLUMAJANDUSTEHNICA AJAKIRI ■ METSATEHNICA ERIVÄLJAANNE

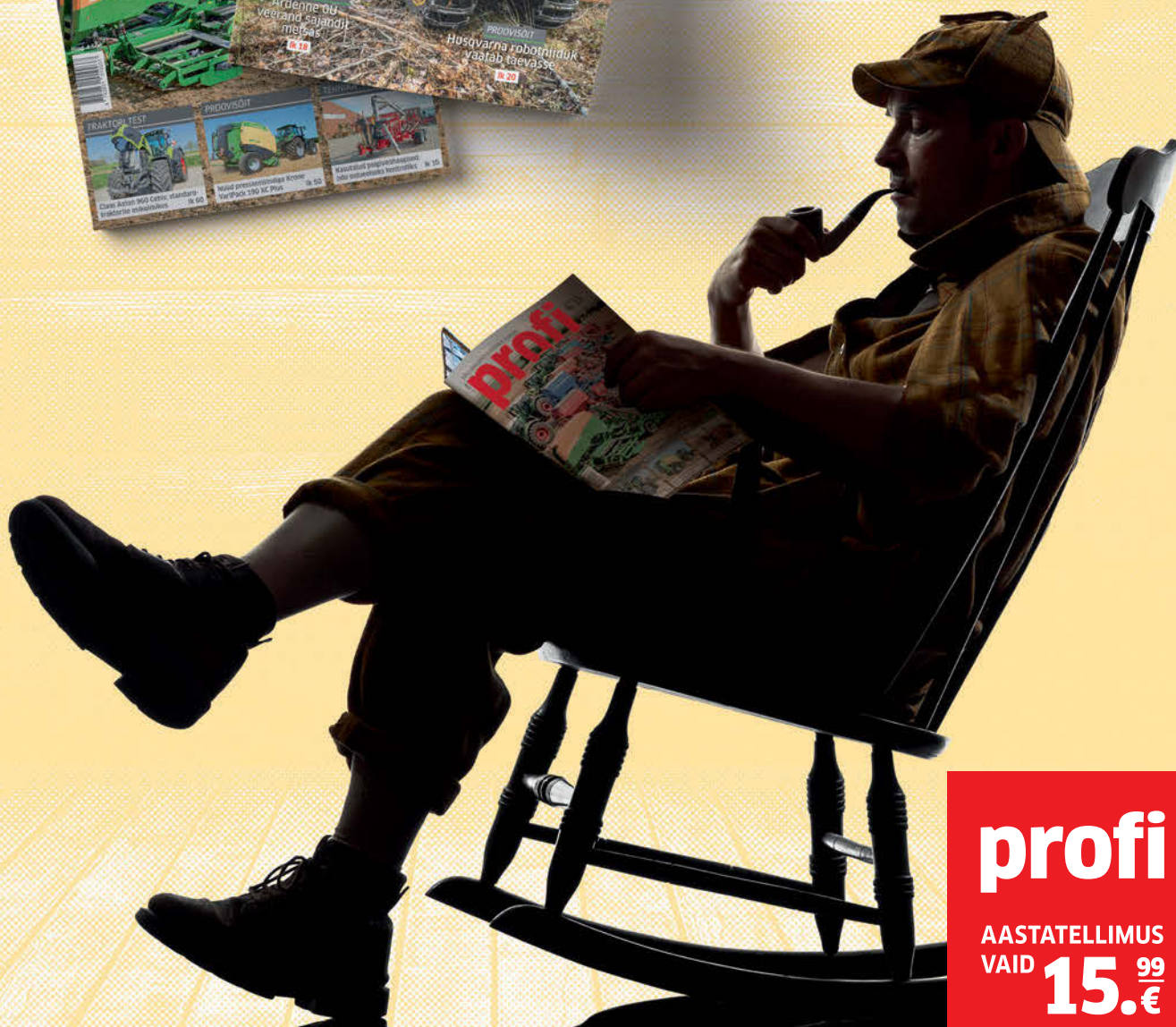
Värsked uudised Sinu laual

UUDISED ■ TESTID ■ KASUTATUD TEHNICA ■ EESTI ETTEVÕTJAD ■ TAIMEKASVATUS ■ PROOVISÕIDUD

Tellida on soodsam!

Tellimuse saab vormistada Omniva Eesti tellimiskeskonnas minuajakirjandus.ee.
Aastatellimus vaid 15.99 €. Lähem info
www.profieesti.ee

profi

AASTATELLIMUS
VAID **15.99**
€

Jaanus Aun:

metsaomanikuks on pigem need, kes tahaks pikemas perspektiivis ka omanikud olla

Kristiina Viiron

Sihtasutuse Erametsakeskus juht Jaanus Aun ütleb, et ega meil metsade majandamisest pääsu ole, kui tahame olla jõukas tänapäevane ühiskond. Kindlasti tuleb tema sõnul sealjuures veelgi rohkem rõhku panna metsakasvatusele.

Missugune on Eesti erametsaomanik erametsakeskuse juhi silmade läbi?

Head ja selget vastust, et ta on ühe- või teistsugune, ei saa sellele küsimusele anda. Erametsaomanikud on jätkuvalt väga erinevad. Neid, kes metsaomanikuks kvalifitseeruvad, on üle saja tuhande, nende seas on suuretevõtteid, kes omavad suurt hulka metsamaad, on väiksemaid ettevõtjatena tegutsejaid ning meeletult suur hulk eraisikuid, kes on oma maailmavaadetel ja töökspidamiselt ääretult eripargelised.

Aga tunnus, mis aasta-aastalt hakkab metsaomanikele külge tulema, on see, et hoolivus metsast on paranemas. Kaksikümne aastat tagasi – töötasin siis juriidilise konsultandina – tulid ju nõu saama need inimesed, kes tahtsid teada, kuidas mets rahaks teha. Nad olid saanud metsamaa maareformi käigus tagasi, nad olid linnainimesed, teisest eluvaldkonnast ja erialaga, nende maatükk oli suhteliselt väike ning lisaks soodustas ka maksusüsteem kinnistu

maha müümist. See oli tookord läbiv joon, kuid nüüd on omanikuks pigem need, kes tahaks pikemas perspektiivis ka omanikud olla. Juhuslikku metsaomanikku on vähem.

Nemad on oma metsa juba rahaks teinud?

Paljud neist, kes ei tahtnud omanikuks jääda, on oma metsa maha müü nud, mis ei tähenda küll seda, et kinnistumüük täiesti läbi oleks.

Mis aga on veel aastatega parane nud – valmisolek investeerida tulevikku. Kui tehakse raie ära, siis ei jäeta maad lihtsalt looduslikule uuemisele, vaid tehakse, kui vaja, maapinna ettevalmistus, istutatakse ja hooldatakse – kõik seesugune tegevus on erametsas kasvanud ja see on hästi positiivne. On soov metsa eest hoolitseda.

Kuna metsaomanikud on erinevad, siis tõenäoliselt on erinevat nägu ka nende metsad?

Omanike paljusust annab meile tööpooldest eripargelised metsad – ini-

meste käekiri on erinev. Üks äärmus on tegutsenud nii, et üritab metsast maksimaalse võtta, lausa seaduse piiiril balansseeritakse. Teine äärmus on see, kes ei tee oma metsas mitte midagi.

Aga seetõttu pole alust ka kartusel, et kui meil üldse seaduslikke piiranguid ei oleks, et siis raiutaks kõik erametsad ühe aastaga maha. Kõik ju ei taha oma metsi raiuda, nad lihtsalt ei näe seal rahalist väärtust ega lase harvesteri oma kodumaja taha.

Neid erametsi, mille kohta pole kehtivaid inventeerimisandmeid, on vist kolmandik? See tähendab siis, et nende omanikel pole plaanis neid raiuda.

Jah, on kolmandik, aga nende hulgas on kindlasti ka metsi, millele pole praegu majanduslikku põhjust inventeerimisandmeid tellida. Näiteks tehti viisteist aastat tagasi raie ja nüüd kasvab seal noorendik – pole ju põhjust inventeerimisele kulutada.

Aga meil tõesti on metsaomanikke, kes oma metsi ei kasuta ja võib-olla ka on võtnud postistiooni, et las loodus toimetab seal ise. Iseäranis siis, kui omand on väike, on see majanduslikus mõttes ka täiesti mõistetav, sest tulu, mis sealt saaks, on päris pisike. On ju üle neljakümne protsendil metsaomanikest metsamaad vähem kui kaks hektarit.

Kui paljusid metsaomanikke te isiklikult tunnete?

Sadu, arvan, et aastate jooksul isegi tuhandeid. Praeguses töös puutun ma metsaomanikega isegi vähem kokku kui varem, mil ma olin ametis juriidilise nõustajana. Siis ma suhtlesin nendega otse ja õppepäevadel oli korraga kontakt kolmekümne-neljakümne inimesega.

Mu praegune suhtlusring koosneb peamiselt kohalike metsaühistute spetsialistidest. Erametsakeskus ise ju otse metsaomanikele nõu ei anna, me toetame metsaühistute võrgustiku ehitust ja arendamist, et ühistu oleks esimene koht, kuhu metsaomanik pöördub, kui tal metsa mure on.

Jaanus Auna sõnul on metsanduse arengusuund kindlasti metsakasvatus.

Miks ühistulist tegevust niimoodi soositakse, seda ka toetuste kaudu?

Siin on mitu aspekti, üks on metsaomanike endi kasu. Ühistu aitab teha väikse metsaomaniku suureks. Väike metsaomanik väikse töömahuga ei ole turul arvestatav tegija. Kui ta müüb puid, on tema puidukogus väike ning ostja ei ole valmis selle eest reeglina väga head hinda maksma. Kui ta ostab taimi, on tema ostetav kogus väike ja kas ta läheb seda kogust – tihtipeale on need veel ka importained – näiteks kaugelt Leedust ise tooma? Või kui ta tellib mõne töö teenusena, siis näiteks ühe hektarilise langi maapinna ettevalmistuse tellimine on kindlasti keerulisem, kui pannes ühes piirkonnas need hektarilised langid kokku ja saada arvestatav maht, et tasub üheskoos maapinna ettevalmistamiseks traktor tellida. Tekib mastaabi efekt ja metsaomanikul on võimalik saada teenuseid soodsamalt. Selline ühistegevus teeb väiksest ka suure.

Tuhande hektari metsamaa omanik on partneriks nii teenuste pakkujatele, puiduostjatele kui ka taimemüüjatele, aga väike omanik ei ole.

Ma ise olen ka metsaomanik, kuulun Hiiumaa metsaseltsi ja olen neid teenuseid tarbinud. See on väga mugav metsaomaniku jaoks, kasvõi metsainventeerimine. Annad teada ühistule, millistele metsatükkidele oleks kava vaja ja ühistu hangib selle. Mina maksan küll pärast arve, aga see on loomulik. Olen ühistu abi kasutanud ka maapinna ettevalmistuse tegemiseks, valgustusraie tegemiseks.

Ja metsaühistu kaudu saab ka kop-sakamaid toetusi?

Siin on riik toetustega suunanud inimesi metsaühistu liikmeks astuma. Eks riigi huvi ole, et erametsi majandataks ning tehtaks seda professionaalselt ja jätkusuutlikult. Et metsaomanik, kel pole endal teadmisi metsandusest, läheks professionaalselt abi küsima. Et ta ei satuks esime-

se kokkuostja rüppe, vaid saaks asjatundjatelt abi ja seda kogu metsakasvatustsükli ulatuses. Turul ju ollakse ikkagi peaaesjalikult huvitatud raiest, aga pärast raiet tuleb istutada, metsakultuuri hooldada, valgustusraiet teha.

Riigi huvi on kindlasti, et metsaomanikud kuuluks vähemalt professionaalse metsandusliku info saajate ringi sekka. Astud ühistu liikmeks, hakkad infokirju saama, korraldatakse õppepäevi ja loodetavasti metsaomanik seejärel ikkagi midagi ka oma metsas teeb. Ja teeb seda nii, nagu on metsakasvatuse seisukohast hea.

Hiljuti andis erametsakeskus välja pressiteate, et väga palju jääb puitu metsa, sest erametsi ei majandata. Miks peaks seda üldse probleemiks pidama? Võime neid metsi ju käsitleda näiteks ka omaalgatuslike kaitsealadena.

Metsa jääb jah palju puitu ja osa peabki jääma. Et me võtaks met-

Alati ei pea istutama, aga uue metsapõlve kasvu tuleb suunata, ütleb Jaanus Aun.

sast välja kõik, mis võib mädanema minna, see ei ole kindlasti meie jutu sõnum. Pigem me juhime tähelepanu, et võiksime oma majandusmetsa – me räägime üksnes majandusmetsadest, kaitsealustel metsadel on teised funktsioonid – küll rohkem kasutada. Sel on majanduslik põhjus – kui metsaomanik vaatab oma kahehektarit tükki: no las ta siis olla ja kui hakkabki kuivama, siis raha saan selle eest nagunii vähe ja las ta siis laguneb. Aga kui neid omanikke on palju, kes nii mõtlevad, siis on see riigi vaates juba oluline osa puiduressursist, mis tegelikult võiks minna meie tööstusse – annab ju meie metsamajandus ja puidutööstus väärtusahela kaudu iga tihumeetri kohta kuuskümmend eurot maksutulu.

Saame olla jõukam ühiskond, kui me oma majandusmetsi tõesti kasutame. Juhime sellele tähelepanu ja teeme aktiivset kampaaniat metsaomanikele, et äratada huvi – vaa-dake oma mets praegu üle. Me ei ütle kindlasti seda, et pane saag kohe käima – esiteks linnud pesitsevad praegu ja ka puiduhinnad ei ole kõige paremad – aga alustada võiks sellest, et võetaks oma metsaühistuga ühendust. Ei pea kohe liikmeks astuma, aga tasub kuulata, mida ühistu pakub. Ühistu teenuste pakettis on ju ka nõustamine, mida riik osa-

liselt toetab. Metsaühistu spetsialist vaatab metsa üle ja ütleb, mida seal teha võiks. Tasapisi võibki siis metsa majandama hakata.

Pealegi juhime tähelepanu sellele, et nüüd lõpuks ometi muutus tulumaksuseadus, mis enne andis signaali müüa oma mets kinnistuna ära, kuid nüüd on füüsilisest isikust metsaomanikule kasvava metsa raieõiguse või metsamaterjali müük viie tuhande euro ulatuses aastas tulumaksuvaba. Kui enne oligi kinnistu maha müü-mise mõte, siis äkki saaks selle nüüd laua pealt maha ja hakkaks koos ühis-

Riigi huvi on kindlasti, et metsaomanikud kuuluks vähemalt professionaalse metsandusliku info saajate ringi sekka.

tuga vaatama, kuidas metsa majandada. See viis tuhat eurot soodustab just väiksemahulist majandamist.

Põhjamaades, Soomes ja Rootsis, on metsaressursi majandamine olnud üks jõukuse allikaid, eriti soomlastel, kes üsna aktiivselt oma majandusmetsi majandavad. Eesti arenguteede suunamisel vaatame ju ka tihtilugu Põhjamaade suunas – et küll seal on miski hea, aga siin mitte.

Mis see valem siis võiks olla, et

soomlaste-rootslaste kulupoolt suudaksime siin kopeerida, aga tulupoolt mitte? Siis peab meil midagi muud olema, aga kas me suudame igal aastal uue Skype'i välja mõelda ja maailmas kõva raha eest maha müüa?

IT- ja teised sektorid on muidugi olulised, ma üldse ei alahinda neid, aga usun, et ega meil metsade majandamisest pääsu ole, kui tahame olla jõukas tänapäevane ühiskond. Aga see ei tähenda ainult, et näeme vaid raiepoolt, vaid see tähendab ka järgnevaid samme: uuendamist, selle eest hoolitsemist ja metsa üles kasvata-mist.

Aga kõrvalkasutus?

Kõrvalkasutus on väga oluline. Sellega peab tegelema, aga sellega on nii, et metsaomaniku otsene tulu on kõrvalkasutuse puhul märkimis-väärselt madalam kui puidukasutuse puhul. Kindlasti on rekreatsioon ja marjad-seened väga oluline temaatika, ka ökosüsteemsete teenuste pak-kumine läheb üha popimaks.

Loodan, et siin tekib erasektori initsiatiiv, et suurema keskkonnajälje-ga ettevõtted panustaks metsaomani-ku käitumisse ja oleks valmis metsa-omanikule selle eest maksma.

Et mõni kütusemüüja või põlevki-violi tootja võiks rahastada näiteks metsauuendust?

Jah. Kuid toetust võiks nad maksta, metsaoma-nik muidugi panustab ise ka, näiteks karjäärialade või kasutusest väljas ole-vate põllumaade metsas-tamiseks. Kasvavad puud seoks süsinikku ja ette-võte saaks seeläbi tinglikult vähenda-da oma keskkonnajalajälge.

Rääkides toetustest, siis metsa-omanikel on võimalik taotleda neid päris mitmeks tegevuseks. Mida nende toetuste kasutamisest järeldada saab?

Saan rääkida positiivset, aga see toob ka ühe negatiivse ilmingu välja. Tõsiselt rõõmu teeb metsauuendu-se toetuse taotlemise kasv. Toetust

Veidi üle 100 000 erametsaomaniku

Eestis on 2019. aasta lõpu seisuga

104 311

erametsaomanikku

kellest

5918 (5,7%)

juriidilised isikud

98 393 (94,3%)

füüsilised isikud

41,2%-le füüsilisest ja 38,2%-le juriidilisest isikust omanikest kuulub vähem kui 2 hektarit metsamaad

Erametsaomanikele kuulub kokku

1 114 695

hektarit metsamaad

649 270 ha (58,2%)
füüsilised isikud

465 426 ha (41,8%)
juriidilised isikud

78,6 keskmine hektarit juriidilise isiku metsamaa suurus

10,7 ha keskmine erametsaomandi suurus

6,6 ha keskmine füüsilise isiku metsamaa

Allikas: ForInfo OÜ uuring „Eesti erametsaomandi struktuur ja kasutamine 2019. aastal“

küsitakse just eelkõige füüsilisest isikust metsaomanike metsade uuendamise jaoks. Need firmad, kes metsi uuendavad, on juba aastaid uuendanud, aga just väikemetsaomanike hulgas on metsaistutamine üha populaarsemaks läinud. Sel on mitu põhjust, üks on see, et riik toetab, aga üks on see, et metsaühistu abistab – tuuakse taimed, pakutakse ka abi istutamisel. See on üks väga tähtis aspekt. Uuendamiseks on raha meil muidugi puudu, eelarve taotletakse kahekordselt lõhki.

Kui me vaatame erinevaid toetusi, meil on ju ka metsainventeerimise toetus, hooldusraietoetus, näeme, et metsainventeerimise toetuse küsijate tipus on ettevõtted, kes on tahtnud metsakavade tegemiseks toetust, kuid samas me ei näe neid ettevõtteid metsauuenduse või hooldusraie toetuse küsijate hulgas. Jah, võib ju öelda, et toetust ei pea küsima ja võib teha metsakasvatustööd ka ise, aga tegelikult on jätkuvalt metsafirmasid, kes metsakasvatuse kui kulupoolega ei tegele.

Hoolimata sellest, et metsade eest hoolitsemine on tunduvalt kasvanud, on jätkuvalt ettevõtteid, kes püüavad leida kinnistuid, need maksimaalselt raiuda aga panusta uuen-

damisse. Need on need kährikud, kes pidevalt metsaomanikele helistavad, püüavad kinnistu kätte saada ja muid võtteid metsamajandamisest peale raie ei tea.

Kui metsauuenduse eelarve taotletakse lõhki, siis hooldusraiel jääb raha üle ja alati ei jõua metsaomanikud töid ka õigel ajal ära teha, et toetus neile välja makstaks.

See on tõesti probleem. On näha ka, et kui metsaomanik on tulnud toetust küsima üksi, siis umbes veerandil juhtudest on jäetud töö tegemata. Kui on ühistu kaudu küsitud, siis jääb väiksemal hulgal töö tegemata – ühistu utsitab takka või aitab töö ära teha.

Paar aastat tagasi uurisime kõigilt, kel töö tegemata jääb, et mis selle põhjuseks on. Väga selgelt ei tulnud põhjust välja, aga ühise nimetajana võiks öelda, et „ei saanud hakama“. Kel jäi naine haigeks, kel endal ei pidanud tervis vastu, kel läks saag katki, sellised põhjused.

Kas on valdkondi, mida veel ei toetata, aga võiks toetada?

Võiks toetada metsateede rajamist ja korrastamist. Kuivenduskraavide kordategemist me vaikselt tugime, kuid taristu metsasektoris on see, mis

kindlasti järeleaitamist vajaks. Aga tegemist on kuluka meetmega ja me ei ole rahastust sinna leidnud.

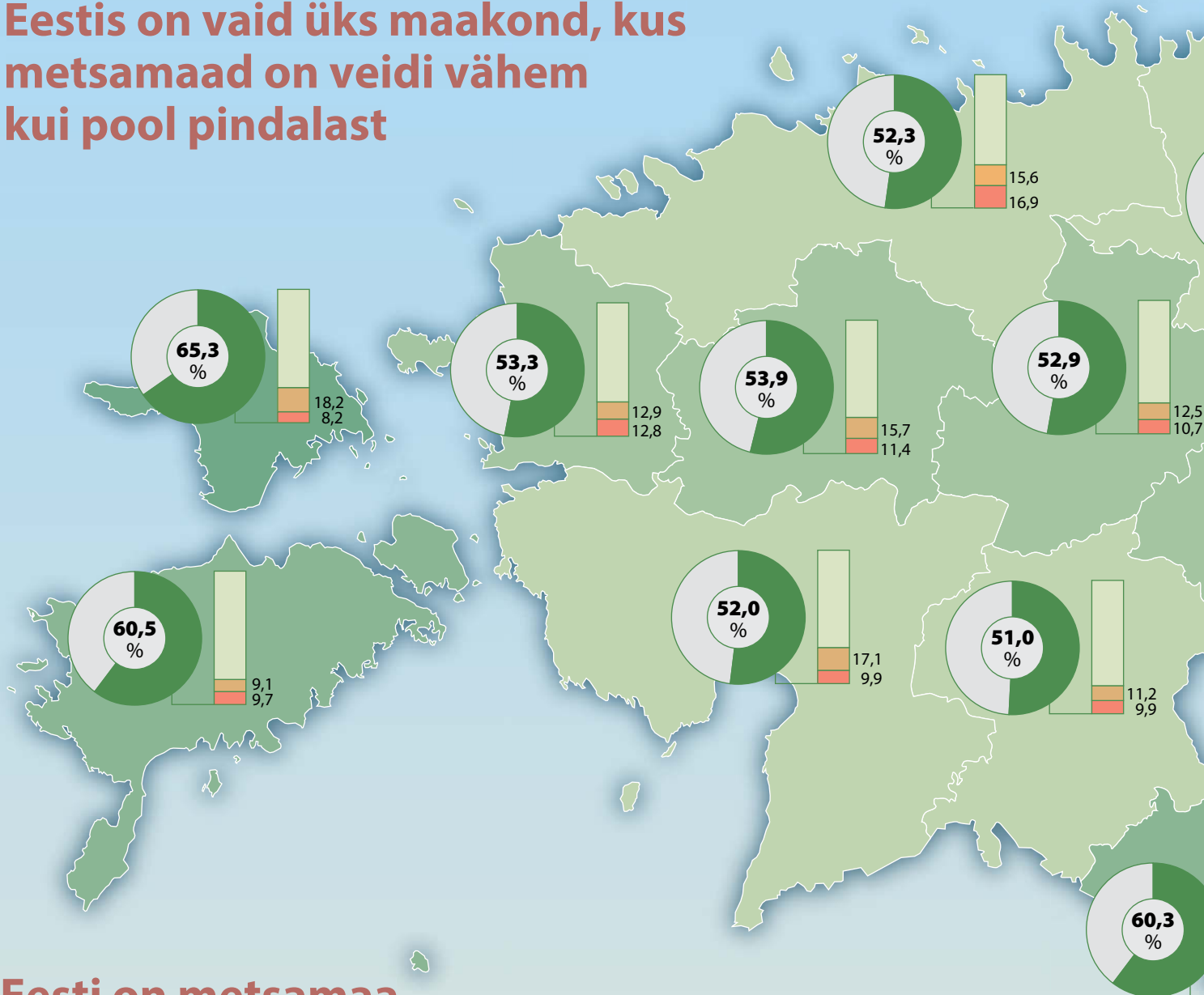
Teine on see, mis haakub hooldusraiate tegemata jätmisega – inimest, kes neid töid teeks, on üha raskem leida. Vastukaaluks on tekkinud mini-harvesterid, millega noori metsi harvendada saab ja võiks ettevõtjatel võimaldada toetusega neid soetada. See on vajalik, sest metsi, mida hooldada on meil küll ja veel.

Millised on erametsanduse arengusuunad?

Ikka metsakasvatuse. Et pärast raiet tehtaks ka järgnevad sammud. Igale poole küll ei pea istutama, aga uut metsapõlve tuleb kujundada. Metsakasvatusele tuleb veelgi rohkem rõhku panna. Tahaks ka, et Eesti metsaomanikud ei loobuks oma omandist.

Ma pole kindlasti metsaettevõtjate vastu, meil on väga palju ettevõtteid, kes kõvasti panustavad uude metsapõlve ja on ostanud suured pinnad kokku, aga seda ka ei tahaks, et väikeste omanike hulk päris kokku kuivaks. Tahaks, et Eesti inimestel säiliks maaomandi ja selle kaudu Eesti loodusega side. Et nad oma metsi ise majandaks ja hooldaks. 🌱

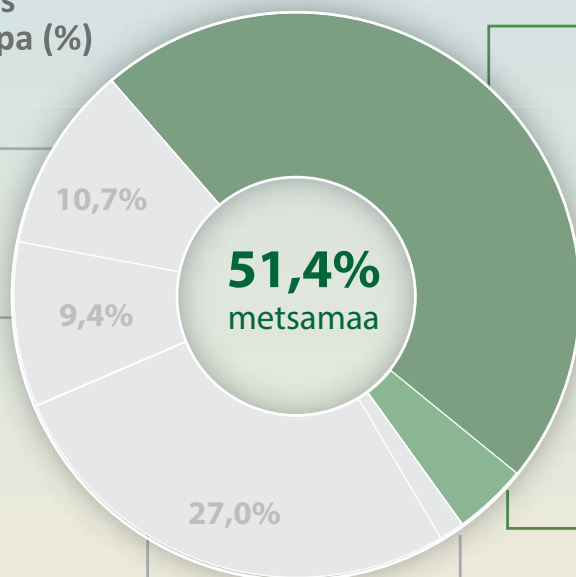
Eestis on vaid üks maakond, kus metsamaad on veidi vähem kui pool pindalast

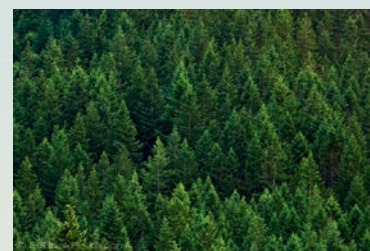
Eesti on metsamaa

Eesti üldpindala jaotus maakategooriate kaupa (%)

Soo	4,9%
Siseveed	1,7%
Muud veekogud	4,1%
Asustusala	4,5%
Teed	1,5%
Trassid	1,7%
Karjäärid	0,7%
Muud maad	1,1%

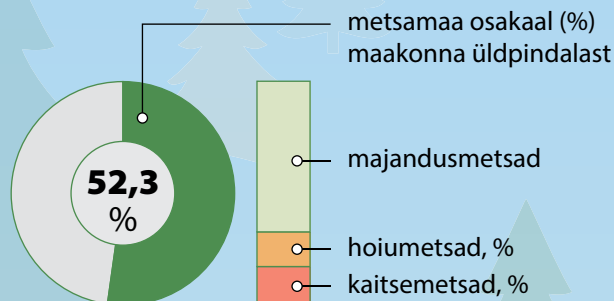
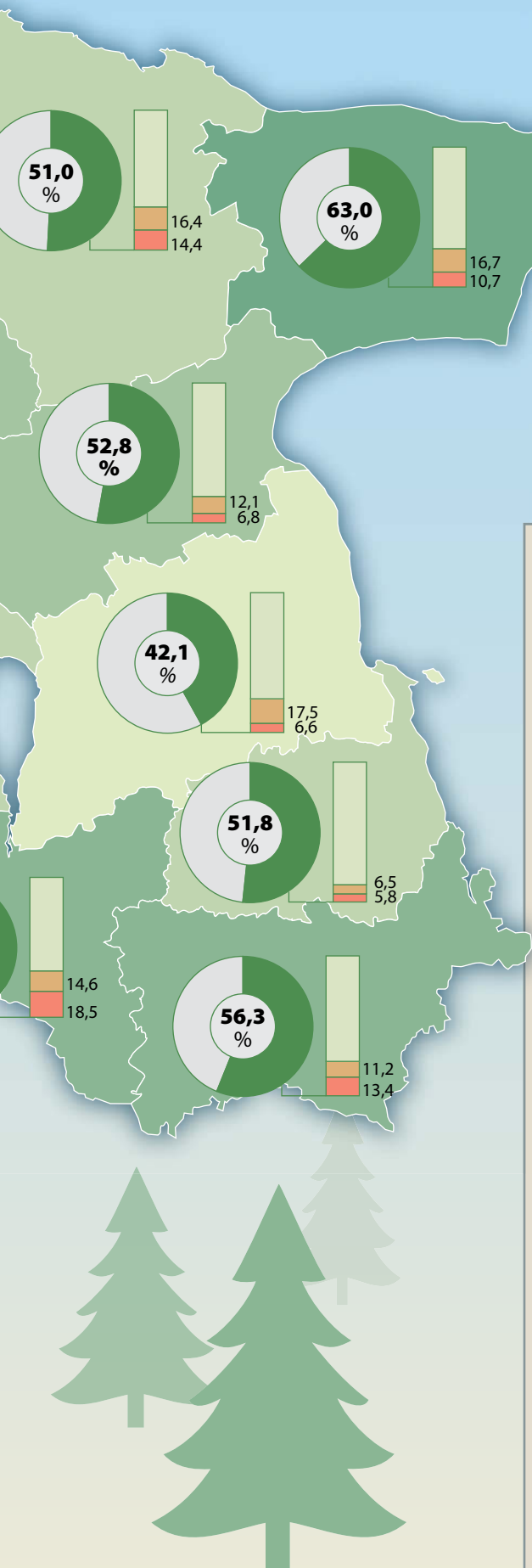

47,2% Metsaga metsamaa

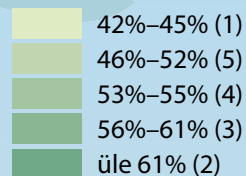

4,2% Metsata metsamaa

Pöösastik 1,4%

Maakonna metsasus kaardil

Inimese abiga, kuid siiski looduslikud

Looduslikkuse klassid (FRA 2005 järgi):

- RMK era** **primaarne** (looduslikult uuenenud kohalike puuliikidega, selged majandustegevuse jäljed puuduvad)
- RMK era** **muudetud looduslik** (looduslikult uuenenud kohalike liikidega, inimtegevuse jälgedega)
- RMK era** **pool-looduslik** (kohalike liikidega kultiveeritud või LUKi abil uuenenud)

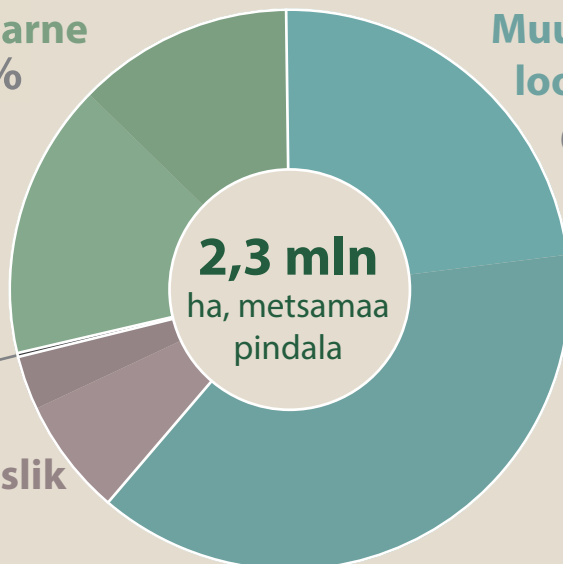
Metsamaa looduslikkus, % metsamaa üldpindalast

Primaarne
28,4%

Muudetud looduslik
61,4%

Istandused
0,3%

Pool-looduslik
9,9%

Metsandus

Tudengipõlve unistus oma talumetsast läkski täide

Merle Rips

Eesti Vabariigi aegsete talumetsade majandamise teemal EPAs 1989. aastal diplomitööd koos kirjutades unistasid Kadri-Aija ja Vahur Viik, et küll oleks vahva, kui neil ka millalgi oma talu ja mets oleks. Ei läinudki väga kaua aega, kui avanes võimalus kodumaja erastamise järel selle ümber olevat maad juurde saada ja alustada Hundimõisa metsatalu rajamisega.

Kuulsast Padaorust pärit Kadri-Aijal oli 80ndate keskpaigaks selge, et peres, kus mitu põlvkonda on rohkem või vähem metsaga seotud olnud, jätkab ka tema sama teed. Tema vanavana-isa oli Pärnumaal riigi metsavaht, kellest pärast Vabadussõjast tagasitulekut sai taluperemees. Kadri-Aija isa aga tahtis Voltveti metsakooli lõpetamise järel jätkata õpinguid EPA kaugõppes, ent tol aastal metsamajanduse erialale vastuvõttu ei olnud.

„Ju siis oli bussipiletiraha kulutatud, et viis paberid agronoomiasse sisse, aga põllutöö kõrval oli ta ka Viru-Nigula kolhoosi metsaülem,” nendib Kadri muheledes.

Kadri-Aija ja Vahur Viik EPA peahoones aastal 1990.

Foto: erakogu

Pealinna sportlikule noormehele tundus põllumajanduse akadeemia ja metsandus huvitav asi.

„Tänu sellele, et esimesel korral sisse ei saanud ja et olin kaks aastat sõjaväes olnud, sattusin Kadri-Aijaga ühele kursusele,” meenutab Vahur, kuidas saatus tema tulevase elukäigu eest hoolitses. Muide, nende kursuse veerandsajast lõpetajast oli kümme omavahel abielus ja peaaegu kõik on tänaseni seotud (era)metsanduse või keskkonnakaitsega.

Ühes vanimas metskonnas

Kui Viigid kolmkümmend aastat tagasi akadeemia lõpetasid, võis töökohta valida ükskõik millisesse Eestimaa

nurka. Kadri-Aija Virumaale tagasi minna ei tahtnud ning nii sõideti Vahuri isa Žiguliga Viljandi- ja Pärnumaad uurima. Kilingi-Nõmme näidismetsamajandi Kilingi metuskond oli kolmas koht, kus nad pikema peatuse tegid – ja see on kestnud tänaseni.

Esialgu pakuti seal abimetsaülevaataja ja metsniku kohta, aga kahe aasta pärast, kui kõik sobib, metsaülevaataja ja abi oma. Ja elamiseks kontori lähedal täiesti uut, 90ndal aastal valminud maja.

„No mida veel vaja on, kui tuled koolist, sul on peres üks laps olemas ja teine kohe varsti tulekul!” on Vahur siiani tollase valikuga rahul.

Kilingi metuskond oli üks Eesti vanimaid. 1901. aastal ehitati loo-

„Hommiikul mõtlen, millised tükid on vaja ära teha, käin metsas, vaatan need üle ja õhtupoole kannan andmed arvutisse,” annab Vahur oma päevatööst ülevaate.

duskauni Lähkma jõe äärde tollase riigimetskonna metsaülevaataja elu- ja töökoha jaoks metuskonnajärgi. Selles auväärses hoones sai kontor tegutseda veidi üle saja aasta, viimased kuusteist Vahuri juhtimisel. Kuigi reformide käigus liideti juurde ümberkaudseid väiksemaid metuskondi, nagu Massi, Kanaküla ja Välinõmme, ei päästnud ka see põlismetskonda likvideerimisest 2008. aastal.

Kaunilt renoveeritud puitehitis kuulub praegu Lähkma-Saunametsa külaseltsile, kus hoitakse alles ka metuskonnajärgi ajaloolisi esemeid ja dokumente.

Kadri-Aija RMK pakutud metsakultuuride hooldaja ametit vastu ei võtnud.

„See pole sugugi paha töö, teen seda oma metsas üsna tihti, aga tol ajal olin ma võib olla lihtsalt liiga üleolev, et nii vähe pakuti,” naerab naine nüüd. Ta on juba tosin aastat seotud erametsandusega, olles erametsakeskuse konsulent ja juhtides mittetulundusühingut Ühinenud Metsaomanikud.

Lisaks põhitööle jaksab tragi pereema vedada või koos abikaasaga aktiivselt kaasa lüüa mitmes MTÜs ja seltsis, nagu Pärnumaa Kodukant, Rohelise Jõemaa Koostöökogu,

„Natuke on kraavi kaevatud, noored dikked hooldatud, istutatud, jälgitud, kuidas looduslik uuendus areneb,” loetleb Hundimõisa metsatalu perenaine Kadri-Aija senitehtut.

Lähkma-Saunametsa külaselts, Surju valla spordiklubi ja Surju kultuuriselts.

Vahur eelistas ülestöötamise või haldamise vahel valikut tehes viimast ning võttis vastu esialgu Vändra metuskonna metsniku kohta, aga mõne aja pärast omandas metsakorraldaja kutse. Metsakorraldajana ta RMKs siiani töötabki.

Taksaator toimetab valdavalt oma päi ja nii oli Vahuril ka enne koroonat kontoris harva asja.

„Hommiikul mõtlen, millised tükid on vaja ära teha, käin metsas, vaatan need üle ja õhtupoole kannan andmed arvutisse,” kirjeldab ta oma päeva.

Tänapäevased digilahendused on paljud asjad metsakorralduses mõnevõrra kergemaks ja enamasti paberivabaks teinud. Kuid metsas käimata ja tegelikku seisuga ise nägemata ei saa Vahuri sõnul küll otsustada, millal ja millist tüüpi töid kusagil tegema peab või kus tuleks näiteks vääriselupaik (tal on vastav tunnistus olemas) alles jätta.

Selle väitega, mida aeg-ajalt kuulda on, et RMKs antakse metsakorraldajale ülevaate poolt käsud kätte või et tema registrisse tehtud kandeid muudetakse, et rohkem oleks ikka lage- raialasid, pole ta absoluutselt nõus.

Võib-olla kusagil nii tehakse, möö- nab Vahur, kuid vähemasti mitte

Vändra metstkonnas, kus tema korraldada on paar tuhat hektarit aastas.

Iga taksaator näeb metsa ja selles vajalike tööde tegemise järjekorda omamoodi, mistõttu võivadki inventeerimisandmed erinevad olla.

„Koolitustel on proovitud kõik diameetrid, kõrgused, koosseisud mõõdetud, eksimisviga võib olla kakskümmend protsenti, aga kui sa kolmekümnemeetrise kõrguse asemel ütled kakskümmend neli, on su silm ikka natuke mööda küll,” toob ta elulise näite.

Mida, kus ja kui palju raida sõltub muidugi sellest, kellele maa ja mets kuulub. Omal ajal ei märgitud metstkonnas, nagu Viigid ütlevad, lageraie lanke üksteise kõrvale ja tee äärde jäeti kaitseriba püsti, nii ei torganud inimestele tühjad kohad eriti silma.

Praegu, kui veidi üle poole metsamaast kuulub riigile, eelistab RMK efektiivsemaid lahendusi ja seetõttu võetakse ühes piirkonnas ette kõik vajalikud raietööd. See on peamine põhjus, miks on nii sageli ühes kohas näha meeletult kõrgeid materjalihunnikuid ja nende taga pea silmapiirini lagedaks tehtud ala.

Vaatamata sellele, et inimestele lahmakad raielangid ei meeldi, suudab Kadri-Aija vahel selles isegi midagi positiivset leida. Eelkõige siis, kui endisel karjamaal võetakse maha tihe lepa- ja pajuvõsa ning asemele istutatakse väärtuslikum metsakoosulus või kui padrikusse mattunud tee ja talumajad avarust ja valgust juurde saavad.

Hundimõisa kogub jõudu

Aastate jooksul Hundimõisa metsatalu kasvas, laiutades nüüd kodumajast viie kilomeetri raadiuses ligi sajalt hektaril. Kadri-Aija kutsus seda hobimetsaks, kus jõuab kõik asjad ise ära katsetada. Varem telliti tööd heaks partneriks saanud metsafirmalt, praegu eelistatakse koostööd metsaühistuga.

„Natuke on kraavi kaevatud, noorendikke hooldatud, istutatud, jälgitud, kuidas looduslik uuendus areneb,” võtab ta tehtu lühidalt kokku. Ja muidugi, nagu Vahur juurde lisab, lapsed metsast saadud rahaga koolitatud.

Pärast seda, kui põder aastaid tagasi pereliikmete suure vaevaga istutatud männid ära sõi (üks jäi siiski alles, täpsustab Kadri-Aija), lubasid lapsed, et nemad metsamajandusega oma elu jooksul enam kunagi kokku ei puutu. Nii valisid Allar ja Juhan inseneri- ja IT erialad, Kaia-Liisast on saanud lingvist ja Katariinast tuleb psühholoog.

Nende isa on aga üpriski kindel, et kui ükskord vaja, küllap nad siis talumetsa alles hoiavad ja selle heapere-mehelikku majandamist jätkavad.

Pealegi ei pea nad istutamisega erilist vaeva nägema, kui just soovi pole, lohutavad vanemad neid. Aastate jooksul on selgeks saanud, et kask, lepp ja haab tulevad siinkandis väga edukalt ise. Ka kuusk, kuid tema vajab veidi rohkem aega.

Kuusega on aga see häda, tõdeb Vahur, et teda kimbutavad noorest peast põdrad-kitsed, seejärel võib kallale tulla juurepess ja ürasek. Nii on nemadki pidanud kolmekümneviie-aastasest kuusikus raie ette võtma, kuigi puude vanus seda lubanud poleks.

Aastate jooksul Hundimõisa metsatalu kasvas, laiutades nüüd kodumajast viie kilomeetri raadiuses ligi sajalt hektaril.

Olulisem on hoopis rohkem pühendada aega noorendike hooldamisele ja selle läbi metsatüki kujundamisele, on nii Kadri-Aija kui Vahur üht meelt. Ise seda tööd rahulikus tempos tehes on aega vaadata, et alles jääks jõudsama kasvuga puuliik ja välja nopitud kehvema arenguga puud. Kui sama töö kellegi teise käest tellida, tehakse seda sageli üsnagi hooletult ja kiirustades. Paljude eesmärk on ju ainult raha teenida, tulevikumetsa kujundamine on ikka omaniku teha.

Kas ühe või teise töö tegemiseks vastu võetud otsus on õige või vale, ei ole võimalik ette ennustada. Keegi ei tea, kas hoolduse ajal alles jäetud kuuse sööb põder homme ära või mitte; kas haavad tuleks langetada kevadel või on ehk sügisel kokkuos-

tuhind kõrgem; kas planeerida lageraie sellesse või järgmisse aastasse ja loota, et siis on (palgi)hinnad paremad.

Nii võib lõputult arutleda ja omavahel vaieldagi, aga kui liiga kaua mõtiskleda, võib kõigest ilma jääda, seda teavad Viigid paraku väga hästi. Neil oli vana kuusemets, mida nad imetlesid ja hoidsid ega raatsinud seal raiet ette võtta, kuni 2005. aasta torm murdis kõik puud nagu pliiatsid pooleks ...

Teisi on hea õpetada

Kohati suisa kirglikuks läinud metsade majandamise teemaliste sõnavõtte asemel eelistab Kadri-Aija sõbralikkust arutlemist, mille tulemuseks saaksid vastased otsida mõlemale poolele enam-vähem sobilikke lahendusi. Ega see kerge ole, möönab ta, sest iga erametsaomanik (kõige hullemad neist, heas mõttes muidugi, on endised metsaülemad ja praegused metsamehed) arvab sageli, et ainult tema teab, mis on õige ja mis vale.

Elulisi näiteid on tal tuua metsaühistu meeskonnapäevadel räägitust, kus ei suudeta kuidagi omavahel kokku leppida puude tagavara suuruses; millist raieliiki tuleks mingis eraldises valida; millal on õige aeg üht või teist metsatööd teha; kas hoolduse ajal oleks pidanud haavad/kased/kuused alles jätma või miks ei ole äranäritud kuuske maha võetud.

Ka koroona ajal tuli lisaks lõputute telefonikõnedele kontoris inimestega kohtuda, sest kõiki asju pabereid abiks võtmata lahti rääkida ei saanud. Teemasid, mida konsulent klassikaliselt metsamajandamisele lisaks teadma peab, on väga palju. Nagu Kadri-Aija ütleb, peab ta olema finantsnõustaja, psühholoog, jurist, ärinõustaja, toetuste vormistaja, tuludeklaratsioonide koostaja ja loomulikult erametsaomanike õiguste eest seisja. Koos kolleegidega õnnestus mitu aastat kestnud lobitöö tulemusena lõpuks saavutada see, et FIEsid ja eraisikust metsaomanikke hakatakse võrdselt

kohtlema. Selle üle, et juba tänavusest tulust on 5000 eurot maksuvaba, on tal väga hea meel.

„Mina olen väga avatud kõikidele uutele asjadele, näiteks kui tuleb mõni uus toetuseliik, siis kohe proovime oma metsas selle ära, vaatame, millise tulemuse see annab,” räägib Kadri-Aija, et õppima peab kogu aeg. „Näiteks maaparanduse toetus tuli suhteliselt hiljuti. Ma ei saa ju teisi õpetada, kui ma ei ole ise seda järele proovinud ja selgeks teinud, kust alustada ja kuidas edasi minna.”

Erametsaomanike õppepäevadel tuntakse suuremat huvi hoolustööde vastu. Kui naaberkülas Kikeperas pandi esimene miniharvester Usewood kokku, tegi see nii-öelda proovitöö Hundimõisa kahekümneaastases noorendikus.

„Esiteks oli meil vaja harvendus ära teha, teiseks tahtsime langetustraktori võimalusi teistele ühistu liikmetele tutvustada ja kolmandaks näha tulemust,” selgitab Kadri-Aija.

Nüüd, kui Usewoodi tegutsemisest on viis aastat möödunud, seisame koos imeilusas kase-kuusemetsas, milles ei näe ühtki märki, et seal on harvester ringi mütnud: puuduvad laiad kokkuveoteed, kase-kuusetüved on vigastamata, maas ei vedele puutüükaid ja oksa, need on välja toodud ja paberi- või küttepuuks väärindatud. Niisugust raieviisi saab teistele soovitada küll.

Keskkonnaharidus varjutab metsa oma

Kui Viigid kooli valisid, oli kaks võimalust: kas Kaarepere sovhoostehnikum ehk praegune Luua metsanduskool või EPA. Konkurss kõrghariduse saamiseks oli suur – vähemalt neli inimest ühele kohale. Õpiaeg kestis ligi viis aastat, sellest oluline osa oli praktikumidel ja suvel sai puhata heal juhul vaid kaks nädalat.

Nüüd on õppeaeg jagatud kolme ja kahe aasta vahel ära. Bakalaureuse ajal peab jõudma omandada alusteadmised metsamajandusest või -tööstusest. Magistrantuuris süvenetakse muu hulgas maailma metsandusse ja metsapoliitikasse ning õpitakse põh-

Viikide pensionisammas – enam kui saja-aastane männik.

jalikumalt tundma Eesti metsaresurssi ja selle majandamise sisupoolt.

Kadri-Aija kuulub maaülikooli metsanduse õppekavade tööühma ja teab, kui vähest huvi tuntakse kahjuks selle eriala edasiõppimise vastu.

„Hea, kui bakalaureuse lõpetajatest viis magistrisse minna tahab, aga et keegi doktoriõppesse ära eksiks, seda juhtub harva,” on ta tõsiselt mures akadeemilise metsandushariduse tuleviku pärast.

Tema sõnul ei kõneta noori kahjuks enam metsamajandus, selle asemel hullutatakse linnainimesi keskkonna, bioloogilise mitmekesisuse ja ökoloogiaga. Ka saab keskkonnaharidust kõrgtasemel omandada peaaegu igas ülikoolis, lisaks ametikoolid ja kutsehariduskeskused. Töökoha valikuvõimalused on samuti suuremad, sest ettevõtted vajavad keskkonnaspetsialiste.

Kadri-Aija on enda sõnul tulnud aeg-ajalt isegi mõttele, et see on suisa vale jutt, et eestlane on metsarahvas.

„Mets ei ole enam turvaline paik, seal mühiseb ja koliseb ja seal on loomad ka veel. Jumal hoidku, kui karu tuleb! Mu oma lapski jooksis mägra eest tuppa, kuigi mäger tavaliselt inimest ära ei söö ...” naerab ta.

Õnneks ei ole tegelik elu siiski nii hull. Ta imetleb noori, kel on hämmastavalt sügavad teadmised näiteks kahjuritest või erinevatest puuliikidest ja kes eelistavad kontorilaua taga istumise asemel metsas ringi liikumist. Kui Kadri-Aija otsis ühistule keskkonnaspetsialisti, tuli kohta vaatama maaülikooli ja Tartu ülikooli lõpetanud neiu, kelle silm lõi intervjuu ajal särama alles siis, kui kuulis, et nädalas võib ta kohe kaks päeva looduses viibida. 🍄

Professor Hardi Tullus:

usun, et keskkonnakaitse ja metsade majandamise vastandamise periood möödub

Mari Kartau

Metsa majandamist ja keskkonnakaitset on hakatud põhjendamatult vastandama, ütleb Eesti maaülikooli metsakasvatuse ja metsaökoloogia professor Hardi Tullus. Ta on veendunud, et Eesti majandusmetsad on enamasti poollooduslikud kooslused, mille eelis ongi võimalus ühildada puiduvarumine ja elurikkus.

Minul on küll hea meel, et metsadebatil on emotsioonide kõrval teaduspõhisuse taotlus. Aga vahel on väga keeruline mõista, kelle teadusartikkel on usaldusväärsem, sest sama teemat käsitleb üks ühte ja teine hoopis teistmoodi. Kumb valida?

Kõige usaldusväärsemad on need teadusartiklid, mis on publitseeritud soliidsetes eelretsenseeritud ajakirjades ehk siis need, mida on eelnevalt hinnanud teised teadlased, et kõik oleks korrektne. See on kõige objektiivsem viis, kuidas teaduse kaalukust hinnata.

Metsateadust on Eestis pikalt tehtud, ka metsanduslik eestikeelne kõrgharidus saab käesoleval aastal saja-aastaseks. Metsanduse kohta on meil teadmist palju: pikaajased praktilise kogemused, kõrgtasemel teadus, haridus, koolitatud spetsialistid, kutse-ettevõtte. On ka head tavad, mida

metsanduse alamsektorid ühiselt aktsepteerivad. Tausta, millele tugineda, et õigeid otsuseid teha, on üksjagu.

Aga tänapäeva demokraatia tähendab muuhulgas seda, et on palju arvamusi ja kõige hullemad on eelarvamused.

Kui metsapoliitilisi otsuseid teha konsensusel erinevate arvajate ja huvirühmade vahel, siis teadmispõhisest taustast võib tulemus üpris kauge olla.

Kui otsus on juba tehtud, tuleb seda täita olenemata sellest, milline on kellegi teadmine. Need, kel teadmisi ja kogemusi rohkem, pole selle olukorraga harjunud ja on diskussioonides tagasihoidlikud, sest paljud neist tulevad ajastust, kus otsuseid tegidki spetsialistid.

Meie metsateaduses on kaks koolkonda: Eesti maaülikooli metsateadlased on rohkem metsamajan-

duse ja Tartu ülikooli omad ökoloogia poole kaldu. Ühed ütlevad, et metsa tuleb aina juurde, teised, et mets saab kohe otsa. Keda uskuda?

Ma ei tahaks neid eristada ja vastandada. Ka metsade majandamise teoreetiliseks aluseks on ökoloogia. Kuigi peab tunnistama, et teadlastel on hinges taustaks emotsionaalne arvamus, mida nad ei tohiks küll arvestada, aga millele kiputakse oma uuringute kaudu kinnitust otsima. Mitte otse valetades, kuid oma sisemisele hinnangule või metsapoliitilisele arusaamale otsitakse siiski toetust. Ja ega teadus saagi liikuda sirgjoones, saadakse erinevaid tulemusi, mida analüüsides töö suunas liigutakse.

Eks selline taust kujuneb inimestel tihti välja ülikoolis, enne kui temast teadlane saab. Sellepärast on maaülikoolist hariduse saanud kindlamal arusaamal, et metsi võib majandada ja metsast võib puitu ära tuua. Bioloogidel on rohkem seda mõttetusta, et mida vähem raiuda, seda parem.

Maaülikooli metsateadlased said kaks aastat järjest riigi teaduspreemia põllumajandusteaduste valdkonnas. Paar aastat enne seda samuti. Need on sõltumatute kogude jagatavad tunnustused. Me teeme head metsateadust.

Näiteks metsahaiguste osas on meil väga tugev tööühis professor Rein Drenkhani juhtimisel, kliimamuutuste taustal on invasiivsed haigused väga oluline teema.

Professor Veiko Uri juhitud tööühis on süsiniku asukohta ja liikumist metsas väga konkreetset uuringut ja teadmisi täpsustanud.

Tegeletakse ka häiringuökoloogia ja metsade kasvukäigu modelleerimisega. Uurime, kuidas intensiivmeetodil kasvatada puidu biomassi ja kuidas rakendada praktikas lageraiete suhtes alternatiivseid raiemeetodeid.

Milline roll on meedial metsanduse tutvustamisel?

Siin on ajakirjandusel suur roll, et esitada tasakaalukalt alternatiivseid seisukohti. Ühiskonnas laiemaltki arutletakse erinevatel teemadel: milline peab õige ajakirjandus olema; milline

Hardi Tullus arvab, et eestlasel võiks olla mitte ainult ilus vaade metsale, vaid ka huvi selles toimetamise vastu. Seal ta saab siis teaduse tulemusi võrrelda tegelikkusega ning katsetada ja teha otsuseid, et mõista, kuidas mets tegelikult toimib.

Foto: Argo Ingver/Ekspress Meedia

väljaandja on sõltumatum ja milline mitte; kes surub oma arvamust peale ja kes jätab otsustamise lugejale.

Kui inimene on näiteks veendunud, et metsaga on halvasti ja peaks teisiti olema, tekib tal kalduvus meediast olemasolevale seisukohale kinnitust otsida.

Mina tahan lugejana väljaannetest leida mitte ainult metsateemal, vaid ka muudes lugudes ikka tõest infot ja erinevaid seisukohti, ootan võimalust ise mõelda, võrrelda ja analüüsida, mitte ajupesu ja hüsteeriat.

Metsaküsimustes kaasa rääkides on oluline ise looduses ringi käia, mitte ainult autoaknast välja vaadata. Nii mõnegi teise Euroopa riigiga võrreldes oleme rikkad, sest meil on nii palju erametsa, kus on haruldane võimalus ise toimetada. Mis sellest, et väikeomand ei anna olulist sissetu-

lekut. Ei peagi andma, aga võimalus omas metsas katsetada – mõnikord võib vigu ka teha, see on loomulik – on kuldaväärt.

Selles mõttes võiks ju eestlasel olla mitte ainult ilus vaade metsale, vaid ka huvi selles toimetamise vastu. Seal ta saab siis teaduse tulemusi võrrelda tegelikkusega ning katsetada ja teha otsuseid, et mõista, kuidas mets tegelikult toimib.

Paraku on kurb reaalsus, et metsamajandajate tümitamine meedias on viinud paljud väikeomanikud otsuseni oma metsast loobuda.

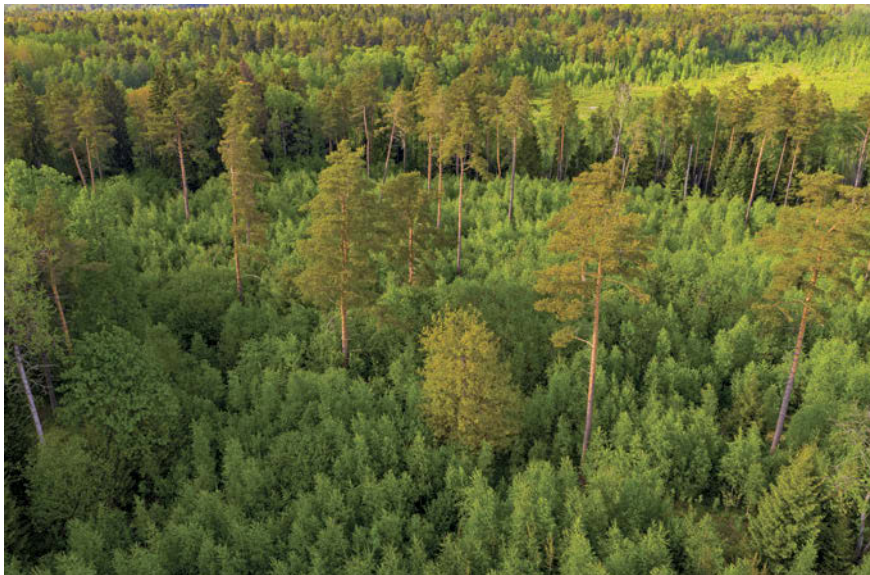
Teil endal küll Facebook'i kontot ei ole, aga kas te näete ka sotsiaalmeedia mingit rolli arutelu mõjutajana?

Kindlasti on tänapäeval tendents, sealhulgas sotsiaalmeedia, kus koonduakse teatud ideede taha. See soo-

dustab populismi. Samas peavad võimal oleval poliitikud ka riigieelarve kokku panema ja mõtlema, kust tulevad maksud ja tulu ning kuidas valimistel hääli koguda.

Eks metsa ümber toimuv ongi keeruline. Ja metsamehed on oma seisukohti vähe selgitanud. Mu üks ühiskondlik amet on olla Eesti metsaseltsi juhatuse esimees. Meie üks põhitegevusi ongi näidata ühiskonnale, et me oskame ja suudame metsi jätkusuutlikult majandada.

Pilti rikuivad üksikud tõrvatilgad, kuid tegelikult on kõik metsamehed – see on küll väga lai mõiste: metsaomanikust metsatöösturini – ikkagi hinged rohelised. Vanemad metsamehed tulevad ajastust, kus seda nimetati teisiti, aga looduskaitse oli oluline ka siis ja seetõttu on neil raske aru saada, miks neid praegu niimoodi rünnatakse.

Vastutustundlik metsaomanik paneb lageraie järel uue metsa kasvama, vähemalt need liigid, millest ta tahab tulevikus kuuse- või männipalki saada, ütleb Hardi Tullus.

se. Metsanduse sisu on ikkagi väga loodust armastav.

On tõsi, et neil, kes metsa ja loodust ei armasta, on valida palju puhtamaid ja kuivemaid ameteid ning metsa nad naljalt ei kipu. Aga kuidas seda seletada neile, kes ise pole seda tööd proovinud?

Eks paljudel inimestel ongi metsast väga vähe teadmisi. Võib olla ongi raske mõista, et mets kasvab aeglaselt. Nagu ka seda, et Eestimaal võetakse küps mets üldjuhul maha lageraie käigus.

Vastutustundlik metsaomanik paneb lageraie järel uue metsa kasvama, vähemalt need liigid, millest ta tahab tulevikus kuuse- või männipalki saada. Loodus lisab sinna lehtpuid ja nii need Eesti metsad kasvavad, poollooduslikena.

Loomulikult, kui auto või suvila akna taga on olnud kõrged puud ja inimene on harjunud seal seenel käima, ega siis ei meeldi jah, kui need on ükspäev kadunud. Aga võiks aru saada, et iga mets on olnud noor.

Metsaliigid oskavad üldjuhul liikuda sinna, kus on neile sobivas vanuses mets. Nende liikide elupaigad, kes ei suuda liikuda, pannakse kaitse alla ja lõpetatakse seal majandamine. Majandusmetsas võib selleks olla püsielu- või vääriselupaik. Kui tarvis, tehakse suur kaitseala vana metsa liikidele.

Kogenud metsamehed on küsinud: kui leitakse majandusmetsa puistus harvaesinev liik või pesitseb seal kaitsealune lind, miks selle koha peab kohe kindlasti majandamisest välja jätma? Miks me ei küsi, et miks see liik siia tuli? Järelikult sobis talle inimese puiduvarumisega kaasnev toimetamine selles paigas. Kui me teda ka mingi tegevusega häirime, siis ta leiab endale sobiva koha naabruses.

Ettevaatuse printsiip on ju väga ilus printsiip, aga võiks natuke pike-malt mõelda, miks keegi kuskil elab. Näiteks puisniitude osas on ühiskonnal konsensus, et tänu majandamisele, heinaniitmisele või karjatamisele on need kujunenud liigirikkaks. Aga metsa puhul on valdav keskkonnakaitse-seline soov majandamine lõpetada.

Metsamees ütleb, et me oskame metsas ka nii toimetada, et kõik need väärtused jääks alles. Poollooduslike metsade eelis ongi võimalus ühildada puiduvarumine ja elurikkus. Ma ei usu, et oleme mõne aastakümne pärast rahul ideoloogiaga, et meil on 300 000 hektarit rangelt kaitstavaid metsi, kus peamine eesmärk on vaid vanametsaliikide kaitse ja puitu sealt ära tuua ei tohi.

Metsal on väga palju väärtusi. Selge see, et üheaegselt ei saa mak-simeerida kõiki neist. Miski on alati natuke teise arvelt. Aga metsa majan-

damist ja keskkonnakaitset totaalselt vastandada ei ole põhjust, kuna me oleme osanud neid siiamani väga hästi ühildada.

Kui vaadata ajas tagasi, siis praegu on siiski palju asju teisiti. On võimsam tehnika, on suuremad raiemahud. Kas see ei kalluta kaalukaussi looduse kahjuks?

Kui võtame kvantitatiivselt, siis metsa on praegu teadaolevas Eesti ajaloos kõige rohkem. Võib muidugi vaielda, mis on kunagi metsa definitsioon olnud, aga kui metsaliigid on metsasuse suhtes kitsamad ajad üle elanud, siis võib-olla ei peaks mure nende pärast praegu, kui metsa on rohkem, nii suur olema. Lisaks kaitsealustele metsadele ei toimu majandamist ka paljudes erametsades.

Metsanduslike käskude-keeldude hulluses oleme unustanud eriti väike-metsaomanike vabatahtliku võimaluse ning soovi oma metsast loodussõbralike meetoditega puitu saada ja elurikkust hoida. Selle viimase aja näiteks on potentsiaalsete vääriselupaikade andmebaasi tekitamine ja neist metsadest varutava puidu sertifitseerimisest välja jätmine.

Just nüüd on väga palju esimese põlvkonna metsa põllumaale juurde tulnud, kus võib majandamise mõttes hulga julgemini toimetada. Põlistel metsaaladel võiks ehk piiranguid olla rohkem võrreldes intensiivselt majandatavate uute metsadega. Kogu maailma metsandus liigub samaaegselt kahes suunas: rohkem kaitsealuseid metsi ja rohkem intensiivmeetodiga puidu kasvatamist istandikena.

Kes ütleb, et oskab tulevikku ette näha, näiteks, et ta teadis 1970ndatel, mis 1990ndatel saab, siis ärgu petku ennast või kuulajat.

1990ndate algul toimus meie metsa jaoks kaks suurt muutust. Üks meie riigis: taasiseseisvumine, demokraatia, eraomand ja turumajandus. Kolmkümmend aastat hiljem on ühiskond metsa suhtes unustamas eraomandi austamist ja turumajanduse edasiviivat jõudu, sotsialismi ideed on tagasi.

Teine muutus oli Rio riigijuh-

tide kohtumine, kust tuli bioloogilise mitmekesisuse märksõna ja igal pool hakati selle pärast muretsema. Euroopa võttis asja tõsiselt, aga vihmametsa raiuti ikka samamoodi edasi. Õnneks küll järjest aeglasemalt.

Mingis vanuses on juba palju kogemusi, et näha, kuidas inimkonna mure metsade osas käib pendlina ühes ja teises suunas. Näiteks 1980ndatel olid aktuaalsed happevihmad ja ennustati, et metsad pidid kohe-kohe suurte laamadena ära surema. No ei surnud. Saastet vähendati, sotsialismi korstnad „kukkusid“ kokku ja elu läkski puhtamaks.

Tšernobõli järel nähti igal pool radioaktiivsust ja raskemetalle.

Muidugi on hea ja õige halba-de asjade pärast muretseda ja neid muuta, aga mõistlik oleks keset teed püsida. Me käime rohkem ikka servast serva. Aga metsamehed on pike-ma vaate ja kogemusega, ehk sellepärast suudavad mõnestki teisest elu-valdkonnast paremini tasakaalu säilitada. Ma vähemalt loodan.

Metsamehed on samas erinevad. Äri poolele on palju neid tulnud, kes ei ole hariduselt ega ka eetiliselt met-

samehed. Mitte, et see nüüd määrav oleks, aga austus looduse vastu kujuneb paljuski koos metsaloodusega seotud õppeainete kaudu. Õpetame ju oma õppekavades mulda, putukaid, seeni, ulukeid, taimi ja nende koostoimimist.

Metsaharidus on olnud stabiilne. Rahvusvahelised komisjonid on kõiki maaülikoolis õpetatavaid metsanduslikke õppekavasid korduvalt positiivselt akrediteerinud. Metsaökoloogia, mille nimi oli varem metsabioloogia, on kogu aeg õppekavades olnud. Sada aastat on õpetatud, kuidas elutegevus käib ja millised on seosed metsas.

Kuidas siis on võimalik, et metsamehi süüdistatakse elurikkuse vähenemises?

Ornitoloogid kurdavad, et lindude arvukus on vähenenud. Liikide arvukusest nad väga ei räägi, sest liike on meile palju juurde tulnud. Samuti ei võrrelda, milliste liikide arvukus on tõusnud (enamasti need, kelle toiduks on väiksemad) ja milliste oma vähenenud.

Näiteks metsiste arvukuse lange-mise põhjuseks tuuakse nende elupaikade kadumine, mõistmata, et tegeli-

kult pistetakse ta sõna otseses mõttes nahka igasuguste uute metsloomade ja varasemast suurema hulga röövlindude poolt.

Metsise mängupaiga ümber joonistatakse üks suur ring ja tahetakse seal majandamine ära keelata. Paljud metsamehed on ise ka jahimehed, nad teavad, et metsis ei elagi tihe-das metsas. Mängupaikade ümbrusi majandamisest välja jättes kasvab metsaalune võssa ja nii me tõrjume tihti metsise seal hoopis välja.

Lõpetuseks pakuks siiski ühe intri-geeriva mõtte. Kõigepealt: olen met-sanduse tuleviku suhtes optimist, keskkonnakaitse ja metsade majan-damise vastandamise periood möö-dub. Millal see toimub, sõltub üldi-sest elujärje ja majanduse käekäigust.

Ja prognoosin, et ka praeguseks range kaitse alla võetud metsadest, mille pindala võib lähiajal veelgi suu-reneda, hakatakse taas mõõdukalt puitu välja võtma, kasutades loo-duslähedasi raievõtteid ja planeerides raieid ruumiliselt, et elaksid hästi vanametsa liigid ja lendorav saaks rohekoridoris liikuda. 🌿

Oniar OÜ | Pargi 16 | Märjamaa | Tel: +372 5553 8339

metsatehnika@oniar.eu | www.oniar.eu | www.youtube.com/user/oniarchannel

ONIAR

Kuidas suurelt riskimine veel suuremalt ära tasus!

Timber.ee oksjonikeskkonnas toimus alles hiljuti oksjon, mis pani nii mõnegi metsamehe kukalt kratsima ning arvutikuarile lähemalt küürutama, et näha ega nende silmad peta.

Oksjonile pandi väärtusliku metsa raieõigus vaid 1000-eurose alghinnaga. Paljude peast käis sel hetkel läbi mitmeid küsimusi: kus on konks, kas äkki on keegi teinud näpuvea ning unustanud ühe nulli lõppu kirjutada, kas tasub osaleda, kes on see julge hunt ja miks ta seda teeb? Pärast dokumentidega tutvumist sai oksjonist huvitatutele selgeks, et julge otsuse taga on Miskort AS, pika kogemusega metsakasvatusega tegelev firma Lääne-Virumaalt.

Ürask sundis metsa müüma

Paljude metsaomanike ja metsafirmade jaoks on käesolev aasta alanud ebasoodsalt: pehme talve tõttu on ära jäänud mitmed raied, mistõttu on pidanud paljud metsamehed töötada istuma ning soe ilm on loonud soodsad tingimused üraskite leviku suurenemiseks, kes piltlikult öeldes meie metsades kahe suupoolega kasvavat metsa matsutavad.

Säärase ebameeldiva üllatuse osaliseks sai tänavu kevadel ka Miskort AS, kes kevadise istutamise käigus avastas, et neile kuuluval kõrvalkinnistul on hakanud mingil põhjusel männik kuivama. Kohe telliti ekspertiisi, mis kinnitaski, et tüve putukkahjur ehk suur-säsiürask on jõudnud ka nende Rootsimetsa. Lisaks selgus, et metsas on juurepess, meie metsade kõige ohtlikum haigusetektaja, kes igal aastal mädandab ja tapab sadu tuhandeid puid.

„Meil ei olnud plaaniski veel investeeringuna hoitavat metsa raiuda, kuid üraskit ju muud moodi tõrjuda saa, kui tuleb kahjustunud puud maha lõigata ja välja vedada,“ tõdeb metsaomanik, ASi Miskort juhataja, märkides, et otsus metsas raiet teha tuli langetada kiirelt. Keskkonnaamet väljastas kiiresti metsateatise ehk raieloa, mille järgi sai 1,7 hektari suuruselt alalt välja raiuda 450 tihumeetrit puitu. Tegutseda oli vaja kohe, et metsa seisukord ei halveneks – juba mitukümmend kahjustunud puud on hea kasvulava üraskitele, kes on võimelised väga kiirelt kahjustama ka ümberkaudseid puid ja edasi liikuma kinnistu

AS Timber metsaspetsialist Helen Savi

piiridest välja, et ette võtta terveid metsamassiive.

AS Miskort teeb tavaliselt oma raied kõik ise, ootamatult lisandunud töö aga tekitas metsaettevõttes olukorra, kus napis vajalikke töökäsi. „Kuna antud raiega oli lisaks ka kiire tekkis meil mõte see Timberisse müüki panna. Oleme varemgi oksjonikeskkonnas oma raieid müünud ja aastate jooksul tõestuse saanud, et see variant toimib. Ma ei osanud aga oodata, et oksjonikeskkond teeb mulle pakkumise oma mets 1000-eurose alghinnaga letti lüüa,“ tõdeb Rootsimetsa kinnistu omanik.

Pärast lühikest mõtlemist andis kinnistu omanik timber.ee metsaspetsialistile ikkagi vabad käed oksjon korraldada. Omanik arvas raieõiguse õiglaseks hinnaks 18 000 eurot, mis oleks olnud summa, mille Miskort oleks teeninud raie omal käel tegemise ja puidu müügi järel, arvestades oma kokkuleppeid partneritega kokkuostuhindade osas.

Timber.ee-s hakkas oksjonit ette valmistama kümneaastase kogemusega metsaspetsialist Helen Savi, kes tunneb hästi metsanduse kõiki tahke. „Viskasin tõesti õhku mõtte madala alghinnaga oksjonist. Alati räägime oma klientidele, et oksjoni

alghinda ei ole tarvis viimase euronit täpselt arvutada, niikuinii kujundab hinna turg ja sealne nõudlus. Aeg on samuti näidanud, et meie keskkond toimib – ükskõik millise summa pakkumise alghinnaks paneme, lõpphind jõuab alati maksimaalse võimaliku tulemuseni,“ räägib Savi.

Pakkumine tekitas turul loomulikult kõvasti uudishimu. „Meie koostööpartnerid ei saanud täpselt aru, milles konks seisneb. Suuremat konksu kui uudishimu tekitamine selle loo juures tegelikult polnudki,“ ütleb Savi, lisades, et tegemist oli lihtsa ligipääsu ja kergesti teostatava raiega, olgugi et metsas oli probleeme üraskitega. Õnneks polnud aga üraskid metsas veel märkimisväärselt kahju tekitada jõudnud.

Peagi sai selgeks, et madal alghind meelitas piirkonnas tegutsevaid metsafirmasid metsa tunduvalt rohkem, kui turuhinna lähedal oleva realistliku alghinnaga neid sinna tõenäoliselt sattunud oleks.

„Hoidsin oksjonil pidevalt silma peal ning väikese värinaga ikka mõtlesin, et ei tea, kas pakkumisi ikka tuleb. Oksjon kestas küll kaks nädalat, aga kui nädala möödudes saabus alles esimene, 1000-eurone alghinna pakkumine, siis oli klomp kurgus küll ja mõtlesin, et kas nüüd selline hind jääbki. Õnneks suutis Helen mind maha rahustada ning kinnitas, et tavaline praktika ongi selline, et pakkumisi hakkab raieõigusele tulema ikkagi alles oksjoni viimastel päevadel,“ meenutab metsafirma juht.

Ja täpselt nii oligi! Enampakkumisel kerkis raieõiguse hind ettevõtte soovitud 18 000 euronit juba päev enne oksjoni lõppu. „Oksjoni lõppemise päeval, 15 minutit enne pakkumisaaja sulgumist, ei pidanud mul närvid enam vastu ning panin arvuti kaane kinni. Ma ei suutnud uskuda seda, mida mu silmad nägid,“ märgib ASi Miskort juhataja. Mees tõdeb, et ise samu töid tehes poleks nad sellise tulemuseni jõudnud.

Oksjoni lõpus oli võitja pakkunud raieõiguse eest 25 400 eurot. Oksjoni lõpphind oli 50 protsenti kõrgem sellest, mida metsaomanik ise raie väärtuseks oli arvutanud.

„Oleks ma ise sellise hinnaga selle

metsa raieõigust mõnele koostööpartnerile pakkunud, oleks mind mu sooviga kuu peale saadetud,” nendib metsafirma juhataja. “Samas ei saa keegi olla solvunud, et ma selle raie teostamisel üht või teist koostööpartnerit ei eelistanud – kõigil oli võrdne võimalus oksjonil oma hinda pakkuda”

Oksjon toob kokku kõik Eestis korrektselt tegutsevad metsafirmad

Säärase hinna kujunemine on praegusi tingimusi arvestades märkimisväärne, teisalt loogiline. Objekti lõplikuks kättehinnaks kujunes 63,5 eurot tihumeetri kohta, kuna puidu kogus oli antud metsas hinnanguliselt 50 tihumeetrit väiksem kui kavas ja teatisel hinnatud. Pakkumised tehti reaalse seisu ehk 400-tihumeetrise raiutava mahu põhjal.

„Võib öelda, et müügi ajastus oli õige. Sellise hinna kujunemise loogika peitub asjaolus, et kõigil metsaettevõtetel on hetkel tööd vaja. Paljudel ülestöötajatel pole praegusel ajal piisavalt rakendust ja seetõttu ollakse nõus raieõigusi sisse ostma kallimalt kui tavaliselt, sest töötaolek kujuneks veelgi kulukamaks,” selgitab olukorda metsaspetsialist Helen Savi. Spetsialisti kalkulatsiooni järgi aga ei saanud selle raieõiguse ost ülestöötajale suurt kasumit tuua. Küll aga tõi raieõigus võitnud ülestöötajale rohkelt tööõhmu.

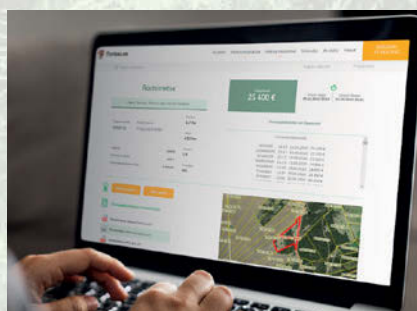
Miskorti esindaja sõnul sai ta tööde käigus jutule harvesterijuhiga, kes kiitis ideaalilähedasi teostamistingimusi märkides, „et kui ainult oleks tihedamini nii lihtsaid raieid.“ Rootsimeetsas on nüüdseks töö tehtud, omanikul jalad kuivad, mets korras ja ostjal vajalik materjal käes. Raieõigus müüdi 15. mail ning metsatöödega saadi ühele poole vähem kui kümne päevaga. Miskorti juhataja hinnangul on raie väga korralikult ja korrektselt teostatud ning tuleval kevadel saab sinna uued noored männid juba asemele istutada.

See on üks tugev argument, miks Timber.ee oksjonikeskkonnas tuleb oma metsa raieõigust müüa – Timber vastutab, et mets pärast tööde lõppu alati korras oleks. Timberiga on lepingud sõlminud orienteeruvalt 200 tublit metsafirmat, kes oksjonitel osaleda võivad ja kelle peale võib kindel olla, et nad pärast tööde lõppu metsa eeskujulikku seisukorda jätavad.

„Oleme nende umbes 200 metsafirmaga sõlminud siduvad lepingud. Paljude metsafirmade juhatuse või omanikega on sõlmitud ka eraisikukäendused 100 000–300 000 euro ulatuses, juhuks kui nad mingil põhjusel siiski lepingutes sätestatud rikuvad,” kinnitab Savi.

Kahjustunud puud Rootsimeetsa kinnistul

Rootsimetsa oksjon Timber.ee oksjonikeskkonnas

Oluline pole mitte alghind, vaid ajastus

Timber.ee oksjonikeskkonnas jõuab raieõiguse või metsakinnistu müügihind alati absoluutselt kõrgeima võimalikuni. Selles võib nüüd Rootsimeetsa näitel küll kindel olla! Helen Savi märgib, et Timberi meeskond korraldaks sääraseid enampakkumisi veelgi, kui oleks julgemaid müüjaid.

„Eks see julgus ja usaldus saab tekkida kogemuse pealt. Minu klientide hulgas on

mitu metsaettevõtet, kes oma raieid müües ei muretse alghinna pärast, vaid valivad alghinnaks pigem turuhinnast madalama numbri,” räägib metsaspetsialist.

Savi lisab, et uuris ühelt oma kliendilt, kes timber.ee keskkonna kaudu edukalt kümneid raieid müünud, et kuidas ta julgub oma metsaoksjone nii madalate alghindadega alustada. Metsaomanik öelnud selle peale lihtsa tarkuse: „Jänesed šampust ei joo!”

Kas soovid rohkem infot, kuidas timber.ee oksjonikeskkonnas oma raieõigust või metsakinnistut müüa? Võta meiega ühendust! Aitame vajaduse korral ka metsaomandamiskava tellimise või metsaetatise täitmisega. Konsulteerime metsaomanikke tasuta!

AS Timber
www.timber.ee
info@timber.ee
+372 666 5050
Solaris keskus
Estonia pst 9
10143 Tallinn

Tartu ülikooli metsaosakonnas õppijail kulus esialgu diplomi saamiseks aastaid

Toivo Meikar, metsandusloolane

15. augustil sada aastat tagasi asus Andres Mathiesen reaalselt ülikooli eriainete õpetaja kohale. Juba järgmisel päeval viis ta põllumajandusteaduskonna üliõpilastele läbi geodeesia praktikumi. Seda kõike olukorras, kui polnud veel metsaosakonna õppekava ega metsandusüliõpilasigi.

Alles kümmekond päeva varem, 4. augustil, nõutas ülikooli ajutine valitsus põllumajandusteaduskonnalt kiiret metsaosakonna ellukutsumise kava, sisuliselt siis õppekava esitamist.

Selle esimese variandi töötas välja metsade peavalitsuse juhataja Julius Kitsing, seda küll soovituslikuna. Kava arvestas eeskätt riikliku metsavalitsuse päevakajalist, seega kiiret juhtivate metsaametnike koolitamise vajadust. Nii pidi õppeaja pikkus piirduma kolme aastaga, lõpetamine toimunuks diplomitööd koostamata.

Metsaosakonnas nähti ette kaks õppetooli, õppetööd alustatuks esimesel aastal põllumajandusteaduskonna üldainetega, millele teisel aastal lisandunuks üksikud erialased distsipliinid (näiteks dendroloogia, metsatehnoloogia), kolmas aasta oleks aga pühendatud erialainetele.

Esitatud õppekava kaaluti Tartus metsade peavalitsuse eestvedamisel moodustatud komisjonis, kus võeti

suund siiski enam akadeemilisemale suunitlusele. Õppeaeg pikenes kolme ja poole aastani, mille jooksul sooritaks ideaalis kõik arvestused, praktilised tööd ja eksamid.

Lisandus mitmeid eriaineid, akadeemilise stuudiumi lõpetamine toimus järgneval poolaastal diplomitöö kaitsmisega, õppetoolide arvu suurendati kolmeni.

Kui ülikoolis vaieldi õppekavade koostamisel selle üle, kas õppetöö peaks toimuma sügavuti minevate kitsamate loengutsükklitena või siis „õhemana”, kuid antud eriala piires laiahaardelise ja võimalikult kõikehaaravana, siis põllumajandusteaduskonnas eelistati viimast võimalust.

Siit tulenes küsimus sellestki, milline on ülikoolihariduse eesmärk – kas koolitada kodumaa metsade ja metsandusega tegelevaid eriteadlasi või metsamajandusele vajalikke spetsialiste, keda saanuks alternatiivina ette valmistada ka näiteks selleks loodavas keskeriõppeasutuses.

Ülikooli metsaosakonna õppejõud

on hiljem rõhutanud ideaalis enam esimest eesmärki, kuid tegeliku metsamajanduse vajadused sundisid valima teise tee.

Õppekava tööstuse teenistusse

Täiendatud õppekava esitati põllumajandusteaduskonnale, kus see ka 16. septembril heaks kiideti. 1920. aasta õppekava püsis väiksemate muudatustega 1930ndate lõpuni, mil selgus, et see oli hakanud ajale jalgu jääma. Eeskätt rõhutati vajadust senise bioloogilise suunitluse kõrval pöörata enam tähelepanu näiteks metsatehnoloogiale ja tehnilistele õppeainetele, majandusele ja metsakaubandusele, õigusküsimustele.

Need olid valdkonnad, millega tegelikus metsamajanduses kokku puututi, näiteks praktiline metsamehioratsioon, autotranspordi rakendamine ja selleks vajalike metsateede rajamine, arenev metsatööstus.

Suuresti oli see kõik seotud riigi metsatööstuse ja selle järglase, aktiivselt Eesti Metsatööstus vajaduste rahuldamisega. Üldainete arvel tulnuks suurendada erialainete osakaalu, samuti peeti oluliseks, et õppekava võimaldaks suuremat ülikooliaegset spetsialiseerumist.

1939. aastal moodustatigi põllumajandusteaduskonnas komisjon õppekavas juba oluliste muudatuste tegemiseks, mis kõik aga jäi 1940. aasta sündmuste tõttu pooleli.

Metsandusliku õppe korraldamine eeldanuks praktika- ja õppebaasi olemasolu. Julius Kitsingu kava nägi ette selle korraldamist suvekuudel riigimetskondades, millele järgnenuks ülikooli läbimisel ilmselt riigiteenistuses koha saamiseks veel kuuajaline järepraktikum. Tegelikult lahenes see probleem 1921. aastal Kastre-Peravallas õppemetskonna, hilisema Järvselja õppe- ja katsemetskonna loomisega. Sellega oli pandud alus ka ülikooli metsateaduse arenguks nii vajalikule katsebaasile.

Õppetöö ja metsaosakonna üliõpilased

Eesti Vabariigi Tartu ülikooli hakati üliõpilasi immatrikuleerima 1919.

Fotod: erakogu

Ülikooli metsaosakonna esmakursuslased on 1922. aastal jõudnud Kastre-Peravalla (Järvselja) õppemetskonda.

aasta sügissemestril, metsaosakonda aasta hiljem. Ometi oli esimese saja immatrikuleeritu seas ka kolm tulevast metsaosakonna üliõpilast ja hilisemat metsaülemat: Edgar Vester, Elmar Kull ja Richard Pärt.

See tulenes hiljem asutatud metsaosakonna komplekteerimise viisist, kuhu koondus vägagi kirev seltskond. Lisaks koheselt 1920. aastal metsaosakonda siirdunuile leidis siin alguse ülikooli põllumajandusteaduskonda või teistesse teaduskondadesse astunud ja võimaluse avamisel metsaosakonda ületulnuid, kuid oli ka juba tsaariaegses ülikoolis oma õpinguid alustanud tudengeid.

Kokku astus esimesel aastal metsaosakonda 52 üliõpilast, see on enam kui järgnevatel aastail: 1920–1938 kujunes keskmiseks esmakursuslaste arvuks ligi 28.

Esmakordselt metsandust õppima asunud (üliõpilane sai vajadusel korduvalt lasta end eksmatrikuleerida ja immatrikuleerida) oli Eesti Vabariigi perioodil koguni 569, kellest suurem

osa aga katkestas õpingud või liikus teistele erialadele.

Metsaosakonnas võisid õpinguid alustada kõik selleks soovi avaldanud gümnaasiumi lõpetanud ja seda kuni 1935/1936. õppeaastani, mil õpetoolide vahel määrati kindalaks põllumajandusteaduskonda astujate arv.

Kokku astus esimesel aastal metsaosakonda 52 üliõpilast.

Metsaosakonnale jagus 25 kohta ja kuna ülikooli astuda soovijaid oli vähem, siis siin sisseastumiseksameid esialgu ei korraldatud. Eksamid muutusid aga kohustuslikuks 1938/1939. aastast, järgmisel õppeaastal vähendati esmavastuvõetute arv kahekümneni.

Ainult vähesed metsaosakonna üliõpilased suutsid täieliku stuudiumi läbida etteantud ajaga, seda eeskätt materiaalsel põhjustel. See sundis üliõpilasi väga sageli lausa korduvalt õppemaksust pääsemiseks laskma

end eksmatrikuleerida, et siis pärast lühema- või pikemaajalist töötamist end taas immatrikuleerida.

Oluline oli, et metsaosakonna üliõpilased leidsid sageli erialast tööd riigimetskondades metsnike, metsahindajate, abimetsaülemate ja koguni metsaülematena.

Pärast kõigi eksamite, arvestuste ja praktikumide sooritamist ehk niinimetatud teoreetilise kursuse läbimist oli töö üliõpilastele riigimetsateenistuses vabade kohtade olemasolul garanteeritud, seda ka metsaülematena.

Vahetegemine palgas viidi siin sisse alles Saksa okupatsiooni aastail, mil paljud teoreetilise kursuse läbinud koostasid ja kaitsesid diplomitöö ning said lõpudiplomi.

Vahe teoreetilise kursuse läbimise ja diplomitöö kaitsmise vahel võis kujuneda aastatepikkuseks. Nii jõudis kõigist diplomitöö kaitsjast pärast teoreetilist kursust selleni viie või enam aastaga 33 protsenti, enam kui

Tartu ülikooli kolmanda üliõpilasena immatrikuleeritud Edgar Vester (1900–1970). Läbis teoreetilise kursuse 1927, diplomi *cum laude* omandas 1930. Töötas Eestis mitmetel juhtivatel kohtadel, alates 1939. aastast väiksema vahetajaga metsanduslikus keskvalitsuses büroo (osakonna) juhatajana. Hiljem oli Austraalias pikemat aega metsakorraldaja ja metsatalu töödejuhataja.

Ilmselt metsaosakonna rahvusvaheliselt tuntuim lõpetanu Artur Hermann von Rühl (1899–1975). Omandas *cum laude* diplomi 1926. Kaitses 1927 ülikoolis magistri- ja 1935 doktoritöö. Õpingute ajal töötas 1923–1925 abimetsaülemana, edasi metsaülema ja metsarevidendina. 1939. aastal Saksamaale siirdunuduna töötas riigimetsateenistuses, 1951–1965 Göttingeni ülikoolis assistendi, dotsendi ja professorina.

Ülikooli metsaosakonna 1944. aastal viimase diplomitöö kaitsja Alfred Püll (1915–1963). Läbides 1940. aastal metsaosakonna teoreetilise kursuse, töötas ta metsniku ja abimetsaülemana, oli sõjajärgsel ajal Eestis valdavalt metsakorralduses.

kümme aastat võttis see aega seitsmel protsendil.

1939/1940. õppeaasta lõpuks läbis ühes diplomitöö kaitsmisega ülikooli metsaosakonna kokku 90 tudengit. Teoreetilise kursuse läbinuid oli sel ajal 208. Keskmiselt oli diplomiga lõpetanud aastas 5,3 ja teoreetilise kursuse osas 12,2.

Riigi metsavalitsuse hinnangul oli 1930ndate algul iga aasta vaja viis kuni kümme kõrgharidusega spetsialisti, metsaosakonna meelest isegi kümme kuni kaksteist ning tulevikus 15–16. Kui kaasata mõlema kategooria lõpetanud, siis suutnuks metsaosakond selle ülesande ka täita.

Toodu oli siiski vaid teooria. 1934. aasta metsaseaduse järgi sai metsaülemaks ja sellega vähemalt võrdsustatud kohale määrata ülikooli metsaosakonna (diplomiga) lõpetanud või siis põllutööministri poolt viimasega võrdsustatud välismaiste õppeasutuste lõpetanud.

Nende puudumisel oli ette nähtud ka alternatiive. 1920ndate aasta-

te juhtivate metsaametnike põuast tulenevalt oligi enamike metsaülemate puhul, rääkimata juba abimetsaülemaist, tegu nende niinimetatud „alternatiividega” (näiteks metsanduslikud kursused, Venemaa metsakoolid, kutseeksami sooritanud mõisate metsnikud).

Tegu oli tavaliselt tugevate praktikutega, kelle väljavahetamiseks puudus alus ja põhjus. Nii omas 1930. aastal metsanduslikku kõrgharidust (diplomit) 30 protsenti metsaülemaist, teoreetilise kursuse lõpetanud või veel ülikoolis käijaid oli seitse protsenti. Abimetsaülemaist oli kõrgkooli diplom 12 protsendil.

1938. aastal töötas riigimetsateenistuses 102 metsaülemat, kellest Tartu ülikooli diplom oli 28-l ja välismaiste õppeasutuste oma kümnel protsendil. 34 protsendiga olid suurimaks rühmaks kujunenud ülikooli teoreetilise kursuse läbinud (osa neist omandas diplomi hiljem) ja üksikute veel õppivate osa.

Ülejäänud metsaülemad olid läbi-

nud mõne metsakooli või metsanduslikud kursused. 1940. aasta kevadel töötas riiklikus metsandussüsteemis 572 mitmesugust ametnikku, neist kõrgema metsandusliku haridusega (koos teoreetilise kursuse läbinutega) 164 isikut.

Lisaks metsaülemaile ja abimetsaülemaile oli nende seas keskastutuse ametnikke, metsakorraldajaid, Tihemetsa metsatehnikumi õpetajaid ja teisi. Ülikooli metsaosakonna läbijaid leidis põllutööministeeriumis, loomulikult Tartu ülikoolis, selle õppeja katsemetskonnas ning sel ajal tegevust alustanud metsanduslikus uurimisinstituudis, aga ka loodusvarade instituudis, era- ja munitsipaalteenistuses, AS Eesti Metsatööstus ja mujal.

Kõige enam Tartu ümbrusest

Ülikooli metsaosakonnas lõppes diplomitööde koostamine 1944. aastal, millega diplomiga lõpetanute arv ulatus 127ni.

Tartu Riikliku Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas ja

edasises metsandusteaduskonnas toimus lõpetamine juba lõpueksamitega.

Võttes aluseks metsandusteaduskonna eelse perioodi (1920–1946), andis ülikool 145 diplomeeritud lõpetanut. Tegelikult oli see arv natuke suurem, kuna Saksa okupatsiooni aastail ülikooli lõpetanud tudengid olid sunnitud kehtiva lõpudiplomi saamiseks sooritama täiendavad eksamid „punastes” ainetes, mille järgi said teistkordse, juba nõukoguliku diplomi.

Sama kehtib ka teoreetilise kursuse lõpetanute kohta, kuna nõukogude perioodil klassifitseeriti nad „lõpetamata kõrghariduse” alla. Alljärgnevalt käsitletaksegi metsaosakonna diplomiga lõpetanud üliõpilasi, kuna nad alustasid valdavalt õpinguid või läbisid teoreetilise kursuse juba Eesti Vabariigi päevil.

Nagu arvata võibki, pärinesid lõpetanud sünnikoha järgi suuresti Tartu ümbrusest, samuti ajalooliselt enam ülikooliga seotud olnud ning põllumajanduslikult ja kultuuriliselt edumeelseist Lõuna-Eesti maakondadest. Mingit osa võis siin etendada ka orienteeritus Tartule ja tema gümnaasiumidele, samuti lihtsamad liiklusolud linna ja kodu vahel. Selleaegse territoriaalse jaotuse järgi (11 maakonda) andis Tartumaa koos Tartu linnaga 30 lõpetanut (21 protsenti), Viljandi- ja Võrumaa mõlemad 20 ning Valgamaa kaheksa (kokku 54 protsenti). 13 jäi Pärnumaa ja 12 Virumaa osaks. Lääne- ja Saaremaa peale kogus lõpetanuid vaid kaks, Setumaa ei andnud kedagi.

Väljaspool Eestit, peatäielikult Venemaal ja Lätis sündinuid oli 16. Sama palju pärines ka Harjumaalt, peamiselt Tallinnast, kuna sealsetest valdadest oli pärit vaid kolm lõpetanut. Ligi neljandik lõpetanuid oli sündinud linnas, eeskätt Tallinnas ja Tartus.

Sotsiaalse päritolu järgi oli valdavalt tegu põllumeeste lastega (46 ehk 32 protsenti), kuhu on arvatud vanemaist maaomanikud, rentnikud, valitsejad. Kui aga siia arvata samuti maalt pärinevad, kuid isa tegevusala täpsemalt fikseerimata üliõpilased,

Karl Viktor Algvere (1907–1973) sai ülikooli diplomi 1932. Oli 1929–1934 abimetsaülem, 1934–1944 metsaülem. Mitmed kodumaal valminud kirjutised lubasid temas näha tulevast metsaadlast, mis realiseeruski välismaal. Ta omandas 1950 USAs Syracuse ülikoolis magistri- ja 1967 Rootsi Kuninglikus Ülikoolis doktorikraadi. Töötas vaheajaga Rootsi riiklikus uurimisinstituudis katsetööde juhatajana ning 1967–1972 Rootsi Kuningliku Metsaülikooli metsainstituudi katsetööde juhataja ja metsaökonomika dotsendina. Temast kujunes rahvusvaheliselt tuntud Nõukogude Liidu metsamajanduse spetsialist Läänes.

siis võiks talurahva osakaalu hinnata kuni 45 protsendiga.

Metsaametnikke (metsaülemad, metsnikud, metsavalitsejad) lapsi oli 12 ja metsavahtide omi kaheksa (kokku 14 protsenti). See on suhteliselt suur osa, eriti kui arvestada, et eriharidusega metsaametnikke oli vähe, metsavahtide pojad püüdsid aga traditsioonist või majanduslikel põhjustel jätkata isade tööd.

Rahvuse järgi oli lõpetanute koosseis küllaltki homogeenne, kuna mitteametlaste oli umbes kümme protsenti, neist peamiselt baltisakslased.

Naistel üldiselt ülikooli metsaosakonda asja ei olnud, kuigi mingeid takistusi selleks loomulikult ei tehtud

Walter Gerhard Friedrich Kremser (1909–2000) on väljaspool kodumaad metsaosakonna lõpetanuist ilmselt kõrgeimale ametikohale jõudnu. Lõpetas metsaosakonna teoreetilise kursuse 1933, sai ülikoolidiplomi 1937. Töötas metsniku, abimetsaülema ja metsaülemana. Siirdus 1941 Saksamaale, oli 1942–1949 sõjaväes ja Venemaal sõjavangis. Edasi töötas metsakorraldajana, 1966–1978 Alam-Saksimaa liidumaa kõrgeima metsaametniku ja peametsaülemana. Oli ametitöö kõrval Lääne-Saksamaa üks tuntumaid metsaloolasi, arvukate raamatute, sealhulgas ka Eesti metsandust käsitleva, autor. 1992. aastal valiti Göttingeni ülikooli auddoktoriks. Eesti taasiseseisvumisel kinkis oma hinnalise metsandusloolise raamatukogu praegusele Eesti maaülikoolile.

– sel ajal peeti metsamehe elukutset liialt kontimurdvaks, ka puudus naismetsaametnike osas ajalooline traditsioon.

Lisaks Zoja Raskasovile (diplom 1943) olid metsaosakonna nimekirjas veel vaid Alice Kõiv (1920–1924), Leeni Liivak (1937–1942) ja Laine Raudsepp (1939–1941). Sõja-aastail lisandus veel neli, kellest kaks jõudsid hiljem ülikoolidiplomini.

Arvukamalt hakkas naisüliõpilasi lisanduma juba sõjajärgsel ajal, aastail 1944–1951 moodustasid nad immatrikuleerituist juba 15 protsenti.

Ülikooli siirdumiseks vajaliku üldhariduse olid lõpetanud suures osas omandanud Tartu koolides (40 prot-

Eesti Komitee Rootsis metsandussektiooni liikmeid 1948. aastal, kes pea kõik olid kunagi seotud Tartu ülikooli metsaosakonnaga. Esireas vasakult Edgar Puide, dr Elmar Kohh, prof Andres Mathiesen, Rudolf Kruse, Bernhard Tuiskvere, Viktor Obet. Teise rea keskel vasakult Zoja Raskasov, Aleksander Pals, Aleksander Raukas.

senti), mis olid tõmbekeskusteks eeskätt Lõuna-Eestile laiemalt. Sama osa täitsid Põhja-Eestis Tallinna õppeasutused (19 protsenti). Üksikute koolide lõikes domineerisid vastavalt 14 ja üheksa protsendiga Hugo Treffneri gümnaasium Tartus ja Tartu linna poeglaste reaalgümnaasium.

Lõpetanute diplomitööd kujunesid sageli väiksemamõõdulisteks uurimistöödeks, neile osundamisi kohtab tänase päevani välja. Eeskätt ülikooli lõpetanute diplomitööde ja õppejõudude ning vilistlaste teadustööde publitseerimiseks kutsuti ellu väljaanne „Tartu Ülikooli metsaosakonna toimetised”, mida ilmus kokku 31 annet. Selles avaldati kokku 15 diplomitööd, üht-teist diplomitöödele toetult leidis koha ajakirja Eesti Mets ja „Eesti Metsanduse Aastaraamatu” veergudel. Neli kunagist ajaloolist huvi pakkuvat diplomitööd on publitseeritud aastakümneid hiljem väljaandes „Akadeemilise Metsaseltsi Toimetised”.

Paljud lahkusid Eestist

Diplomeeritud lõpetanute hilisemad tegevusalad jäävad suuresti tinglikuks, kuna kõik olenes sellest, millist ajajärku arvesse võtta. Üldjoontes saab

tõdeda, et umbes 93 protsenti lõpetanui tegutses erialaliselt, kuid ülejäänutegi seas oli suur osa metsandusega mingiski osas haakuvail elukutsetel.

Metsaametnikud, valdavalt metsaülemad, moodustasid lõpetanuist 59 protsenti, 1930ndate teisel poolel hakkasid nende kätte koonduma riigimetsavalitsuse juhtpositsioonid. Arvestatav oli õppe- ja teadus-

Lõpetanute diplomitööd kujunesid sageli väiksemamõõdulisteks uurimistöödeks, neile osundamisi kohtab tänase päevani välja.

tööga seonduv osa – 16 protsenti. Metsakorraldusele ja projekteerimisasutustele läks 12 protsenti spetsialistidest, tagasihoidlikuks jäi aga end metsa- ja puidutööstusega sidunute kaal – kuus protsenti.

Metsaosakonna lõpetanute elutee kujunes keeruliseks ja suures osas traagilisekski. Okupatsiooniaastail hukkus, mõrvati või langes sõjas üksteist protsenti, kui siia arvata ka sõja-aastail teadmata saatusega lõpetanud, siis kujuneks nende osakaaluks viisteist protsenti.

Suur oli aga põgenike osa – 49 isikut ehk 34 protsenti lõpetanuist. Uueks asukohamaaks sai 19-le Rootsi, edasi juba Lääne-Saksamaa, USA, Kanada ja teised riigid.

Kodumaale jäi või jõudis siia hiljem 48 protsenti. Siin oli aga väga erineva saatusega isikuid. Nii naases kümme protsenti lõpetanuist nõukogude sunnitöölaagrist, kes paari erandiga jäidki metsandusest kõrvale või siis kaotasid oma varasema ametkondliku positsiooni. Sama palju oli neid, kes metsandusorganisatsioonis töötanuna repressioonide käigus vallandati või vähemalt ajutiselt viidi ametiredelil alla.

Kuni 24 protsenti lõpetanuist oli neid, kel oli õnn suuremate tagasilöökideta repressioonide aastad läbi da. Neli protsenti töötas sõjajärgsel ajal vabatahtlikult mittemetsanduslikel erialadel ja kolm protsenti oli surnud juba sõja eel või Eestist lahkunud.

Metsateaduse kasvulava

Ülikooli metsaosakond oli Eesti metsateaduse sünnikoht ja kasvulava, mis andis Tartu ülikooli päevil metsaosakonna kasvandikest üksteist metsateaduste magistrit, seega diplomiga lõpetanuist ligi seitse protsenti. Neist jõudis Tartus metsateaduste doktori kraadini neli isikut: Paul Reim, Artur Hermann von Rühl, Bernhard Haller, Elmar Kohh.

1950ndaist alates omandas metsaosakonna lõpetanuist kodumaal metsandusliku teaduskandidaadi kraadi üheksa ja neist hiljem teadusdoktori kraadi üks – Olav Henno.

Väitekirju koostati ka Läänes, kus kaitsti kaks teadusmagistri ja kaks teadusdoktori kraadi (Karl Algvere, Boris Koljo).

Kokku andis ülikooli metsaosakond 21 metsanduslikku või sellega lähedast teaduskraadi omanut ehk 14 protsenti lõpetanuist.

Loomulikult oli metsaosakonna osa oluliselt suurem, kuna paljud selle lõpetanud on andnud oma osa Eesti metsateadusesse ka teaduskraadi omamata. ☺

IDEAALNE ABILINE OKSTE LÕIKAMISEL

STIHL

**GTA
26**

• AKUGA OKSASAAG

- kiire ja puhas lõige
- ergonoomiline ja mugav
- kergekaaluline ja tõhus

149€
~~179€~~

**VÕIT
30€**

Metsatööjakk
ADVANCE X-TREE_m

349€

Vihmajakk
DUROFLEX

79€

Nahksaabas
ADVANCE GTX

309€

Nahksaabas
DYNAMIC

239€

Puiduhakkest ja -koorest multšist on saanud aedniku tänuväärne abimees

Sander Silm

Kui veel möödunud sajandi lõpus kasutasid männikooremultši Eestis ülimalt trenditeadlikud aednikud, siis paarkümmend aastat tagasi hakkas multš jõudma järjest enamate inimeste kodudesse. Nüüdseks on multšitud pinda-dest saanud aianduse loomulik osa.

Eesti esimene männikooremultši tootja osaühing Autorevol alustas oma tegevust aastal 2000, kuid esialgu müüs ettevõtte oma tooteid peamiselt Skandinaaviasse ja Suurbritanniasse. Kui aga järjest kallinevate laevatamistasude tõttu muutus eksport küsitavaks, keskendus ettevõtte koduturule ja praegu on Baltic Barki kaubamärgi all müüda-vad multšipakendid juba ammu siinsetele aiapidajale ja haljastajatele tut-tavad.

Ettevõtte juhataja Andres Ojasalu on meedias meenutanud, et kodutu-rul kannu kinnitamiseks tuli mitmeid aastaid teha tõsist selgitustööd, miks ja kuidas multši kasutada. Võib öelda, et nüüdseks on see töö vilja kandnud.

„Inimesed ostavad meilt omale vaba aega. Unistame ju, et koduaed oleks kaunis ja õitest tulvil. Keegi ei võta selle rajamist ette eesmärgiga, et saaks suvi läbi küüarakil lillepeen-ras rohida,” rääkis Ojasalu mõtte-maailma muutusest. „Aed on ini-mesele pigem suvine puhkuse koht, kus võetakse vastu külalisi, nau-ditakse pereringis koosolemist või veedetakse muidu vaba aega. Lisaks umbrohu vähendamisele aitab puu-kooremultš hoida mullas niiskust ja stabiilset temperatuuri ning lagune-des annab mulda väärtuslikke toit-aineid.”

Vajalikku puukoort ostab ettevõ-te erinevatelt saeveskitelt üle Eesti. Puiduhakkest multši jaoks aga hangib

Autorevol valmis hakke ja sorteerib selle kohapeal.

Paberipuit peenrale

Valgamaal Tsirguliinas tegutsev osa-ühing Estmulch toodab puidust vär-vilist multši, mis võimaldab aeda-desse ja haljastusse tuua ka erinevaid värvitoone.

Ettevõtte müügijuhi Maarika Liivamäe sõnul pole 2016. aas-tal tegutsemist alustanud ettevõt-tel Eestis konkurenti, kuna oma teh-noloogia poolest erinevad nad teis-test siinsetest tootjatest, valmistades multši rebitud puidust. Üldjuhul too-detakse multši aga tükeldatud pui-dust või puukoorest.

Liivamäe märgib, et rebitud puit

Foto: Autorevol

Männikooremultši tootja Autorevol OÜ juhataja Andres Ojasalu sõnul ostavad inimesed neilt mitte multši, vaid vaba aega, sest keegi ei taha tänapäeval enam hommikust õhtuni peenarde kohal küürutada.

MIKS KASUTADA ORGAANILIST MULTŠI?

Orgaaniline multš loob taimede kasvuks head tingimused, kuna multšimisel paraneb mulla niiskusesisaldus ja mullapinnale ei moodustu vihma tekitatud õhuvahetust takistavat koorikut.

Multš püsib umbrohtude kasvu. Multšitud pinnase puhul kaob vajadus iga-aastase kaevamise järele.

Multš aktiveerib mulla elutegevust ja meelitab ligi vihmausse, kes loovad soodsa keskkonna mullas asuvate kasulike organismide paljunemiseks. Talvel hoiab kattekiht maapinna tavalisest kauem soojana ning mikroorganismid ja vihmaussid saavad seal kauem tegutseda, et mulda huumusega rikastada.

Multšiks kasutatav materjal võimaldab reguleerida mulla happesust, vähendab erosiooni ja alandab tallamisest tekkivat mulla tihenemist.

Oluline on teada, et orgaanilise multši kõdunedes kasutavad mikroorganismid ära rohkesti mullas leiduvaid lämmastikelemente, seepärast tuleks kindlasti lisada lämmastikvõi segaväetisi. Okaspuu koorepuru muudab mulla happelisemaks.

Allikad: Estmulch, Hortes

on kare ning võtab värvi hästi külge, lisaks imbub värv kõikidesse puidukihtidesse ning multš püsib värvilise pikka aega.

„Alles kolmandal aastal hakkab multši pealispind pleekuma ja siis peaks multši rehaga veidi kohendama,” märkis Liivamäe.

Rebitud multši toodab ettevõtete okaspaberipuidust, seda kiuhaaval rebestades. Selle värvimisel kasutatakse loodussõbralikke muldvärve, mis on Liivamäe kinnitusel täiesti ohutud nii inimesele, lemmikloomadele kui ka loodusele.

Värvilise multši kasutamisele aias ja haljastuses seab piirid vaid fantaasia, tõdeb ettevõtte müügijuht. Nii kasutatakse värvilist multši järjest enam lin-

nahaljastuses ja mänguplatside katmisel. Koduaedades kaetakse sellega soolotaimi, peenraid ning järjest enam ka heki- ja aiapiirete aluseid.

Lisaks umbrohu vähendamisele aitab puukooremultš hoida mullas niiskust ja stabiilset temperatuuri ning lagunedes annab mulda väärtuslikke toitaineid.

„Meie valikus on kuus värvitooni ja siiani on olnud kõige populaarsem tumepruun värv, kuid sellel aastal on näha trendide muutumist ja julgamate värvilaikude rakendamist,” tõdes Liivamäe.

Viimasel ajal on hästi populaarne ka musta värvi multš, mis jätab mulje, nagu oleks peenar äsja rohitud.

Aegsasti soetatud laovarud

Kuna nõudlus multši järele on kasvanud, on see kaasa toonud probleeme toormega, sest ka puidutööstused on järjest enam hakanud ise jäätmeid kasutama.

Autorevoli juhataja Andres Ojasalu sõnul kimbutas toormeprobleem nende ettevõtet eelmisel aastal, seetõttu soetasid nad tänavu talvel varasemate aastatega võrreldes juba märgatavalt suuremad laovarud.

Värvilise multši kasutamisele aias ja haljastuses seab piirid vaid fantaasia. Koduaedades kaetakse sellega soolotaimi, peenraid ning järjest enam ka heki- ja aiapiirete aluseid.

„Sisuliselt valmis-tame käsitoomultši,” selgitas ta. „Koorime männid käsitsi, mistõttu pole multši hulgas üldse puiduosakesi, mis hiljem hallitama hakkasid. Masin koorib paratamatult ka puidu kaasa, kui aga käsitsi koorida, siis tuleb puhas koor.” Vipson Projekt alustas tegevust 2002. aastal ning sellest ajast on ettevõtte kõrvaltootena ka multši valmistanud. Kuigi hüppelist nõudluse kasvu pole nende aastatega tulnud, tõdes ka Tuvike, et klientide huvi multši vastu on

kasvanud.

„Paraku on nii, et kui jutt läheb hinna peale, eelistavad kliendid odavamat multši, mis on kooritud mehaaniliselt ja kus on ka puiduosakesi sees,” rääkis ta. „Seega on haljastuse seisukohalt meie materjal parem ja meie kliendid ongi paljuskki just haljastajad.”

Tuvikese sõnul on suured korbatükid väga ilusad, pealegi ei mädane need nii kiiresti.

Puukoorest kompostmuld

Autorevoli plaanid ei piirdu mitte ainult männikoorest multši tootmisega, vaid kavas on hakata valmistama multšitootmiseks sobimatust puukoorest kompostmulda.

Puukoore jääkidest valmistatava kompostmulla testpartii on ettevõttes juba paar aastat töös olnud, kuid suurema tootmiseni pole veel jõutud.

„Aeg ajalt oleme mulda analüüsinud ning kõrge huumusesisaldus on hetkel ainuke näitaja, mis head meelt valmistab,” nendib Ojasalu, et toote väljatootamine alles kestab. „Tegelikult me alles õpime, kuidas protsess kiiremini ja efektiivsemalt käima panna. Hetkel paistab, et suurepärase komposti tegemine on nagu hea konjaki valmistamine, ehk et hea tulemuse saavutamiseks tuleb varuda aega ja kannatust.”

Estmulchi tegevjuhi Andrus Asi sõnul valmib nende ettevõttes multš nullist: alates puidutöötlemisest kuni värvimiseni. Pildil seisabki ta värvimisseadme juures.

„Tänu sellele ei tohiks jaanipäeva-ga lõppeval tipphooajal toormepuudust tulla. Pigem on pudelikaelaks mõned ajamahukamad tootmisprotsessid, aga selle oleme lahendanud nii, et hoiame masinaid intensiivsemalt töös,” rääkis ta.

Estmulchi pole toormepuudus mõjutanud, kuna ettevõtte kasutab puitu, mitte puidujäätmeid. Küll aga segas plaane Covid-19 viirus, kuna pandeemia tõttu lakkasid vahepeal USAst värvitarned.

„Praegu ootame tumepruuni värvitarvet, kuid õnneks on saadeti

Eestisse teel ja lähiajal saame pruuni värvi multši juurde toota,” märkis Maarika Liivamäe.

Võrumaalt tuleb käsitoomultš

Võrumaal Vastseliina külje all puit- ja palkmaju valmistav osäühing Vipson Projekt toodab majadele lisaks ka küttepuid ja männikooremultši.

Multši jaoks tarvilik toormaterjal tuleb ettevõtetest ning kuna tegemist on tootmisjäägiga, otsustas ettevõtte juhatuse liige Taavi Tuvike seda ära kasutada, selmet lasta materjalil lihtsalt ära mädaneda.

ME OLEME SUUNAMUUTJAD

#wearebatterypower

@josephinehedger

JOSEPHINE HEDGER arborist, UK

UUS TASE ARBORISTI TÖÖS

Muljetavaldav võimsus ja täpsus. Lihtne käivitada ja välja lülitada ning suurepärase käsitsetavusega. Heitgaasideta ja väiksema vibratsioonitasemega. Uue akutoitega mootorsaega tõstame arboristi töötõhususe ja -mugavuse uuele tasemele. Saagide võimsus on võrreldav 40cm³ bensiinimootoriga kettsae omaga.

Kujundatud Sinu jaoks. Arendatud #newchainsawgeneration

HUSQVARNA T540i XP®
AKUTOITEL KETTSAAG

Husqvarna
TEGUDEKS LOODUD

Metsaannid

Kolm sõsarat teavad, kuidas mets patta panna

Grethe Rõõm

Eestimaa veere peale Karula südamesse Lüllemäele restorani loonud kolm sõsarat teavad, kuidas mets patta panna – armastuse ja esivanemate tarkuse abil. Metsaannid annavad õdede roogadele sageli oma erilise hõngu meki.

Kevadise aja üks esimesi saake on kuusevõrsed ja männikasvud. „Neid korjame ja pane-me värskelt kasutamiseks sügavkülma. Aga veel tugevama, metsasema maitse saab okastest! Korjan kuuseokkaid, kuivatan ja jahvatan peeneks. Lihatoitudele sobib võrratult hästi,” jutustab Kerti Vissel, õdedekolmiku keskmine ja restoraniköögi ülemkook.

Esmasündinu Triin, restoraniidee ristiema ja teiste hullude seikluste väljapakkuja ning noorim õde Kadri, kes käsitöömeisterina jagab oma päevi

Lüllemäe ja Tartus ERMis asuva töökohta vahel, noogutavad.

Pidulike lõuna- ja õhtusöökidete valmistamiseks rändavad koos metsaandidega potti oma põllul-aias kasvatatu, sekka kodukandi talunike toodang.

„Just see tooraine, värsked ja mahe, on alguspunkt. Suguvõsas on alati metsa ja põldu peetud, loomi kasvatatud, ja nii teeme meie ka. Meile meeldib kokata, ent ise me kõike ära süüa ei jõua ja et me armastame külalisi vastu võtta, siis nii see restoran sündis,” märgib Triin.

Ise tegemise kire said sõsarad ja nende vend Hendrik kaasa emapiimaga. Nagu ka teadmise, et ühestki kohast ei saa üha võtta, vaid vastu tuleb ka anda. Neil on selle jaoks oma ütlemine – kodustamine. See tähendab, et koristad, kobestad, poputad, toidad ...

Kevad ja sügis on kõige ilusamad

„Isa ja ema on meil kõige rohkem metsapoolet,” naerab Kerti.

Ema Vaike ja isa Enno on muheledes selle tiitliga nõus. Neile meeldib

◀ Kolm õde: Kerti, Kadri ja Triin oma restorani ees. Metsaannid kuuluvad siin menüüsse igapäevaselt.

Laastukorve teeb isa Enno oma perele kasutamiseks. Kui üle jääb, siis saab neid tema käest osta.

metsas. Enno isakodus Sadramõtsas on nende mets. Seal on nad istutanud ja hoolitsenud selle eest, et puutaimedel oleks ruumi kasvada. Noorendikuhooldust tegid nad kahekesi kaks aastat järjest.

„Metsas on võrratu aastaaegade vaheldumist jälgida. Harvendamise ajal saime kõike: vihma, päikest, lund ja äikest. Kevad ja sügis on metsas kõige ilusamad, siis naudid juba pelgalt vaadet,” märgib Vaike.

Neil on kujunenud tavaks, et aasta viimasel päeval panevad nad varahommikul söögi ahju küpsema ja tee-

vad jalgsi oma laanele tiiru peale, et sättida järgmise aasta plaane.

Alati kuulub sellesse nimekirja küttepuude varumine, sest puid nõuavad kõigi laste majapidamised, samuti vanemate enda kodu Võrus. Nad veavad kõik, mis kütteks kõlbab, ise metsast välja.

„Me ikka naerame, et isal pole traktorit vaja, ta hõikab emale, et läheme nüüd, ja teevadki koos kõik tööd ära! Ka puud toovad metsast välja käsitsi,” jutustab Triin.

Visselite peres kipub nii olema, et kõik püütakse alati ära kasutada, näi-

teks oma metsa puudest tehti Kadri maja katuselaastud ja ajuvitsad painutati kasvuhoonetaimedele toeks.

„Meie tervis tuleb metsast,” jutustab Vaike. „Seal pole iial kaht ühesugust päeva. Kui töö tehtud, korjad preemiaks marju.” Ta lisab muiates, et metsaskäigud võivad olla ka väga muhedad. Mõni aasta tagasi olid nad sügaval laanes mustikal, kui korraga seisis nende ees neli tõmmut sõjaväelast, kes andsid inglise keeles märku, et on väga eksinud ja hirmus näljased.

„Meil oli autos kilone pakk küpsiseid, andsime need poistele. Nad olid

Kogu perega kasvhoones. Siin kasvatatu jõuab samuti restoranikülaliste lauale. Isa Enno meisterdatud laastukorvid kuluvad aedniktöös marjaks ära.

nii tänulikud, et põlvitasid me ees!” naerab Vaike. Hiljem vaatasid nad internetist järele, et hirmsuurest eksimisest hoolimata jõudsid noormehed käimas olnud retke lõpp-punkti.

„Muidugi, kui midagi on ette võetud, tuleb see ikka ära teha,” tunnus-
tab Enno. Selle tarkuse järgi toimetavad ka nende lapsed.

Vana maja ja sõsarate uus elu

Keset küla pääkesekollases majas asuv restoran on rüblikueas. Selle ees laiutavad värsked lillepeenrad, taha rajatakse tarbeaed, kus on koht ka kasvuhoonele.

Varem Setomaal toimetanud sõsarad hüppasid Triinu utsitusel Lüllemäele restorani rajama hakates pea ees üsna tundmatusse.

„Triin on meil suunanäitaja, tal oli julgust tulla tagasi maale ja proovida, et kas siin on mõnus elada,” tunnus-
tab Kerti.

Triin noogutab: „Mingil moel on iga lõpp alati ka millegi algus.

Läksime toonase elukaaslasega lahku, pidin hakkama uut elu sättima. Mõttes oli kaks varianti: Värskas või Karula. Mõlemas on väga tugev kogukond. See on maal elades kõige olulisem. Üksi ei tee midagi, ainus võimalus toime saada on koos samalaadse mõtteviisiga inimestega. Läks nii, et keset Lüllemäed tuli maja müüki ja seda vaadates mõtlesin, et siia võiks tulla üks armas restoran!”

Nii ostis Triin koos elukaaslase Erkiga selle ära ja koos leidsid nad lähedusse koha, kuhu kodu rajada.

„Algus oli ikka armetu – mõlemad majad olid muinsuskaitsealises mõttes hästi toredad, aga elamise mõttes mitte väga,” muigab ajaloolaseharidusega Triin.

Nii kääriti käised üles ning hakati lammutama, koristama ja uut looma. Prahti, mida lõkkesse veeti, oli hõlpsalt. Nagu ka abikäsi, mis kõike seda tegid.

„Me vanemad on hullult toetavad! Algul ehmatavad ära, et mis te nüüd

jälle ette võtsite!, aga järgmisel päeval juba tulevad ja küsivad, et kuidas saavad aidata,” on Triin tänulik. „Meil olid taas ühed talgud, kui tundsin, et pean jätma meelde selle TUNDE, mis tekib, kui kogu pere on koos ja abis. See on vägev!”

Ema Vaike lisab, et kui lapsed olid väikesed, oli nii vähe aega nende jaoks, palgatöö oli ju vaja teha! Seda suurem on tänulikkus praeguse aja eest, kus saab koos olla.

Meie kohtumise päevaks on tehtud nimekiri kõigest sellest, mis tegemist ootab: peenramaa, lamaste aediku kõpitamine, rohimistiir kasvahoones, leivatainategu, lastega koolitööde vaatamine, paar murelit ja õunapuud ootavad istutamist! Tänavuse kevade märksõna on „orashein”, mida on tulevase aia alalt välja kaevatud kärutäite viisi.

Koos on muhe, ent omaette nokitsemise aega on samuti vaja.

„Tasakaal peab olema. Kõiges. See kevad on üleilmse olukorra tõttu

sootuks teine. Oleme saanud palju rohkem koos toimetada kui plaanisime. Praegu vaatan, et see me aed on üks paras pirakas amps, mis tavapärasel aastal oleks saanud küll tublisti väiksem,” muigab Kerti.

Tavapärane toimetamine tähendab restoranikeeles väga pikki tööpäevi, kus sõsarad on korraga nii aednikud, kokad, kondiitrid, kelnerid kui ka koristajad.

„Mu viimase aja avastus on, et ka töö võib mõnus olla,” naerab Kerti. „Ega üht uut kohta kodustada muud moodi saagi, kui korrastades ja kohale oma hingamist andes. Peab olema väga tugev sisemine soov ja elustiil, muidu vastu ei pea!”

„Meil lihtsalt on maaelu südames. Töö, see oma kätega tegemine, on nauding. Nii näed tegu ja tulemust, muidu tekib tühjus,” lisab Triin.

Laastukorvid ja lõõtspillid

Seene- ja marjaajal leiab metsast kogu Visselite pere, isa Ennot ehk kõige tihedamini. Et restoranis pakutavates

roogades saaks kasutada oma korjatud metsaande, tähendab tublit planeerimist, sest see on kõige magusam aeg mõlemal pool.

„See teadmine on oluline, et meil on oma metsast korjatud pohlakad, mustikad, vaarikad. Neis on selline vägi, mida pole üheski kaugelt maalt toodud marjas. Osa paneme sügavkülma, osa keedame moosiks,” jutustab Kerti.

Puravikud, kukeseed, riisikad marineeritakse, sügavkülmutatakse, soolatakse.

„Isa kohe ei saa ilma seenel käimata. Kui ise oma metsa hooldad, tead ju, kus on kõige paremad kohad! Viimastel aastatel oleme oma kuuse- noorendikust saanud heldelt riisikaid. Ema siis ikka toriseb natuke, kui jälle on vannitais seeni vaja öösel puhastada, sest hommikul tuuakse juba uus laar,” muheleb Kadri.

Metsas käies paneb isa ka headele laastupuudele varakult silma peale.

„Mu vanaisa ütles ikka, et kui inimese käsi on millegi teinud, siis

saab selle järele teha. Ja seda ma usun. Isa õpetas mulle laastukorvide punumist. Vaatan vahel juba sügisel hea puu välja, et kui talv käes, toon selle metsast välja. Laastupuu tuleb võtta õigel ajal, muidu läheb hapuks. Ja punumisega tuleb kohe pihta hakata, korvipirdu ei saa lõhestada kuivast puust,” jutustab Enno.

Laastukorve teeb ta oma perele kasutamiseks. Kui üle jääb, siis saab neid tema käest osta. Ent nüüd on kaks talve korvipunumist täitsa vahele jäänud, sest Enno läks lõõtspilli valmistamise kursustele. Eelmisel talvel tegi valmis ühe pilli. Siis mõtles, et kuidas ta seda oma nelja lapse vahel jagab, ja alustas rööbiti kolme uue pilli meisterdamist.

„Ta teeb pillid, meie õpime mängima. Isa ikka naerab, et kui tema suur sünnipäev kätte jõuab, mängime talle neljakesi Ukuaru valssi!” märgib Kadri.

Kirglikkus, millega kogu sõsarate pere loob, ei jäta kahtlustki – nad teevad selle plaani ka teoks. 🍄

Muuda metsanduse tulevikku - tule õpi Luua Metsanduskoolis!

- Metsakasvatus
- Metsatehnik
- Arborist
- Metsamajanduse spetsialist
- Puittaimede hindaja

Esita avaldus hiljemalt 10. augustil!

www.luua.ee

LUUA METSANDUSKOOL

Uurimus

Hüvasti, kuusikud!?

Üraskirüüste ja selle tagamaad Kesk-Euroopas

Kaljo Voolma,

metsaentomoloog, Eesti maaülikooli emeriitdotsent

**Talvised tormid 2018. aasta alguses
ja neile järgnenud rekordiliselt kuum
suvi löid ideaalsed tingimused üraskite
massiliseks sigimiseks Kesk-Euroopa
kuusikutes.**

Kuuse-kooreüraskil arenes aastas kolm põlvkonda, kes hukutasid ainuüksi Saksamaal hinnanguliselt rohkem kui sada miljonit kuuske [33]. Eelmise aasta sügiseks oli üraskirüüste võtnud enneolematu ulatuse. Saksamaal hinnati hukkunud või pöördumatult kahjustatud kuusemetsade pindala 180 000 hektarini [15, 27].

Ka teistes Kesk-Euroopa maades – Poolas, Slovakkias, Tšehhis, Austrias ja Šveitsis – paisus üraskirüüste enneolematult suureks. Kuigi üraskikahjustusi põhjendatakse kliimamuutustega, polnud tormid ja põud siiski

ainukesed põhjused, miks see „kontrolli alt” väljus.

Üraskikahjustused metsades pole uus nähtus. Neist on teateid juba rohkem kui kolme sajandi eest, kuid varem pole need võtnud sellist ulatust.

Üraskid on ühed olulisemad metsa kahjustajad nii Euroopas kui ka Ameerikas. Oma majandusliku ja ökoloogilise tähtsuse poolest on nad metsakahjustusi põhjustavate tegurite hulgas Euroopas kolmandal kohal tormikahjustuste ja metsatulekahjude järel, Põhja-Ameerikas koguni esikohal, edestades orkaani-

de, keeristormide ja metsapõlengu-
te mõju [8].

Üraskid – kes nad on?

Metsameestele pole vaja seda seletada. Üraskid ja nende tegevusjälgi õpitakse tundma kõikides ülikoolides ja õppeasutustes, kus metsandusharidust antakse.

Loodust vähem tundvates inimestes on need mõne millimeetri pikkused mardikad kutsunud esile vastakaid arvamusi – ühed (näiteks kalamehed) peavad nendeks sageli kõiki puude koore all elavaid putukavastseid, keda võib söödana õnge otsa

◀ Hektarite kaupa kuivanud kuused Saksamaal Harzis. Sellist vaatepilti kohtab ka mujal Saksamaal, samuti Tšehhis.

Enneolematu ürasekirüüste Kanada ja USA lääneosa männikutes põhjustas ingliskeelses kirjanduses mäestiku-männiüraskiks (*mountain pine beetle*) nimetatud liik *Dendroctonus ponderosae*. Sellest maailma suurimast ürasekirüüdest on kirjutatud nii Eesti Metsas [31] kui ka ajakirjas National Geographic, sealhulgas selle eestikeelses väljaandes [24]. Lisaks arvukatele artiklitele on sellele ürasekirüüstele pühendatud terveid raamatuid [9, 21].

Kuuse-kooreürask Euroopas

Euroopas on oma majandusliku ja ökoloogilise mõju poolest vaieldamatult esikohal kuuse-kooreürask (*Ips typographus*). Just teda peetakse silmas, kui räägitakse ürasekirüüste kahjustustest kuusikutes.

Sellele nelja kuni viie millimeetri pikkusele mardikale andis nime looduse taksonoomilise süsteemi looja, Rootsi loodusteadlane Carl Linne 1758. aastal, kuid selle putuka põhjustatud metsakahjustused kuuskede kuivamise näol olid tähelepanu pälvinud palju varem. Vanemas kirjasõ-

na [35]. Järgnevatel aastatel laienes kahjustusala põhja suunas, ulatudes 1863. aastaks Saaremaani [32].

Teise maailmasõja järgse Saksamaa suurim ürasekirüüste oli aastail 1947–1951 sõjaaegsete ja sõjajärgsete raietega laastatud metsades [23].

Suuremal või vähemal määral on ürasekirüüste kahjustused järgnenud alati suurematele tormidele. Nii oli see Kesk-Euroopas aastail 1990, 1999, 2005, 2007 [34]. Käesoleval sajandil on ulatuslikke kahjustusi esinenud Austrias, Saksamaal, Šveitsis, Prantsusmaal, Rootsis ja mujal [36].

Viimaste aastate ürasekirüüset Kesk-Euroopas on nimetatud lausa „sajandi katastroofiks”, mis mõjutab nii loodust kui ka majandust. Saksamaal töötab metsanduses ja sellega seotud valdkondades 1,1 miljonit inimest, rohkem kui autotööstuses [6].

Tšehhimaal hinnatakse praegust ürasekirüüset viimase kahe sajandi suurimaks: kahjustatud metsaala on 66 000 hektarit. 2018. aastal kuivas ürasekite tõttu 18 miljonit ja 2019. aastal 30 miljonit kuupmeetrit kuusemetsa [7].

Ürasekite hulgisigimise eelduseks on sobiva toidubaasi olemasolu. Kuuse-kooreüraski peamine toidupuud on harilik kuusk (*Picea abies*). Kuusk on Kesk-Euroopas kohalik liik, kuid

tema looduslik levik pole minevikus olnud nii laialdane kui tänapäeval. Suure osa tänapäeva kuusikutest on istutanud inimene, seda ka aladel, kus varem on kasvanud lehtmetsad.

Kuusk – Kesk-Euroopa metsanduse tugisammas

Saksamaa pindalast 11,42 miljonit hektarit (32%) on kaetud metsaga, sellest 2,76 miljonit hektarit (24%) hõlmab kuusk, temale järgnevad mänd (21%), pöök (15%) ja tamm (10%) [4].

Levinuim ja majanduslikult olulisim puuliik kuusk annab 90% Saksamaa metsamajanduse tulust

Maaailmas on teada rohkem kui 6000 ürasekiliiki, Kesk-Euroopas umbes 150 ja Eestis 70.

panna; teised käsitlevad neid metsakahjurite sünonüümina.

Maaailmas on teada rohkem kui 6000 ürasekiliiki, Kesk-Euroopas umbes 150 ja Eestis 70. Nad on osake looduse liigirikkusest, neist on kirjutatud mahukaid raamatuid ja tuhandeid artikleid.

Potentsiaalsete metsakahjurite na tulevad üraseklastest arvesse üksnes vähesed liigid ja sedagi ainult kõrge arvukuse juures [29, 30]. Põhja-Ameerikas on need eelkõige liigid perekonnast *Dendroctonus*, kuhu Euroopas levinud liikidest kuulub vaid üks – hiidürask (*Dendroctonus micans*).

nas on sellist puude kuivamist tähistatud terminiga *Wurmtrocknis* („usside tõttu kuivamine”) – silmas peetakse puude koore all elavaid ürasekitõuke. Saksimaalt Harzi mägedest on teada suured ürasekirüüste kahjustused (*Wurmtrocknis*) aastaist 1649, 1665, 1677, 1700–1711 ja hiljemgi [14, 23].

Ida-Preisimaa kuusemetsi tabas ulatuslik ürasekirüüste 19. sajandi teisel poolel massiliselt esinenud okkakahjuri – okkalainelase (*Lymantria monacha*) – kahjustuse järel. 1857. aastal olevat okkakahjurite laastatud metsas ürasekid ringi lennanud uskumatul hulgal, lausa musta pilve-

[19] ja tagab elatise rohkem kui miljonile inimesele, kuid tema väljavaated kliimamuutuse kontekstis ei ole rõõmustavad – mägedes madalamal kui 600 meetrit üle merepinna on ta soojenemise jätkudes mõningate hinnangute järgi ilmselt määratud väljasuremisele [13].

Looduslike tingimuste poolest on Saksamaa enamasti lehtmetsade ala. Kuuse osatähtsuse tõus sai alguse 18. sajandil. Mäetööstus – raua, hõbeda ja vase sulatamine – nõudis palju puitu, mida looduslikud ja valikraietega laastatud metsad ei suutnud enam pakkuda. Nii tekkis vajadus metsapuude kasvatamiseks. Seega sai mäetööstuse arengutuules alguse uus majandusharu – metsamajandus.

Võtmeliigiks raiealade metsastamisel sai kiirekasvuline ja väärtusliku puiduga kuusk, mida on tänaseks puhtpuistutena kasvatatud kohati juba kolm põlvkonda. Hoogsalt rajati kuusekultuure 19. sajandil, kuid ka Teise maailmasõja järgsed sõjakahjude korvamiseks tehtud niinimetatud reparatsiooniraiete alad kultiveeriti kuusega. Istutati mitte ainult põliskasvualadele, mis Harzi ja Maagi mägedes asuvad näiteks kõrgemal kui 600–700 meetrit üle merepinna, vaid ka madalamale, samuti riigi edela- ja lääneosas, kus looduslikult kuusk ei kasvanud. Puhtkuusikud vanuses üle 60 aasta on sobivaim sigimispaik kuuse-kooreüraskile.

Kuuse osatähtsus on viimase paari sajandi jooksul märgatavalt kasvanud teisteski Kesk-Euroopa maades. Tšehhimaal on näiteks kuuse osakaal metsa koosseisus tänapäeval 50%, looduslikele tingimustele vastavalt oleks see vaid 11% [2].

Austria metsades on kuuse osatähtsus tagavara järgi 60,4 ja pindala järgi 49,2% [25]. Üraskikahjustused Austrias ületasid 2018. aastal viis miljonit kuupmeetrit [10].

300 aastat jätkusuutlikku metsandust

Metsased Maagi mäed Saksimaa lõunaosas Böömimaa (Tšehhi) piiril ning Harzi mäestik Kesk-Saksamaal praeguse Saksi-Anhalti ja Alam-Saksi lii-

dumaa piirilal on Saksamaa mäetööstuse, aga ka metsanduse häll.

Aastal 1713 (teine trükk 1732) ilmus Leipzigi mäepealiku (*Oberberghauptmann*) Hans Carl von Carlowitzi raamat „*Sylvicultura oeconomica*” [3]. Euroopa esimeses täielikult metsandusele pühendatud raamatus on juhised metsapuude kasvatamiseks, ülevaade metsakahjustustest ja esmakordselt esitatakse idee jätkusuutlikust metsandusest, pidades eelkõige silmas jätkusuutlikku puiduga varustamist. Hiljem lisandus sellele looduskaitseline aspekt. Seega on Euroopa jätkusuutlikul metsandusel rohkem kui 300aastane ajalugu, mille tähistamiseks anti välja ka selle teose uus, tänapäevasesse saksa keelde ümberpandud trükk [28].

Selleks et jätkusuutlikku metsandust arendada, oli vaja haritud metssaametnikke. Wernigerodes, Kesk-Saksamaal metsaste Harzi mägede jalamil, avati aastal 1763 esimene metsanduslik ametikool (*Meisterschule*).

Surnud puud pakuvad elupaika vastavalt kõdunemise astmele järjest uutele putukaliikidele ja teistele organismidele.

1770. aastal asutati metssaakadeemia Berliinis, 1780 alustati metsandusloengutega Göttingenis ja 1785 avati Thüringis Zillbachis metsakool, millest hiljem kujunes kuulus Tharandti metssaakadeemia [17].

Meiegi tänavu oma 100. aastapäeva tähistav akadeemiline metssaharidus on suuresti tuginenud Saksamaa jätkusuutliku metsanduse traditsioonidele.

Muutused metsa majandamise ja üraskitõrje strateegias

Lisaks kliimamuutusele ja sobiva toidubaasi – vanade kuusikute – olemasolule mõjutab üraskite sigimist ka otsene inimtegevus (või tegevusetus). Šveitsi teadlane Beat Forster [5] toob siinkohal välja viimastel aastakümnetel aset leidnud muutused metsa

majandamise ja üraskitõrje strateegias. Logistilistel, majanduslikel ja ökoloogilistel põhjustel jääb metsa üha enam üraskitele sigimiseks sobivat materjali, mis koosmõjus ilmastikutingimustega on võimaldanud kuuse-kooreüraski arvukusel tõusta kõrgemale kui kunagi varem.

Samas pööratakse vähem tähelepanu üraskikahjustuste ennetamisele ja nende arvukuse piiramisele (näiteks värske tormikahjustuse ja toore metsamaterjali eemaldamine metsast, üraskite asustatud puude õigeaegne väljaraie). Alates 1990. aastatest on näiteks Austrias ennetavate metsakaitseabinõude rakendamine järsult vähenenud, sest järjest vähem on nii era- kui riigimetsades ametis asjatundlikku metsakaitsepersonali [11].

Rahvuspark – üraskite sigimispaik?

Kui riigi- ja erametsades üritatakse üraskite arvukust metsakaitse- te meetmetega vaos hoida, siis teist-

sugune on olukord looduskaitsealadel ja rahvusparkides. Iseenesest pole ju midagi halba selles, et loodusel lastakse toimida omasoodu. Surnud puud pakuvad elupaika vastavalt kõdunemise astmele järjest uutele putukaliikidele

ja teistele organismidele. Paraku ei püsi aga metsa hukkumise vallandanud üraskid kaitseala piires, vaid levivad ümbritsevatele aladele, sealhulgas majandatavatesse riigi- ja erametsadesse, mis tekitab metssaomanikele tõsisemaid probleeme.

2012. aastal korraldati Freiburgi ülikoolis nõupidamine rahvusparki kui üraskite sigimispaiga teemal, kus käsitleti üraskiprobleemi nii metssaomanike ja -majandajate kui ka looduskaitse seisukohast.

Looduslikud tingimused on rahvusparkides erinevad, mistõttu on neis ka üraskiprobleemile lähenetud mõnevõrra erinevalt. Pikaajalised kogemused üraskikahjustustega toimetulekuks on Baieri metsa rahvusparkis. „Kahjustused peavad olema!” deklareeriti seal paarkümmend aastat taga-

Foto: Kaljo Voolma

Hukatuslik käigumuster.

si. Suur osa vanu kuusikuid küll kuivas, kuid enamasti tekkis järgnevatel aastakümnetel üsna hea looduslik uuendus ja vanad kuusikud asenduvad pikkamööda noore metsapõlvaga.

Schwarzwaldi rahvuspargis on ürasekite leviku piiramiseks ümber kaitsealuse ala moodustatud 500 meetri laiune puhvertsoon, kus rakendatakse ürasekitõrje meetmeid, eelkõige asustatud puude raiet [16, 26].

Seevastu eriti tugeva ürasekirünnaku alla sattunud Harzi rahvuspargis ei tehta midagi. Nende meelest peavadki kuused kaduma ja asenduma lehtpuudega, ürasekid lihtsalt kiirendavad seda protsessi.

Harzi mägedes on looduslikult kuni 700 meetri kõrguseni üle merepinna domineerinud pöögimetsad, 700–800 meetri kõrgusel pöogi-kuuse segamets ning 800–1000 meetri kõrgusel kuusikud kase, pihlaka, pajude ja teiste lehtpuude lisandiga.

Viimase paari sajandi vältel on aga rajatud palju kuusekultuure, mida

nüüd plaanitakse asendada lehtpuudega. Alates 2009. aastast on Harzi rahvusparki istutatud 4,3 miljonit pööki, et asendada kuuse puhtpuistatud looduslähedasema ja stabiilsema segametsaga [33].

Schierke linnakese (ametlikult alates 2009. aastast Wernigerode linn-osa) linnapea muretsseb hotellipidajate ja teiste loodusturismiga seotud ettevõtjate pärast – 220 000 ööbimist aastas on 700 elanikuga linnakesele eluliselt oluline teenistus. Turismiettevõtjad kardavad, et ürasekirüüste võib külastajad rahvuspargist eemale peletada ja sissetulekutele lõpu teha [18]. Nende makstud maksudest aga peetakse muuhulgas üleval nii rahvusparki kui ka kogu looduskaitseüsteemi.

Kui minevikus oli piirkond suletud Ida- ja Lääne-Saksamaa vahelise piiritsooni tõttu, siis tänaseks on paljud matkarajad kinni pandud ürasekikahjustuse tõttu – kuivanud puude oksad ja tüved murduvad juba kerge tuulega

ning on matkajaile eluohtlikud [20]. Rahvuspark on piirdunud vaid hoiatavate tahvlite ülespanemisega.

Maantee ja Brockeni mäele (Harzi kõrgeim mägi, 1141 meetrit) viiva kitsarööpmelise raudtee ääres on puud turvalisuse kaalutlusel langetatud ning samasse lamama jäetud. Asjatundjate hinnangul pidavat nende kõdunemine aega võtma kuni 120 aastat. Lisaks on kuivanud mets äärmiselt tuleohtlik.

Ürasekikahjustuse tulemusena hukkunud metsas muutub veerežiim, suureneb nitraatide sisaldus vooluveetes ja süsihappegaasi eritumine puidu lagunemisel. Nagu torm ja metsatulekahju, muudab ka kuuse-kooreürask maastikku ja seda väga pikaks ajaks.

Olukorraga rahvuspargis ei ole rahul kohalikud elanikud, loodusturismiga tegelevad ettevõtjad ja turistid. Ega mets kao, lohutavad rahvuspargi esindajad, ta on vaid muutumas looduslikumaks, „uue metsikuse suunas“ (*Wald im Wandel zur neuen*

Üraskikahju Taevaskojas.

Tormi- ja üraskikahjustused Saksamaal Harzi rahvuspargis.

Wildnis). See muutumine võtab aga aega mitu inim põlv.

Üraskitõrje majandusmetsas

Harzi rahvuspark (pindala ligi 25 000 hektarit) hõlmab vaid 10% kogu Harzi mägisest metsapiirkonnast. Üraskikahjustused on tabanud piirkonna era- ja riigimetsi, kus tehakse nii sanitaarraieid üraskite tõrjumiseks kui ka kahjustatud puidu päästmiseks. Metsamaterjali pakkumise üleküllus ja kahjustatud puidu kvaliteedi langus on viinud puidu hinnad alla, mistõttu metsaomanikud kannavad suuri kahjusid.

Üraskitõrje seisukohast on oluline värselt asustatud puude õigeaegne metsast eemaldamine (või koormine) enne, kui üraskite noor põlvkond sealt välja lendab. 2019. aastal oli üraskipuude koormiseks Harzis ja mujalgi Saksamaal appi kutsutud koguni Bundeswehri sõdurid [12].

Õige aeg üraskipuude raiumiseks on siis, kui koore all on üraskite munad, tõugud või nukud [22]. Puud on sel ajal alles rohelised ega ole eemalt vaadates tervetest eristatavad. See asjaolu on toonud veel ühe takistuse üraskitõrjel – asjatundmata keskkonnaaktivistide protestilai-

ne. Saksamaal pole see probleem siiski nii terav kui näiteks Poolas [1], ilmselt on sakslaste teadmised loodusest, sealhulgas üraskite ökoloogiast veidi paremad. See, et üraskite tõrjumisel ei ole abi kuivanud puude raie, oli Saksamaal teada juba 18. sajandi algul [14].

Riigi toetused metsaomanikele

Saksamaa põllumajandusministri Julia Klöckneri, kelle haldusalasse ka metsandus kuulub, sõnul on üraskikahjustused osutunud suuremaks kui esialgu arvati, ulatudes 180 000 hektarini. Ministri sõnul tuleb metsad taastada ja kliimamuutusteks paremini ette valmistada. Selleks loodetakse keskvalitsuselt saada 547 miljonit eurot erakorralist abi, millele lisanduvad liidumaade valitsuste toetused. Kokku plaanitakse üraskikriisi lahendamiseks 800 miljonit eurot riigiabi järgmise nelja aasta jooksul [27].

Kuidas seda kasutada, selle üle veel arutatakse, kuid ennekõike tuleb kahjustatud puud metsast kiiresti eemaldada, et piirata üraskite sigimist. Metsa ei tohiks aga päris lagedaks teha, vaid jätta osa puitu kõdunema liigirikkuse säilitamiseks.

Ajakirja Spiegel veebiportaal refereerib 2019. aasta septembris toimunud metsanduslasel kriisinõupidamisel kõneldut: leevendatakse piiranguid metsaveokite liikumisele; antakse luba rohkem küttida metskitsi ja hirvi, et seeläbi vähendada metsakahjustusi uuendatavatel metsaaladel ja noorendikes ning tõhustatakse metsakahjurite seiret.

Minister Klöckner kutsus üles vältima asjatuid ideoloogilisi vastasseise. Valitsuse eesmärk ei ole kahjude hüvitamine, vaid aidata kaasa kliimamuutustega kohanemisel. Metsaomanike esindajate sõnul on riigi toetus küll esimene abistav samm, kuid seda on liiga vähe, et korvata kahju ja lahendada probleemi.

Keskkonnaminister Svenja Schulze rõhutas, et metsad tuleb muuta monokultuuridest „stabiilseteks kliimametsadeks”, mis taluvad paremini nii põuda kui ka vihma. Puud peavad

olema suured ja vanad – see on õige viis metsa kasvatamiseks, mida riik toetab, vahendab Spiegel keskkonnaministri sõnu. Puud saavad suureks kasvada ja vanaks saada üksnes siis, kui üraskid seda protsessi enneaegselt ei katkesta. Metsa kliimasõbralikuks muutmine on mammutülesanne, mis nõuab aega ja märkimisväärselt rohkem tööjõudu – metsandussektoris olevat vaja juurde 11 000 töötajat.

Kuused ja kuuse-kooreürask on elanud koos aastatuhandeid, ammu enne kui nende ellu sekkus inimene. Aga ka koos inimesega võib see kooselu jätkuda, kui me targalt tegutseme. 🌲

Kirjandus

1. Olivier Bault. 2017. How the European spruce bark beetle destroys the Białowieża forest in Poland with the support of environmentalists and of the European Commission. – Visegrád Post, December 12.
2. Pavla Bortlova. 2019. Bark beetle in the Czech Republic. – International workshop Problem of bark beetles – the search for operational solutions. Pokljuka, Slovenia, May 16.
3. Hans Carl von Carlowitz. 1732. *Sylvicultura oeconomica*, oder Haußwirthliche Nachricht und Naturmäßige Anweisung zur Wilden Baum-Zucht. Zweyte und mit einem Dritten Theil von Julio Bernhard von Rohr vermehrte Auflage. Leipzig.
4. Der Wald in Deutschland. 2018. Ausgewählte Ergebnisse der dritten Bundeswaldinventur, 3. Aufl. – Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft. Berlin.
5. Beat Forster. 2006. Climate change and management change: the response of forest insects in Switzerland. – György Csóka, Hirka Anikó, Agnes Koltay (eds.). Biotic damage in forests. Proceedings of the IUFRO (WP 7.03.10) Symposium held in Matrafüred, Hungary, September 12–16, 2004, pp. 41–53.
6. Mathieu Foulkes. 2019. Germany's climate-stressed trees face 'catastrophe' as bugs attack. – Phys.org, September 25.
7. Ruth Fraňková. 2019. Report says 50 percent

of Czechia's forests are threatened by bark beetle. – Radio Prague International, Oktober 8.

8. Jean-Claude Grégoire, Kenneth F. Raffa, Staffan Lindgren. 2015. Economics and politics of bark beetles. – Fernando Vega, Richard Hofstetter (eds.). 2015. Bark beetles: biology and ecology of native and invasive species. – Elsevier, Academic Press, Amsterdam, pp. 585–613.
9. Reese Halter. 2011. The insatiable bark beetle. – Rocky Mountain Books, Victoria, Vancouver.
10. Gernot Hoch, Bernhard Perny. 2019. Die anhaltende Borkenkäfer-Kalamität in Österreich. – BFW Praxisinformation, 49: 18–21.
11. Gernot Hoch, Christian Tomiczek. 2013. Forstschutz: Der Winter ist vorbei – raus in den Wald. – Bauernzeitung, 11: 5–6.
12. Franziska Höhn. 2019. Soldaten bekämpfen Borkenkäfer im Harz. – Nordwest Zeitung, September 25.
13. Martin Jendrischik. 2019. Waldsterben 2.0: Walдарbeiter kämpfen gegen Sturm, Trockenheit, Hitze und Käfer. – Cleantalking, Oktober 16.
14. Johann Friedrich Judeich, Hinrich Nitsche. 1895. Lehrbuch der mitteleuropäischen Forstinsektenkunde. – Bd. 1. Paul Parey. Berlin.
15. Camilla Kohrs. 2019. Waldsterben. Hilfe für die Bäume. – Süddeutsche Zeitung, September 25.
16. Dominic Körner. 2019. Pufferzone im Nationalpark Schwarzwald umfasst vier Millionen Bäume. – Badische Neueste Nachrichten, April 30.
17. Hansjörg Küster. 1998. Geschichte des Waldes: Von der Urzeit bis zur Gegenwart. – Verlag C. H. Beck. München.
18. MDR. 2019. Hält Borkenkäfer Gäste vom Nationalpark Harz fern? – Mitteldeutscher Rundfunk, Juli 10.
19. NABU 2016. Der Brotbaum der Forstwirtschaft. Naturschutzbund Deutschland.
20. Jonas Napa. 2018. Nationalpark Harz Borkenkäfer Irrsinn. YouTube, Oktober 8.
21. Andrew Nikiforuk. 2011. Empire of the beetle: How human folly and a tiny bug are killing North America's great forests. – Greystone Books. Vancouver, Toronto, Berkeley.
22. NW-FVA. 2015. Integrierte Bekämpfung rindenbrütender Borkenkäfer. – Praxis-

Information, Nr. 1, April. Nordwestdeutsche Forstliche Versuchsanstalt (NW-FVA), Abteilung Waldschutz, Göttingen. 31 S.

23. Siegfried Prien (Hrsg.). 2016. Ökologischer Waldschutz. – Für eine biozidfreie Waldwirtschaft. Ulmer, Stuttgart.
24. Hillary Rossner. 2015. Metsi õgiv putukas. – National Geographic Eesti, 4(43): 64–81.
25. Klemens Schadauer, Alexandra Freudenschuss, Thomas Ledermann, Georg Kindermann. 2019. Gefährdete Fichtenstandorte: Modelle, Zahlen, Fakten. – BFW Praxisinformation, 49: 3–7.
26. Sven Sonnemann, Reinhold John, Horst Delb, Matthias Schmitt, Jörg Ziegler. 2017. Borkenkäfer-Management im Nationalpark Schwarzwald. – AFZ-Der Wald, 3: 34–38.
27. Spiegel. 2019. Geschädigte Bäume. Regierung stellt 800 Millionen Euro für Rettung des Waldes in Aussicht. Spiegel Wissenschaft. September 25.
28. Harald Thomasius, Bernd Bendix. 2013. *Sylvicultura oeconomica*. Transkription in das Deutsch der Gegenwart. – Verlag Kessel, Remagen-Oberwinter.
29. Kaljo Voolma. 1997. Üraskid: kas metsakahjurid või osake looduse liigirikkusest? – Eesti Loodus, 6: 234–236.
30. Kaljo Voolma. 2002. Vaid osa üraskitest on metsakahjurid. – Eesti Loodus, 5: 16–19.
31. Kaljo Voolma. 2006. Enneolematu üraskirüüste Kanada männikutes. – Eesti Mets, 2: 32–37.
32. Kaljo Voolma, Tiit Nilson, Enn Pilt. 2014. Okkalainelane Euroopas, Saaremaal ja satelliidipildil. – Eesti Mets, 2: 38–43.
33. Alexander Walter. 2019. Wie der Harzwald stirbt. – Volksstimme.de, August 6.
34. Beat Wermelinger. 2017. Insekten im Wald: Vielfalt, Funktionen und Bedeutung. – Haupt Verlag, WSL, Bern, Stuttgart, Wien, Birmensdorf.
35. Moritz Willkomm. 1864. Die Insectenverheerungen in Ostpreussen und die durch dieselbe herbeigeführte Umgestaltung der Ostpreussischen Forsten und ihrer Bewirthschaftung. – Jahrbuch der Königl. sächs. Akademie für Forst- und Landwirth zu Tharand, Bd. 16: 161–215.
36. Thomas Wohlgemuth, Anke Jentsch, Rupert Seidl. 2019. Störungsökologie. – Haupt Verlag, Bern.

Tark ennetab Üraskipüünis ja feromoon

-10% sooduskoodiga "kuusk"!
Pakkumine kehtib 31. juunini!

www.metsatarvikud.ee
info@metsatarvikud.ee
Tel. 5648 4868

Kuuse-kooreürask, kuuskede kuivataja

Vahur Sepp

Viimasel paaril aastal on Eesti metsaski „tegijaks” saanud kuuse-kooreürask. Raiesmike servades ja puistute lõunapoolsetes äärtes võib siin-seal silmata gruppiti kuivanud kuuski. Tegemist on enamasti keskealiste või vanemate puudega. Kindel märk sellest, et siin on kuuse-kooreüraskid mullu või mõnel varasemal aastal elutsenud.

Kaks aastat tagasi kurtis tuttav talumees oma uhke, Raekoja platsile jõulupuuks sobiliku õuekuuse terve üle ja kutsus diagnoosi panema. Selleks ajaks oli kogu uhkus aga kadunud – pruunistunud okkad pudenesid ja ees ootas paratamatu kuivamine. Lähemalt uurides tuli välja, et süüdlaseks on kuuse-kooreürask.

Algas detektiivitöö – kust ürase sinna ilmus, kui lähima nakatunud kuusikuni oli kilomeetri jagu maad?

Selgus, et talumees oli maikuus metsast koristanud sügistalviseid tormiheiteid. Kuna tal kümmekonda tihumeetrit kuusepalki ei õnnestunud kohe saekaatriisse viia, ladustas ta need kodaia äärde.

Õnnetuseks rajasid samal ajal kuusekoore all üraseid hauet. Sellega valmis saanud, lahkusid vanamardikad haudepuult ja asusid sõsarhaude rajamiseks otsima uut puud. Kuna lähikonnas peale õuekuuse muud sobilikku polnud, siis seda kollektiivselt rünnatigi.

Terve puu suudab end enamasti putukate eest kaitsta. Paljud ründajad hukuvad vaiguerituse tõttu. Kui aga ürase arvukus ületab puu kaitsevõime, võivad putukad.

Mälu värskenduseks otsustasin kirjanduse vahendusel lähemalt uurida kuuse-kooreüraski bioloogiat. Õnneks on meil hulganisti spetsialis-

Foto: Aive Sepp

Loo autor üraseid järgitud kuuse juures.

te, kes tunnevad nende tegelaste elu põhjalikult. Tuntumad neist on näiteks Eino Laas, Heino Õunap, Urmas Tartes, Kaljo Voolma.

Kuigi metsamehed tunnevad seda silinderja kehakujuga kuni 5,5 millimeetri pikkust tumedat värvi mardikat hästi, pole paha mõnda asja siin üle korrata.

Näiteks seda, millal putukas sigib, sest just selle järgi tuleb teha otsuseid ürasekikahjustuste ärahoidmiseks.

Tõugukäigud hukutavad puu

Enamasti pinnases talvitunud ürase hakkab tegutsema tavaliselt mai algul, kui päevane õhutemperatuur on tõusnud 15–20 °C juurde ja pinnase pealmine kiht on vähemalt 10 °C. Varajasel soojal kevadel võib lendlus alata juba aprillis.

Isasmardikad otsivad sobiva puu, närivad sinna sisenemisava ja rajavad koore alla paaritumiskoja. Samal ajal eritavad nad kogunemisferomooni. Sõnum on ühene: „Leitud asustamiseks ja järglaste kasvuks!”

Kuuse-kooreüraskid, olgu nad siis emased või isased, kes sellise teate

saavad, kiirustavad kohale. Kui mardikaid on palju ja tekib ruumikitsikus, rünnatakse ka läheduses kasvavaid terveid puid.

Isane kuuse-kooreürask peab mitut naist. Paarituskotta siseneb kuni neli emast mardikat, enamasti siiski kaks-kolm. Iga paarunud emane närbib koore alla piki tüve emakäigu, mille servadesse ta muneb kuni kuuskümme muna.

Munast koorunud vastsed söövad risti emakäiguga koore alla vastsekäigu. Mida priskemaks muutub valkja keha ja pruunika peaga tõuguke, seda laiem saab käik. Need lõikavad läbi puu juhtsooned, mida mööda toitained liiguvad, ja puu hakkab kukkuma. Käik lõpeb laiendi ehk nukuhälliga, kus mardikate järglaskond nukkub.

Noormardikate koorumisaeg oleb ilmast. Enamasti on see juuni lõpus. Varasel ja soojal kevadel toimub vanamardikate lendlus varem ja noormardikad võivad ilmavalgust näha juba juuni keskel. Sellistel aastatel võib kuuse-kooreüraskitel areneda teine põlvkond.

Viimastel aastatel ongi sedamoodi läinud. Koorunud mardikate lendlus ja uute kuuskede asustamine leiab aset juulis, vahel ka augustis.

Mis nende järglastest edasi saab, on järele ilmast. Pika ja sooja sügise korral haue koorub ja valmikud lähevad pinnasesse talvituma. Miinuskraadide saabudes hukuvad koore alla jäänud munad, vastsed, nukud ja hiljuti koorunud kollakad mardikad paratamatult, kuid pehmelt, ilma pakaseta talvel võivad teise põlvkonna mardikatest mõned seal isegi edukalt talvituda.

Mitte kõik juunis koorunud mardikad ei anna järglasi samal aastal. Septembri alguses poevad nad pinnasesse talvituma ja kevadet ootama.

Foto: Vahur Sepp

Järgatud ja üksteise otsa laotud kuustüved pole õiged püünispuud, pigem püünismaterjal, sest päike paistab vaid pealmistele külgedele ja vähesed üraskid leiavad seal asupaiga.

Ka kevadel haude rajanud vanamardikad ei pruugi jääda niisama „passima”, nad võivad otsida asustamiseks uue puu ja rajada mai teisel poolel või juunis uue, niinimetatud sõsarhaude.

Mitte üksnes raiudes

Tänavu jäi talv saabumata. Pikale veninud sügis muutus märkamatuks varakevadeks ja vindus kaua. Arvestatav soojalaine saabus mai algul.

Neljandal mail käisin metsas üraskite kevadisi toimetusi uurimas, kuid ei leidnud neist siis veel märkigi.

Küll leidsin rikkalikult elu ülemöödunud talvel raiutud langile jäetud mõne kuusenoti koore alt – teise põlvkonna kuuse-kooreüraskid olid edukalt talvitunud, aga enamasti alles tardunud olekus. Otsene päikesevalgus soojendas neid kiiresti ja ärksamad tõusid varsti lendu. Kui ilm teadeti uskuda, siis on meie maa suur ja lai ning lõunapool võis lendlus varem pihta hakata. Minu jutt käib Peipsi ääres asuva Ida-Eesti kohta.

Inimesel on kombeks jaotada meid ümbritsevaid olendeid kasulikeks ja

kahjulikeks. Umbes nii, et ürask halb ja tema sööja hea. Looduses on kõigel oma koht ja mingil imelisel moel suudab ta erinevate liikide vahel säilitada tasakaalu. Erandiks inimene, kes „paati” kõigutab ja sekkub jõuliselt looduse mehhanismidesse.

Kaitsealustes metsades, kus on otsustatud, et inimene tema kasvukäiku vahele ei sega, tulekski seal toimuv jätta ökosüsteemi enda mureks. Nii nagu läheb, nii ongi õige. Meie ainult arvame teadvat, kuidas peaks olema.

Majandusmetsas on lood teised. Enamasti oleme seal toimuvale ise kaasa aidanud ja ise peame vead parandama.

Oluline on soosida üraskitest toituvaid röövputukaid ja parasitoide. Nemat talvituvad üraskite kuivatatud puude koore all. Sama puud võivad nad kasutada ka järgmisel talvel. Kuni kuivanud kuusel püsib koor, ei tohi teda langetada, sest muidu hävib ka üraski vaenlase elupaik.

Metsas, kus on vaja üraskikahju ärahoidmiseks raiet teha, valitakse üraski püünispuuks allajäänud või

vigastatud, samuti tormiheidatud murtud kuuski eelmise aasta üraskikolde läheduses. Need langetatakse märtsis-aprillis, laasitakse, kuid ei järgata. Hea, kui tüvi jääb maast lahti. Püünispuude arvuks võiks olla viiskümmend kuni sada protsenti eelmisel aastal rüüstatud puudest.

Järgatud ja kobarasse laotud kuusmaterjal püünispuudeks ei sobi, sest päikesevalgus ulatub vaid pealmistele külgedele ja vähesed üraskid leiavad seal asupaiga.

Pärast seda, kui üraskid on püünispuudes haude rajanud, tuleb need nädala või kahe jooksul välja vedada ja kohe saagida. Kui seda pole võimalik teha, siis kohapeal koorida. Metsavahi pojana mäletan, kuidas käisin isal abis seda tegemas. Koorisime veoauto koormapresendi peal. Koored matsime või kui ilm lubas, siis põletasime.

Kuulen juba küsimust: „Kust võtta selleks tööjõudu?”

Vastu võiks küsida, et kust võeti varasematel aegadel? Kui tahame teret ja elujõulist metsa kasvatada, siis tuleb probleemidega tegelda. 🍷

Noorendikud kui paljude lindude meelispaigad

Karl Adami

Kuna noorendik pakub paljudele elusolenditele varjet ja seal leidub sageli toitu lademetes, võib lehtede ja okaste tagant kostuda mitmekesist linnulaulu.

Punarinind on üks neist värvulistest, kes armastab noorendikes pesitseda.

Noorendik võib pakkuda üllatusi neilegi, kes metsalinde enam-vähem tunnevad. See on hea paik näiteks lehe- ja põõsalindude vaatlemiseks.

Nii nagu ikka, on meie kliimas hiliskevad ja suvi põhiline aeg, mil linnud järelkasvu eest hoolt kannavad, sest just siis leidub enim nokaesist. Valdava osa noorendikes toimetavaid tiivulisi pesitseb aprillist juunini, kuid leidub neidki, kes võivad teist kurna kasvatada suisa augustis. Näiteks punarinna (*Erithacus rubecula*), võsaraadid (*Prunella modularis*), käblikud (*Troglodytes troglodytes*) ja väikelehelinnud (*Phylloscopus collybita*).

Noorendik ongi enamasti väikeste värvuliste paradiis, kus lisaks punarinnale, võsaraadile ja käblikule võib kohata väga häälekat käosulast (*Hippolais icterina*), rohevinti

(*Chloris chloris*) ning lehe- ja põõsalinde, samuti liike, keda esmapilgul sellisest keskkonnast ei ootakski, näiteks leevikest (*Pyrrhula pyrrhula*), kes eelistab kuusenoorendikke.

Lehe- ja põõsalinnud

Ühel maikuisel öhtul, mil veel joovastavat toomingalõhnagi õhus lendles, liikusin üle kuiva raiesmiku siidisabade (*Bombycilla garrulus*) järel, kes olid tagasiteel põhja otsustanud teha just selles nurgas väikese vahepeatuse. Need kauni kuuega linnud jäid mul tol öhtul jäädvustamata, kuid minu kõrvu kostus kõrvalolevast noorest lepa-kuuse-kase segametsast, mis hooldust veel näinud polnud, rõkkav laul. Kuna selleks öhtuks polnud mul rohkem plaane, otsustasin esitajatega tutvuda.

Valju lauluga kostitasid mind nii

väike- (*Sylvia curruca*), pruunselg- (*Sylvia communis*) kui ka mustpeapõõsalind (*Sylvia atricapilla*). Viimati mainitud olin enne seda kohtumist näinud valdavalt alusmetsaga vanemates lehtpuupuistutes, kus nende arvukus ongi suurem kui metsanoorendikes. Roheliste lehtede keskel ei jäänud mul kuulmata ka väike- (*Phylloscopus collybita*) ja salulehelind (*Phylloscopus trochilus*).

Kuna nemad ei vaevu laulu esitamiseks puu tippu või mõnele väljaulatuvale oksale tõusma, nagu seda teevad näiteks rästad (*Turdus*), tuli mul lauljaid hääle järgi tuvastada. See keskkond on linnuhäälte tundmise osas paras proovikivi, kuid vahel võib lisaks häälele siiski ka sulelisi vilksamisi silmata, sest nii mõnedki elanikud kontrollivad rohelistes labürintides eksleja üle.

Väike-lehelinnu „lehmälüpsmist” kostab nii aias, põlismetsas kui ka metsanooredikes.

See eriilmeline noorendik, kus tihedamad nurgad vaheldusid väikeste lagedate lapikestega, suisa kubes lindudest. Vahepeal sattusin lausa mitmete piiramisrõngasse ja juhtusin hetkele, mil südikas väike-lehelind otsustas veidi suurema salu-lehelinnu enda maalapilt minema kupatada. Pool tagaajamisest jäi mõistagi lehtede varju.

Toitu – putukaid – leidub selles elukeskkonnas palju, kuid iialgi ei või kindel olla kauaks, mistõttu on lindude jaoks oluline paika panna piirid.

Salu- ja väike-lehelind võivad lisaks noorendikele pesitseda ka põlismetsas või koguni koduaia serval, seega pole see nende ainus valik. Siiski ei tasu arvata, et kõik meie lehelinnud hea meelega selle keskkonna poegade kasvatamiseks valivad. Näiteks mets-lehelind (*Phylloscopus sibilatrix*) eelis-

tab pigem vanemaid puistuid ja eriti meeldib talle alusmetsa olemasolu; nõlva-lehelind (*Phylloscopus trochiloides*) valib koduks nõlvadel või jõeorgudes kõrguvad, veidi vanemad segametsad.

Kõik meie lehelinnud rajavad pesa üsna maadliki. Kerajaid pesi, kus pojad sees, võib väike-lehelinnu puhul veel augustiski kohata.

Enamasti sulanduvad need punutud hällid keskkonda nagu valatult ja jäävad tavaliselt märkamatuks.

Pesadele olen sageli juhtunud siis, kui kulu või hooldusraiate järel maha jäänud kuivade puude-okste keskel kõnnin. Sellises keskkonnas ei pääse ka röövloomad helitult liikuma.

Tihe noorendik pakub toidupoolist isegi sügise alguses. Just siis võib kohata rohkelt noorlinde, kes enne pikka rännet rasvavarusid koguvad ning mõnikord ka kõlalt ebakindla ja

lühikese laulujupi valla päästavad. See on võrdlemisi turvaline paik, kus toimetada, kuna näiteks suuremad röövlinnud sinna vähese manööverdamisvõimaluse tõttu ei mahu.

Põõsalinde ei oskakski mujalt otsida kui põõsastest või tihedatest puistutest. Nende põõsastes märkamine on vast kõige hõlpsam siis, kui lehed pole jõudnud end veel lahti pakkida.

See aeg, mil põõsalinnud on juba kohal, aga põõsad pole veel lopsaka lehevammusega, on üürrike. Enamasti me kauni lauluga linde ei näe, sest nende sulestik jätab hallikaspruuni üldmulje ja selles puuduvad erksad värvid. Vaid mustpea-põõsalinnu emaslinnu peanuppu ehib punakaspruun mütsike.

Inimsilma jaoks võib Eesti põõsalindudest ehk kõige igavama sulestikuga end esitleda aed-põõsalind

Vörsaraat. Vörsas just mitte, aga noorendikus küll.

Kultuurmaastike servaaladel paiknevates noortes puistutes võib õige tihti kokku joosta kanepilinnuga.

Sarnase elupaigaga on ka salulehelind.

(*Sylvia borin*), kes lisaks aiale hea meelega ka noorendikes pesitseb. Ta on pea ühtlaselt pruunikashall, veidi heledama alapoollega. See ongi väidetavalt lisaks laulule hea määramistunnus, kuna nii üksluse välimusega värvulisi meil väga palju ei leidu.

Pöösälinnud pole küll arad, kuid hoiavad sellegipoolest inimesest veidi eemale. Pruunselg-pöösälind teavitab territooriumile tunginutest teisigi linde ja võib loodushuvilist pöösaste varjus pikalt saata. Vööt-pöösälind (*Sylvia nisoria*) aga võib inimest nähes lasta kuuldavale varblasetaolise täristava ärevushüüu.

Seniste kokkupuudete põhjal võin väita, et kõige külmemalt suhtub inimese lähedusse vististi väike-pöösälind, kellega olen tõtt vaadanud suisa poole meetri pealt. Ta on uudishimulik värvuline, kes noorendikes hoiab pigem okaspuude poole. Sarnaselt väike- ja salulehelinnule võib pöösälindegi kohata veidi vanemate metsade servaaladel. Kasuks tuleb tihedama alusmetsa või kuuskede olemasolu.

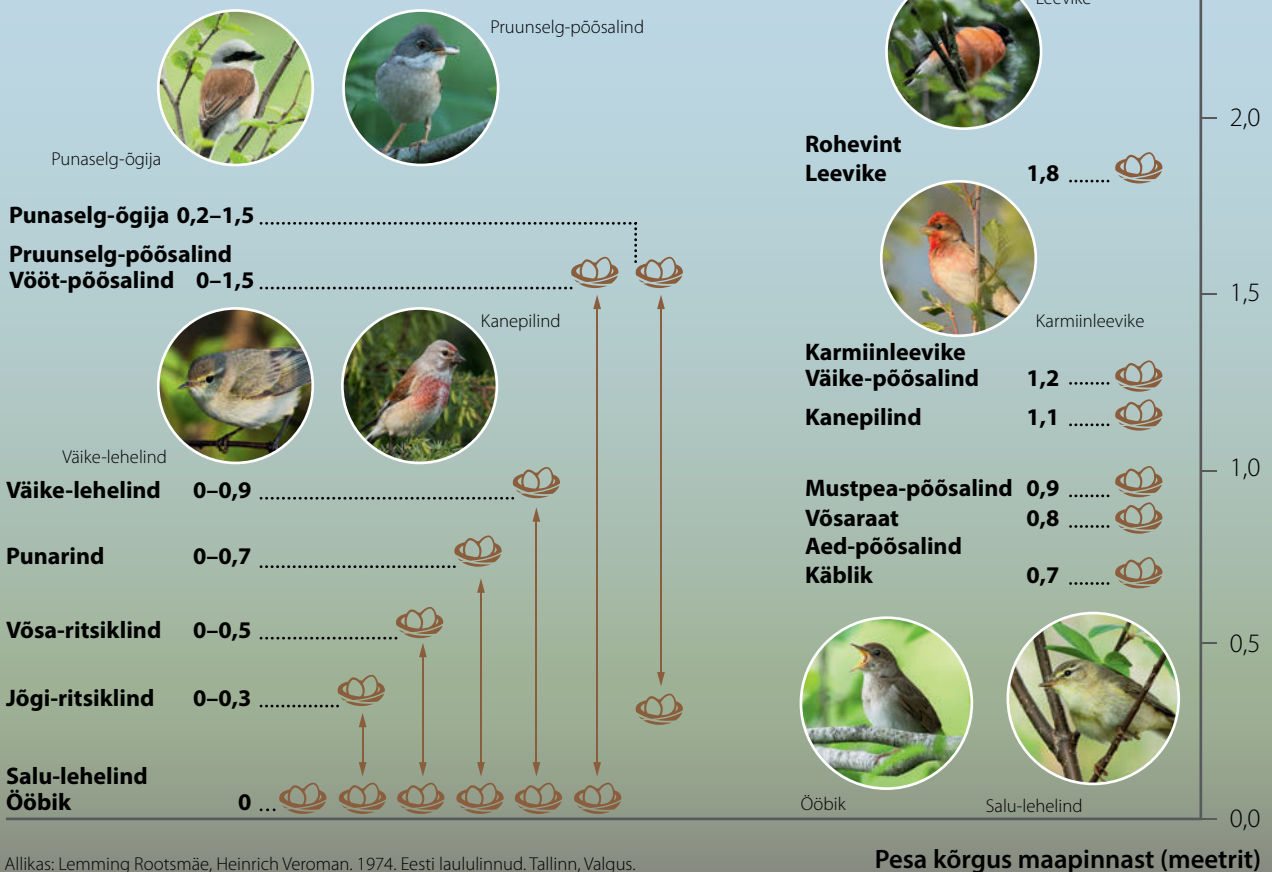
Noorendik pakub üllatusi

Kui ma aastaid tagasi nägin esimest korda karmiinleevikesi (*Carpodacus erythrinus*) kasenoorendikus, mille keskele mõned pajupöösad piki-tud, olin enam kui kindel, et nad on seda kõigest läbimas. Kuna uhkelt karmiinpunase sulestikuga isaslinde ja veidi tagasihoidlikuma pruunika rüüga emaslinde kogusid keset suvepäeva lehtede alumiselt küljelt röövikuid, sai selgeks, et neil on lähedal pojad sirgumas.

Esimesel korral olin üllatunud mõistagi seetõttu, et ei lootnud leida neid vintlasi keset suurt metsamaastikku paiknevat noorendikku. Mai keskpaigas saabuvaid karmiinleevikesi, kelle laulu võiks tõlgendada kui „ise oled idioot“, olin harjunud kohatama jõearsetes pöösastikes, lehtpuusaludes, niitudel ja suuremates aedades või parkides. Nüüd tean, et nad ilmutavad end ka noorendikes ja hõredamates lehtpuumetsades.

Sidrunkollase rüüga talvikestki (*Emberiza citrinella*) on paljud har-

Kui kõrgel linnud noorendikes pesitsevad?

Pesa kõrgus maapinnast (meetrit)

junud nägema laulu esitamas põldudevahelistel elektriliinidel, kultuurmaastikel paiknevates saludes või aianurkades, kuid üha sagedamini ilmuvad nad end ka raiesmikel ja noorendikes. Taolisesse elupaika kolib ta siis, kui raielangil juba veidi põõsaid ja puud leidub. Päriskes noorendikku talvike ei kipu tegutsema, kuid vastu lagedamaid alasid küll.

Mida vanemaks ja kõrgemaks puud metsas kasvavad, seda vähem on talvikesel ja karmiinleevikesel metsa asja. Näiteks latiealisse puisusse nad ei tiku, aga äärealadel, eriti vastu niite, olen neid sellegipoolest kohanud.

Nad ei ole tüüpilised metsalinnud, mistõttu ei tasu neid otsida keset laiuvat põlisaant. Samuti ei pruugi nad pesitseda puht okaspuunoorendikus, kus ainsamatki lehtpuud püsti pole.

Kui eelkõige lehtpuunoorendikesse satuvad jõgi- (*Locustella fluviati-*

lis) ja vösa-ritsiklind (*Locustella naevia*), võib sealt kostuda „ritsikalaulu“. Neile meeldivad veidi risused kohad, kus on tihedamalt toomingaid-pajusid, mis on raiejärgselt kasvama hakanud näiteks teatud viljakates või suisa liigniisketes metsatüüpides.

Mõlemad linnud on väga ettevaatlikud ja tegutsevad peamiselt lehes tikus. Laulmise ajal ilmuvad nad agati tihti nähtavale oksale, kuid juba ainuüksi lehesahina peale kukutavad nad end otsekui pommina maapinnale, rohu ja lehtede varju, et siis mööda maad turvalisse kohta siblida, või teevad väikese sööstlennu eemale. Sestap on neile tihedas noorendikus pea ilmvõimatu läheneda, hõlpsamalt läheb korda see mõnel luhal.

Ritsiklinnud on ühed vähestest, kes võivad ka pärast heinakuu algust, mil suur osa meie lindudest noka lõõritamiseks sulgeb, oma repertuaari edasi esitada. Nii mõnelgi aastal

võib seda omapärast siristavat laulu (mis igal ritsiklinnuliigil erinev) kuulda suisa augustini.

Vösa- ja jõgi-ritsiklind laulavad päeval ja öösel, kuid on ööbiku (*Luscinia luscinia*) kõrval ühed vähestest, kes oma lood valdavalt hämaras ette kannavad.

Ööbik võib samuti end sangleppade ja toomingatega kaunistatud noorendikus hästi tunda. Mõnel aastal, kui lehtpuusaludes või parkides ruumi ei jagu, kuuleb neid rohkelt noortes jõeäärsetes metsades laskutamas.

Sarnaselt ritsiklindudele meeldiks ööbikulegi, kui noorendikus leiduks veidi risu ja tihedamaid nurki, kus talle läheneja praksatuste või lehesahina tõttu kuulda oleks. See tuleb igati kasuks, kuna tegemist on lindudega, kes võivad end suisa pooleks tunniks laulma unustada, mille käigus võib tähelepanu hajuda.

Väikest mõõtu punaselg-õgija mahub kenasti noorendikus tegutsema. Suurel fotol punaselg-õgija saak.

Ööbik, öösooja tooja.

Karmiinleevike võib end näidata ka noorendikes.

Valvsust ei tohiks kaotada ka noorendike lagedamatel aladel ringi tormavad närilised, sest ialgi ei tea, millal kõrval oleva kase oksalt oht varitseb.

Suured röövlinnud noorendikku ei tikku, aga pisike röövlimaskiga punaselg-õgija (*Lanius collurio*) küll. Enamasti toimetab ta siiski avatud paikades, kuid pesa rajab ta sageli tihedasse nooremapoolsesse puistusse või põõsastikku. Taolises keskkonnas ringi liikudes ei tasu liialt ehmatada, kui mõne toki või oksa otsas turritab otsekui var-dasse topitud konn, mardikas, hiir või sootuks pisike lind. Punaselg-õgijal on nõnda kombeks vabaõhuita varusid koguda. Kui toitu on külluses, võivadki need varud toki otsas sügiseni päikeselööma kuivama jääda.

Kultuurmaastike servaaladel paiknevates noortes puistutes võib õige tihti kokku joosta aiastki tuttava kanepilinnuga (*Linaria cannabina*).

Kui teised noorendikes toimetajad tarvitavad valdavalt putukaid ja nende röövikuid, siis kanepilinnud on pea täielikult seemnetoidul. Isegi poegadele viivad nad pugus pehmen-datud taimeseemneid, millesse vaid mõni üksik putukas eksinud. Punase lauba ja rinnaesisega isaslind ning valdavalt pruunikas emaslind liiguvad pea kõikjal koos ja enamiku ajast veedavad maadligi seemneid otsides.

Olen tähele pannud, et neile sobivas noorendikus võiks olla rohkelt kuuski ja pisikesi lapikesi, kus rohttaimed mähkida saaks.

See, milliseid üllatavaid linde veel kohata võib, sõltub paljuski noorendiku asukohast. Näiteks olen keset tihedat männinoorendikku kohanud jäälindu (*Alcedo atthis*), kes kõrvaloleval jõel pesitses, ja väike-kärbse-näppi (*Ficedula parva*), kel olid noorendiku kõrval olevas vääriselupai-gas pojad kantseldada. Ent iga noorendikku sattunud lind ei pruugi seal pesa punuda. 🐦

Kirjandus

- Jaanus Elts, Andrus Kuus, Eerik Leibak. 2018. Linnuatlas. Eesti haudelindude levik ja arvukus. Tartu, Eesti Ornitoloogiaühing.

Hea metsaomanik,

Eelmisel aastal istutati erametsadesse
üle **14 miljoni** uue puu.

METSA UUENDAMISE TOETUSE

**taotlemiseks võta kohaliku metsaühistuga
ühendust enne jaanipäeva!**

Toetatakse:

- ▶ Maapinna ettevalmistamist (kuni 96 €/ha)
- ▶ Metsataimede soetamist ja istutamist (kuni 400 €/ha)
- ▶ Metsauuenduse hooldamist (kuni 96 €/ha)

Metsaühistute kontaktid leiad:

<https://www.eramets.ee/metsauhistute-kontaktid/>

Lisainfo toetuse kohta:

<https://www.eramets.ee/toetused/metsa-uuendamise-toetus/>

Metsa uuendamise meetmel on kaks toetusvoor – I vooru eelarve on 830 000 eurot ja taotlemiseks tuleb metsaühistuga ühendust võtta enne jaanipäeva. II vooru eelarve on 640 000 eurot, siis ootavad ühistud taotlussoove novembri keskpaigani.

Teodor ütleb, et suurte kendamatega saab teha hoopis teisi trikke kui väikestega. Keerukamate trikkide tarvis ta need endale meisterdaski.

Kendama kutsub meisterdama ja katsetama

Grethe Rõõm

Kuigi esimene kohtumine kogu maailmas laineid lööva osavusmänguasja, kendamaga, jättis Võrumaa koolipoisi Teodor Noore külmaks, meisterdas ta nüüd endale hiiglaslikud kendamad. Selleks, et harjutada veelgi keerukamaid trikke.

Rõuge külje all Sännas tegutseva Leiutajate külakooli tiseritoas annab 14aastane Teodor oma hiiglaslikule kendamale viimast lihvi.

„Esimest kendamat tegin viis korda – küll ei sobinud jupid omavahel kokku, küll tuli mingi muu viga sisse. See õpetas rohkem planeerima. Kui nüüd neid suuri kendamasiid tegema hakkasin, mõtlesin pikalt, milline puit sobiks kõige paremini ja

tegin täissuuruses joonise,” jutustab Teodor.

Ta on varem ka puutööd teinud, näiteks endale voodi ja riivli, ja seepärast teab, et tiseritööks parim on vahtrapuit. Seda aga polnud kohalikust puidufirmast saada ja nii valis ta saare.

Alustas väikestest

„Meile meeldib trikitada,” räägib ta. „Algul proovisin trikke teha meie tsirkusepoodi tellitud kendamatega, aga siis tekkis soov neid enda käe järgi valmistama hakata. Kui ma praegu seda esimest ise tehtud kendamat vaatan, siis muidugi on neid kohti, millega rahule ei jää, aga mänginud olen sellega ikka palju.”

Esimesed kendamad meisterdas poiss tavamöödus.

„Treimine ei võtnud palju aega, töömahu poolest pole väikese või suure tegemisega väga suurt vahet,” märgib Teodor. „Küll kulus suurema kaunistamiseks ligi viis päeva. Vaiksel täpitasin põletiga, see on äge protsess! Üks kendama on nüüd valmis, teine ootab kaunistamist.”

Teodorile meeldib tiseritoas nokitseda ja ta ei jää enne rahule, kui asi on hästi välja tulnud.

„Kui jään millegagi hätta, küsin Hendriku käest abi, tal on puutöös palju kogemusi, ja siis pusin edasi,” märgib ta. Hendrik on Teodori isa ja külakooli juhataja.

Suurema osa ise tehtud kendamatest on Teodor ära müünud. Huvi nende vastu on olemas ja seepärast julgustab poiss teisigi neid ise valmistama.

„Kui tahad endale kendama nikerdada, siis suure tõenäosusega see esimene kõige parem ei tule. Aga ära anna alla! Proovi uuesti!” soovib ta.

Enda tehtud kendamaga on Teodori sõnul hoopis teine tunne mängida,

eriti selle hiiglaslikku mõõtu mangu-asjaga, millega saab teha selliseid trikke, mida väikesega ei saa.

„Harjutan praegu kahte täitsa ise välja mõeldud trikki,” täheldab poiss. „Ükskord tulid välja ja nüüd püüan need nii selgeks saada, et tuleksid kogu aeg välja.”

Püsivuse meistriklass

Esimene kohtumine kendamaga ei tekitanud Teodoris mingit soovi sellega mängima hakata. Puupulk ja pall nööri otsas tundus talle üsna igav.

„Aga siis proovisin veidi, ja ei saanud enam käest panna! See tekitab positiivset hasarti,” kinnitab ta.

Triki õppimiseks piisab, kui oled seda korra näinud. Tavaliselt teeb ta päevas iga tunni-paari tagant pisikese harjutamissessiooni.

„Jälgin internetis paari väga head mängijat ja proovin nende uusi trikke järele teha. Jagan triki näiteks kolmeks sammuks. Kui esimene selge, harjutan teist ja lõpuks panen need kolm sammu üheks tervikuks,” selgitab Teodor. „Kui mõni trikk üldse välja ei tule, siis vahel mõjub kõige paremini see, kui viskad kendama

KENDAMA

Kendama on Jaapani traditsiooniline mänguasi. See koosneb käepidemest (mōōgast) ja pallist, mida ühendab nööri. Mōōgal (*ken*) on kolm kausisarnast pesa ja üks teravik, mille

suurus ühtib palli (*dama*) sees oleva augu suurusega.

Kendamaga mängimine nõuab osavust. Korraga saab sellega mängida üks inimene. Väliselt sarnaneb kendama jojoga.

Allikas: Wikipedia

mõneks ajaks nurka ja proovid näiteks järgmisel päeval uuesti. Ja tulebki välja!”

Vahel jääb tal kendama riulisse lausa paariks nädalaks. Siis aga satub ta nägema mõnd põnevat trikki ja soov harjutada tuleb tagasi.

„Kendamaga mängimine on sport, mis tekitab isu üha paremaks saada. Mu meelest sobib see hästi neile, kel on ehk natuke vähe püsivust – kendamat ei raatsi käest panna enne, kui trikk on selge. Ja siis märkadki, et oled jupp aega selle kallal pusinud,” tõdeb poiss. „See on põnev, kuidas mängimine treenib kogu keha, keskendumisvõime kasvab ja püsivus ka.”

Teodor tahab, et teadmised ken-

damast üha laiemalt leviks. Nii lükkasid nad Võru noortekeskuses käima klubi, et iga paari nädala tagant koos trikke harjutada. Lisaks korraldasid võistlusi Võrumaa noortekeskustes.

„Praegune viiruseaeg pani need kõik pausile, aga väga tahaks varsti uuesti õues alustada. Teistega koos trikitamine inspireerib, seepärast,” märgib Teodor.

Kendamasõnumi jagamiseks lõi ta ka oma Youtube-kanali, kus õpetab alustajatele trikke. „Kendama on mõnusalt hasarti tekitav sport, mis sobib kõigile. Seda on lihtne kaasas kanda, saad mängida igal pool – proovi ka!” julgustab ta. 🎯

Iriscorp Transport OÜ
on Combi grupi ettevõte

Tel 521 0237 / 504 1738
info@iriscorptrans.ee
www.iriscorptrans.ee

- KASVAVA METSA OST
- METSAKINNISTUTE OST
- ÜMARPUIDU KOKKUOST
- METSATRASPORDI TEENUS
- METSAMATERJALI LÕIKUS JA VÄLJAVEDU

Üks küsimus, üks vastus

Milline on Eesti looduskaitse läbi 110 aasta?

1910

Vilsandi saare majakavahi **Artur Toomi** eestvõttel rajati esimene looduskaitseala Eestis – **Vaika linnukaitseala**.

14. augustil sõlmisid Kihelkonna pastoraat ja Riia loodusuurijate selts saarte rendilepingu eesmärgiga kaitsta seal pesitsevaid linde. Seda sündmust peetakse looduskaitse alguseks Eestis.

1913

Asutati **Saaremaa loodussõprade selts**.

Seltsi asutaja Aristokli Hrebtov koostas ja saatis märtsis koolidele laiali üksikasjaliku ringkirja „Loodustööde alalhoidmiseks“, milles kutsus hoidma loodusmälestisi. Detsembris saatis ta teise ringkirja vaimulikele ja õpetajatele, milles kutsus kaitsma jugapuud, luuderohu, pooppuud, alpi võipätkat, siberi võhumõõka, kaunist kuldkinga ja teisi taimi ning hahka ja metskitse. Ringkiri lõppes üleskutsega, et iga kooli lipukirjaks olgu sõnad: „Armastagem ning kaitskem loodust!“ Need olid esimesed omataolised ringkirjad, millega viidi looduskaitse mõte rahva sekka.

1920

Loodusuurijate seltsi (loodud juba aastal 1853) juures alustas tööd looduskaitsesektsioon, mille aktiivsemate liikmete sekka kuulusid ka metsateadlased Oskar Daniel ja Andres Mathiesen. Sektsioon seadis eesmärgiks võtta arvele, uurida ja hoida loodusmälestusmärke kogu Eestis. Algas **põlispuude arvelevõtt** ja ilmus brošüür „Looduse mälestusmärgid ja nende kaitsmine“, autor Matthias Johann Eisen.

1924

Järvelseljale moodustati Eesti esimene **metsareservaat**, tuntud kui Järvelselja ürgmets. Kaitse alla võeti tolleaegse 106. kvartali 12,8 hektari suurune lõunapoolne osa.

1966

Asutati **Eesti looduskaitse selts**, millest saab suurim ühiskondlik looduskaitseorganisatsioon Eestis. Metsamajanduse ja looduskaitse peavalitsus muudeti **metsamajanduse ja looduskaitse ministeeriumiks** (minister Heino Teder). Metsamajandite juurde loodi looduskaitseinspektorite ametikohad.

1985

Endla-Oostriku sookaitsealast moodustati **Endla looduskaitseala**. 1980. aastate keskel oli sea-duse alusel kaitse alla võetud üle seitsme protsendi Eesti territooriumist, 215 looma- ja 119 taimeliiki ning 749 üksikobjekti.

1957

Võeti vastu **Eesti looduskaitseseadus**, esimene toonases Nõukogude Liidus. Asutati **neli riiklikku looduskaitseala** (Vaika, Viidumäe, Matsalu, Nigula), **28 keeluala** ja kehtestati üksikobjektide kaitse. Loodi **Otepää looduspark**. Asutati looduskaitset korraldav riiklik keskasutus – looduskaitse valitsus.

1947

Moodustati seitse **jahikeeluala**: Vigala, Matsalu, Vilsandi, Kursi-Kärevere, Tudulinna, Kuresaare lähed ja Vooremaa järved.

1962

Moodustati Eesti NSV Ministrite Nõukogu **metsamajanduse ja looduskaitse peavalitsus**, mille koosseisu kuulus ka looduskaitse valitsus.

1971

Asutati **Lahemaa rahvuspark**, esimene tolleaegse NSV Liidu alal. Rahvuspargi kaudne eesmärk oli tekitada kaitsetsoon Maardu fosforiidikaevanduste ja Kirde-Eesti tööstusmaastike vahele, et hoida ära nende laienemine. Vaika looduskaitseala laiendati ja nimetati ümber Vilsandi looduskaitsealaks.

1988

Metsamajanduse ja looduskaitse ministeerium muudeti **looduskaitse ja metsamajanduse komiteeks**.

1925

Hiiumaal loodi Tahkuna poolsaarele jugapuude kaitseala.

1930

Abruka saarel võeti kaitse alla laialehine mets.

1935

Võeti vastu Eesti esimene looduskaitse seadus, mis korraldas looduse kaitset mitte ainult kaitsealadel, vaid ka mujal riigis.

1936

Tööd alustas esimene riiklik looduskaitseinspektor **Gustav Vilbaste**. Ta koostas looduskaitseinspektori, kuhu koondas andmed kõigi kaitsealuste objektide kohta. Esimesena kanti sinna Rava tammed Järvamaal. Vilbaste rajas ka kogu maad katva looduskaitse usaldusmeeste võrgustiku. See koosnes valdavalt kooliõpetajatest ja metsameestest, kokku üle 500 inimese.

1940

Aasta lõpuks oli Eestis 47 metsa-, taimes-, raba-, linnu-, tervismuda- ja geoloogilist kaitseala ning üle 200 kaitsealuse põlispuu ja rändrahn. Kaitse alla oli võetud 80 parki ning hulk taime- ja loomaliike.

1991

Seoses metsamajandite reorganiseerimisega loodi administratsioon Endla, Nigula, Viidumäe, Vilsandi, Otepää, Hiiumaa laidude, Kõrvemaa ja Virtsu-Laelatu-Puhtu kaitsealale (varem oli administratsioon Lahemaa rahvuspark ja Matsalu looduskaitseala). Asutati **Eestimaa looduse fond (ELF)**. Eestis oli üks rahvuspark, viis looduskaitseala ja 56 mitmesugust muud kaitseala (sood, maastikud, haruldaste taimede kasvukohad, haruldaste loomade elupaigad) pindalaga 3171 km² (7,3 protsenti maismaast). Maakondade täiendavaks lisaks sellele võtnud kaitse alla soid, maastikke ja haruldaste liikide elupaiku pindalaga 500 km². Kaitsealade kogupindala 3671 km² moodustas 8,4 protsenti Eesti maismaast. Sellele lisandusid erinevad kaitstavad pargid ja puistud, üksikobjektid ja muud.

2000

Alustati **Natura 2000** võrgustiku alade valikut.

2018

Loodi **Alutaguse rahvuspark**.

1999

Alustati vääriselupaikade ja pärandkoosluste inventuuri.

2004

Loodi **Matsalu rahvuspark**.

1994

Rajati **Alam-Pedja looduskaitseala**.

1989

Looduskaitse ja metsamajanduse komitee muudeti **keskkonnaministriks**.

1993

Asutati **Soomaa ja Karula rahvuspark**. Vilsandi looduskaitseala laiendati ja nimetati ümber rahvusparkiks.

1996

Eestis on 226 kaitseala, sealhulgas neli rahvusparki, 71 looduskaitseala ja 151 maastikukaitseala kogupindalaga 4273 km² (9,8 protsenti).

2001

Loodi loodushoiuteetude süsteem ja hakati teetama **pärandkoosluste** hooldust.

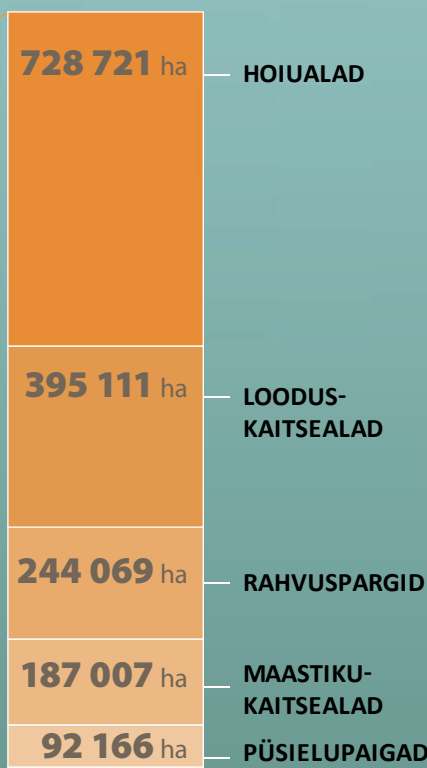
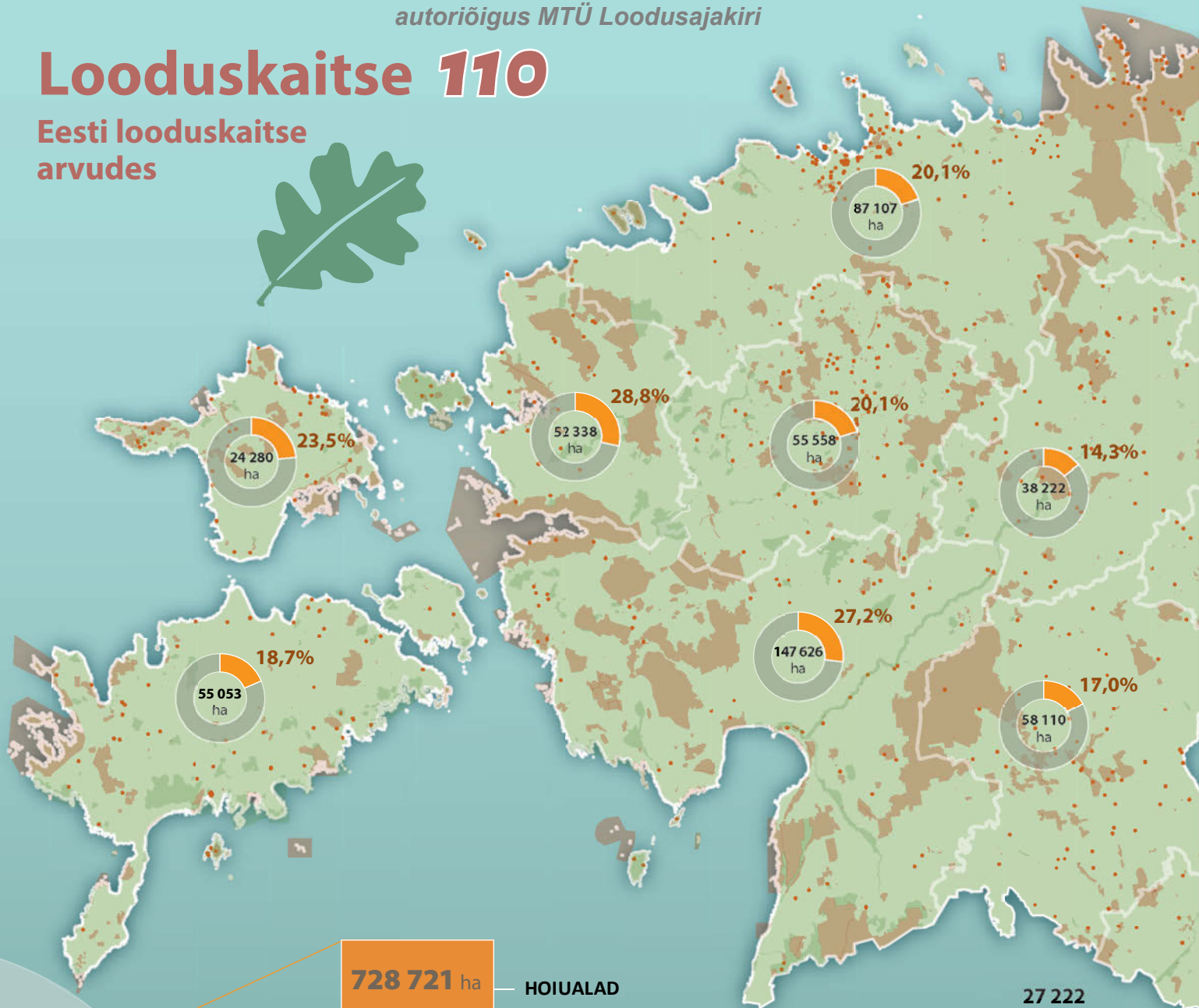
2019

Eesti maismaast kuulub looduskaitse alla 19,4 protsenti.

Tänavu tähistab Eesti looduskaitse 110. sünnipäeva. Oma loodust on eestlased hoida osanud iga riigikorra ajal.

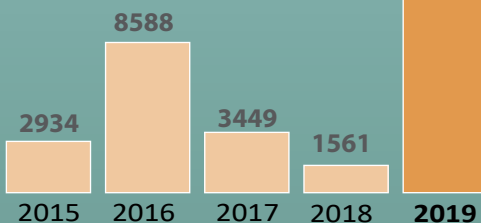
Looduskaitse 110

Eesti looduskaitse
arvudes

Kaitsealuse maismaa pindala muutus (ha) 2015.–2019. aastal

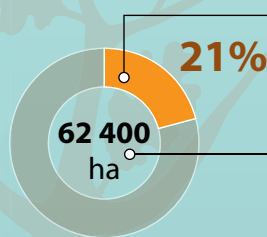
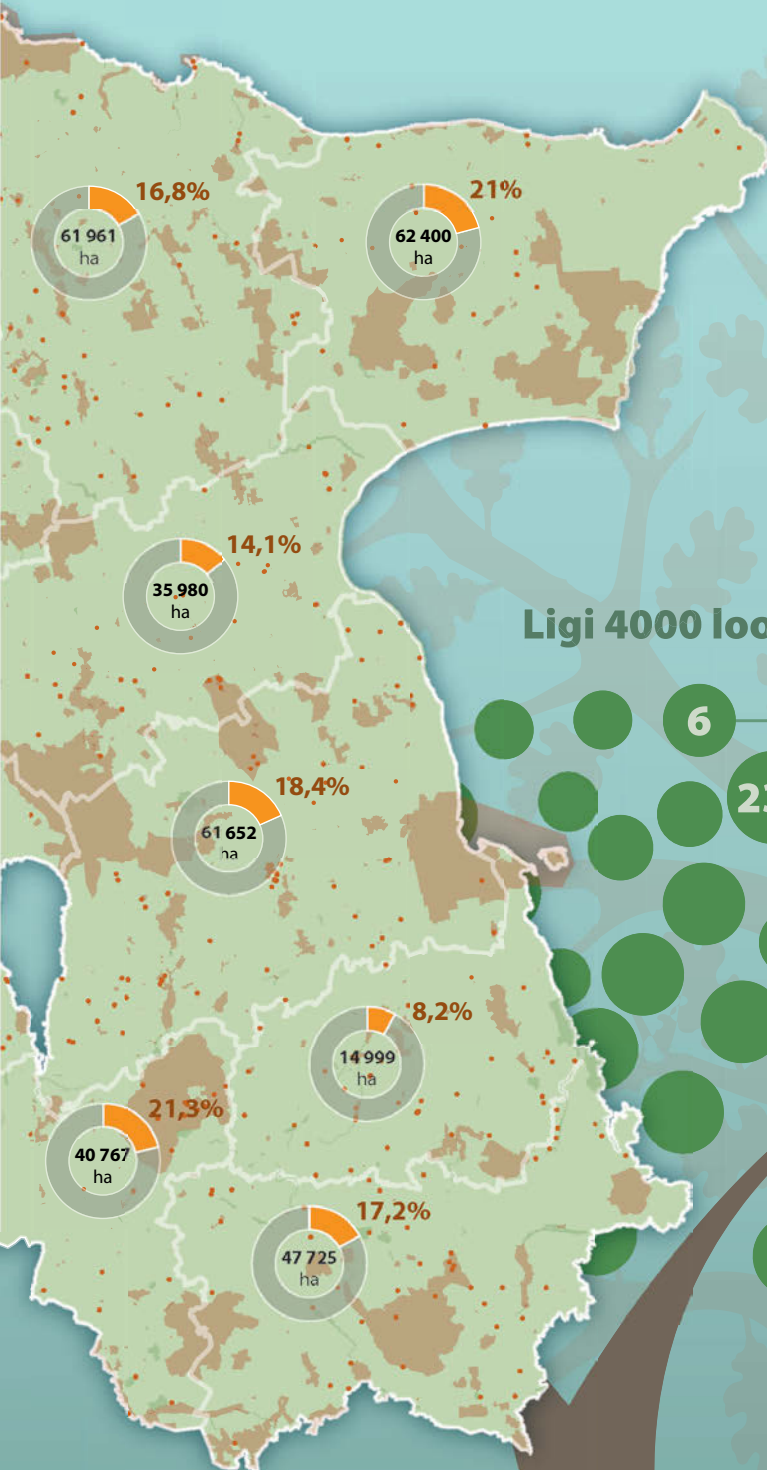
Eelmisel aastal kasvas kaitsealuse maismaa pindala 32 474 hektarit. Sellest 26 715 hektarit hõlmavad looduskaitsealad, mis moodustati laane ja salumetsade kaitseks.

Pargid ja puistud	4220 ha
Uuendamata kaitsekorraga alad	3387 ha
KOV kaitstavad loodusobjektid	3206 ha
KOV kaitstavad looduse üksikobjektid	1143 ha

Osad kaitstavad loodusobjektid kattuvad omavahel. Näiteks võib püsielupaik või kaitstav looduse üksikobjekt asuda kaitseala või hoiuala peal. Andmed 2019. aasta lõpu seisuga.

19,4% Eesti maismaast on kaitse all

kaitstava territooriumi osa maakonna üldpindalast

maakonna kaitstava territooriumi pindala

kaitsealad

maismaa hoiualad

kaitsealused üksikobjektid

Ligi 4000 looduskaitse all olevat objekti

3923

kaitstavat loodusobjekti kogupindalaga 1 611 297 ha

Võrreldes 2018. aastaga lisandus 107 kaitsealust objekti.

Toomas Tiits

24. august 1943 – 10. märts 2020

Märtsikuus lahkus igaviku teele teenekas metsamees ja hea kolleeg, pikka aega Harjumaa metsanduses tegutsenud Toomas Tiits.

Toomas Tiits sündis 24. augustil 1943 praegusel Raplamaal Märjamaa vallas. Kohalikus Haimre 7klassilises koolis algas ka tema haridustee, jätkudes Märjamaa keskkoolis, mille ta lõpetas 1961. aastal. Nii Haimre kui ka Märjamaa kool olid tugeva „roheline kallakuga”, millest Toomas sai mõjutuse jätkata oma haridusteed metsanduse erialal.

Pärast EPA lõpetamist asus Toomas tööle Keila metskonna abimetsaülemana (1966–1970), edasi oli ta Saku metskonna metsaülem (1970–1978), Tallinna roheline võõndi metsamajandi peainsener (1978–1983) ja direktor (1983–1992), riigimetsamaade Tallinna talituse

peametsaülem (1992–1993), Harjumaa metsamajandi peametsaülem (1993–2000) ning Harjumaa keskkonnateenistuse metsanduse peaspetsialist (2000–2008).

Toomase juhtimisel püsis Saku metskond aastast aastasse Eesti parimate hulgas. Metsamajandi juhtivatel kohtadel olles pälvis ta tunnustust 1980. aasta olümpiaobjektide ettevalmistamisel, hiljem looduskaitsele ja puhkemajanduslike tööde organiseerimisel.

Head juhiomadused, sõbralik suhtumine ning põhjalikud teadmised metsandusest ja looduskaitsest olid aluseks Toomase edukale tööle ning tekitasid kolleegides

Foto: Külaudised

tema vastu lugupidamist ja poolehoidu.

Toomas oli mitmekülgsete huvide ja laia silmaringiga mees. Teda köitis ajalugu, iseäranis metsanduse ajalugu. Aastatepikkuse töö tulemusel nägi 2009. aastal trükivalgust raamat „Sajand Harjumaa metsades ja metsanduses”. Nagu lugeja veenduda võib, ei olnud Toomase huviks mitte ainult sündmused ja numbrid, vaid suures osas inimesed, kes olid nende sündmuste ja numbrite taga ning võtsid osa Harjumaa metsanduse kujundamisest ja arendamisest.

Väga tähtsal kohal oli sport. Kuid mainimata ei saa jätta, et ta oli tuntud ka kui filatelist ja väikegraafika kolleksioneerija.

Toomase laia silmaringist kõneleb meenutus, kus erinevatel metsameeste üritustel toimunud viktoriinide ja mälumängude puhul oli tema võistkond alati esimeste hulgas.

Kolleegid ja sõbrad jäävad mäletama väljapaistvat, pikka kasvu ja kandva häälega meest, suurepärasest inimest.

Toomas Rebassoo

Meenutades emeriitprofessor Ülo Tamme

24. märts 1935 – 9. mai 2020

Eelmises Eesti Metsa numbris soovisime Ülo Tammele head tervist ja pikka iga, kuid nüüd peame paraku teada andma, et Eesti maaülikooli metsandus- ja maaehitusinstituudi emeriitprofessor on meie seast lahkunud.

Ülo Tamm oli üks vanemaid metsateadlasi, kelle huvi teadustöö vastu algas juba EPAs õppides ning jätkus pableid ja haabasid uurides.

Ta on avaldanud mitmeid raamatuid. Monograafias „Haab Eestis” esitatud seisukohad on aluseks võetud Eesti haavapuistute majandamisel ja neid põhimõtteid rakendatakse nii

meie riigi- kui ka erametsades.

Koos kolleegidega valminud artiklid metsaselektiooni ja -geneetika ning metsakasvatuse ja -bioloogia teemadel on ilmunud kodu- ja välismaa erinevates teadusväljaannetes.

Osakonnajuhatajast Üloga oli hea koos välitöödel käia ja lihtne probleeme lahendada. Möödunud tööaastaid jäävad meenutama meie ühised publikatsioonid ja

Foto: erakogu

ettekanded, aga ka mitmed välislahetused.

Arvukatest ettekannetest jäi viimaseks „Ajalooline ülevaade tööaastast Eesti metsanduslikes uurimisasutustes”, mille ta pidas 29. märtsil 2018 ELUSi üldkoosolekul. Tähelepanu vääriv on see, et ta on kõigis neis asutustes töötanud ainsa metsateadlasena.

Meelishobiks oli talle laulmine Tartu Akadeemilises Meeskooris ja metsameeste kooris Forestalia. Aktiivse inimesena osales ta tõhusalt ka metsateenijate ühingu ja looduseuurijate seltsi metsandussektisioonis. Loodusemehena paelus teda fotograafia, eriti metsade ja loodusobjektide pildistamine.

Kaasteelised jäävad Ülot meenutama kui heatahtlikku, väga sõbralikku kolleegi, õpetajat, sõpra ja mõttekaaslast, abivalmis, tegusat ja kokkuhoidlikku inimest.

Malle Kurm-Oks

**OLEME SPETSIAALSELT EESTI
METSADELE KOHANDANUD
KUUERATTALISE HARVESTERI**

SAMPO ROSENLEW HR46x - valmistatud just harvendusraie ideaalseks teostamiseks. Masina jõuülekanne on täielikult hüdrostaatiline, mis tagab sujuva liikumise puude vahel ja võimaldab väikest pöörderaadiust. Harvesteri tõstuk on varustatud külgakallutusega ja külgakallutuse automaatikaga, mis võimaldab harvendada puid teiste puude tagant metsa kahjustamata. Need muudatused lisavad tootlikkust ja vähendavad kütusekulu.

SAMPO ROSENLEW FR28 - optimaalne harvendusraieks aga kasutusel ka muude raieliikide korral, arendatud lähtudes klientide tagasisidest. FR28 on 10-tonnise kandevõimega väljaveotraktor, mille väike omakaal ning väike pöörderaadius võimaldavad kärmesti ja tõhusalt toimetada puidu metsast välja. Sobib ideaalseks kasutamiseks pehmetel pinnastel.

PONSSE

MITMEKÜLGNE JA VASTUPIDAV BEAVER

„**PONSSE BEAVER** tunneb end koduselt väga erinevates tingimustes ning on usaldusväärne harvester kõikjal, kus on vaja vastupidavat masinat“.

Rivo Alavee, Timberston OÜ

PONSSE metsamasinad on ehitatud selliselt, et nad säästaksid võimalikult hästi pinnast.

 KONEKESKO

KONEKESKO
Põrguvälja tee 3A
Pildiküla, Rae vald
75301 Harjumaa

A logger's best friend
www.ponsse.com